

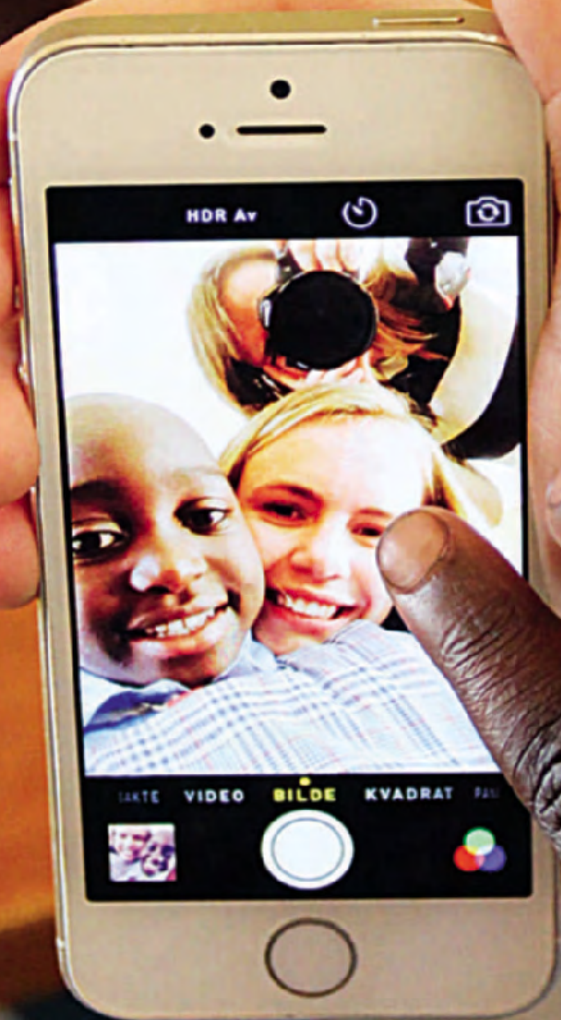
- **Mitt tips** | 20 – Se ettåringen!
- **Portrettet** | 34 Vil overbevise vaksinenølere med et smil
- **Reportasje** | 22 «Blücher» engasjerer sjetteklassinger
- **Gylne øyeblikk** | 39 Jenta med jernviljen

UTDANNING

6

20. MARS 2015

utdanningsnytt.no

Bistandsbarna

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal M. Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törnren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Carina Dyreng
Markedskonsulent
cd@utdanningsnytt.no

Sara Bjølverud
Markedskonsulent
sb@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

● Hovedsaken: LÆRER Å GI

12

I fjor samlet norske skoler og barnehager inn 80 millioner kroner til bistand. Samtidig oppfordrer Innsamlingskontrollen til å være kritisk til valg av samarbeidsorganisasjon. Døveskolen i Isinya i Kenya er blant dem som har fått hjelp fra norske barn og unge.

● Gyldne øyeblikk

Den kreftsyke jenta mobiliserte all sin styrke for å fortsette undervisningstimen. Det er over 15 år siden, men lærer Ingrid Madsen glemmer det aldri.

20

● Mitt tips

I Fortunlia barnehage i Trondheim har ettåringene sin egen gruppe. Slik skal de aller minste barna få ivaretatt sine behov på en best mulig måte.

Innhold

Aktuelt	4	Debatt	48
Aktuelt navn	10	Kronikk	54
Hovedsaken	12	Stilling ledig/ kurs	58
Kort og godt	18	Minneord	60
Ut i verden	19	Påskekrussord	62
Mitt tips	20	Lov og rett	63
Reportasje	22	Fra forbundet	64
Portrett	34		
Friminutt	38		
Gylne øyeblikk	39		
På tavla	40		
Innspill	42		

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Portrettet

Samfunnsmedisiner Preben Aavitsland er kjent for både å ha et skarpt hode og en skarp tunge. Men de som vegrer seg for å vaksinere barna, møter han med tålmodighet.

● Ingen utanfor

Trivselsleiarar skal sørge for at leiken i friminutta kjem i gang og at ingen er utanfor mot si vilje. Utdanning var med på kurs for barn som har fått tillit frå medelevane og læraren til å leie leiken.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2014: 150.241
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Grafiska
www.sormlandsgrafiska.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktør-plakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.
Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Møte mellom Ena Holterman Ødegaard og en elev på døve-skolen i slummen i Nairobi i Kenya.
Foto: Sonja Holterman

Leder Ragnhild Lied

1. nestleder Terje Skyvulstad
2. nestleder Steffen Handal
Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Viktig budsjett i støpeskjeen

I forrige uke hadde regjeringen sin årlige budsjettkonferanse – også denne gangen på Utdanningsforbundets hotell i Hurdal i Akershus. Ut fra rapportene som er kommet fra den strengt konfidensielle konferansen, var det verken lærere, barnehage eller skole som sto øverst på dagsordenen. I stedet var det behovet for omstilling som preget overskriftene, og både statsminister Erna Solberg og finansminister Siv Jensen understreket dette i sine pressebriefinger. Oljeprisene har falt samtidig som olje- og gassforekomstene er minkende – derfor må Norge omstilles i årene som kommer. – Vi må gjøre omstillinger nå for å hindre drastiske kutt i framtiden, sa Erna Solberg.

Det er det sikkert mange som kan skrive under på, men samtidig vet vi at norsk økonomi fortsatt er veldig sterk – vi trenger ikke å sette alle bremsene på. Det de to regjeringspartiene også er veldig opptatt av, er å unngå sammenstøt med støttepartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre. Det budsjettforslaget som kom i fjor høst, ble raskt kritisert av de to sentrumpartiene. Ikke minst på grunn av den sosiale profilen budsjettet hadde. – Vi må ha et øye med hva KrF og Venstre ønsker. Vi vet hvilke hovedsaker de prioriterer og hvor de har sine hjertesaker, sa Høyres parlamentariske leder, Trond Helleland, til NTB.

Deretter ramset han opp de tre områdene han mener er viktigst for støttepartiene: Bistand, klima og kollektivtrafikk. Erna Solberg nevnte grønn vekst og tiltak overfor de svakeste i samfunnet. Da tror vi både Helleland og Solberg glemte minst ett viktig område: Arbeidet for økt lærertetthet i grunnskolen. Det er en sak Kristelig Folkeparti har frontet i lengre tid, og partiet fikk også gjennomslag for dette i budsjettforhandlingene på Stortinget før jul. De trekker fram behovet for økt lærertetthet på de laveste trinnene spesielt, men arbeider i realiteten for å bedre situasjonen i hele grunnskolen. Det er et spørsmål Høyre – for å si det pent – ikke har vært nevneverdig opptatt av. Men det største regjeringspartiet har likevel gitt etter for presset fra KrF.

Vi vet at Kristelig Folkeparti kommer til å holde denne saken varm i tiden som kommer, og regjeringen kan ikke presentere et budsjettforslag i oktober som ikke følger opp dette. Da vil det garantert bli bråk igjen. Regjeringen må også sørge for at kommunene og fylkeskommunene får økonomiske rammer som setter dem i stand til å gi barn og unge et skikkelig skoletilbud. Skal vi lykkes med den omstillingen alle er så opptatt av, må arbeidet starte der. De som skal løfte Norge videre om 20–30 år, begynner på skolen til høsten.

Knut Hovland

OPPLÆRINGSLOVEN: Foreldrene til en 13 år gammel gutt i Søgne i Vest-Agder anmelder rektor for ikke å ha gjort nok for å stoppe mobbing. Ifølge foreldrene har gutten opplevd å bli plaget og slått uten at skolen grep inn. Rektoren ved skolen avviser beskyldningene om brudd på opplæringsloven, skriver Fædrelandsvennen.

● Barnehagedagen

Femåringer serverte suppe og turtips

Barnehagedagen ble feiret over hele landet 10. mars. Barna i Steinrøysa barnehage serverte hønsesuppe til kronprinsesse Mette-Marit.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Tema var barnehagenes arbeid med natur og friluftsliv, siden 2015 også er Friluftslivets år.

– Tror du Mette-Marit lager maten sin selv, lyder det rundt bordet på Geitmyra matkultursenter i Oslo.

En gjeng med femåringer fra Steinrøysa barnehage i Nittedal i Akershus sitter og rasper rotgrønnsaker for harde livet.

– Jeg lager suppe til kronprinsesse Mette-Marit og mange andre mennesker, sier Markus.

Sammen med Nora har han fått det ærefulle oppdraget å ta imot kronprinsessen når hun ankommer.

– Jeg skal si vær så god og bukke, sier Markus.

Kronprinsesse Mette-Marit skrøt av suppa og var imponert av innsatsen til barna.

– Så var det koselig å få turtips fra alle de skjønne ungene, sa kronprinsesse Mette-Marit.

Barna hadde laget en egen plakate med «Tøffe Turtips» i anledning dagen. Rundt bålet på Geitmyra fortalte kronprinsessen at hun selv går tur hver dag med de to hundene Milly Kakao og Muffins Kråkebolle.

Flittige naturbrukere

Daglig leder i Steinrøysa barnehage, Tone Holme, sier barna har hatt store forventninger til besøket.

– Det er flott at Barnehagedagen synliggjør det vi gjør i barnehagene, sier hun og forteller at de er flittige brukere av naturen rett utenfor døra i barnehagen.

– Det ungene husker best fra turene, er leken.

Kronprinsesse

Mette-Marit spiste hønsesuppe sammen med blant annet Nora og Markus fra Steinrøysa barnehage.

De får helt nye lekeomgivelser ute i naturen, sier Holme.

Matskribent og faglig ansvarlig på Geitmyra, Andreas Viestad, har hjulpet barna med å lage hønsesuppe med grønnkålpesto.

– En høne her hadde fått vondt i foten, så den har vi slaktet og brukt i suppen, sier Viestad til Utdanning.

Han håper Barnehagedagen kan bidra til at enda flere barn og barnehageansatte ser gleden i de små ekspedisjoner.

Nestleder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, er enig og mener friluftslivet er viktigere enn noensinne i barnehagen.

– Det er nok av folk som vil at barna skal sitte stille og mener at det eneste som er viktig, er å lære å lese og skrive. Å komme seg ut i naturen er en viktigere læringsaktivitet enn noen gang, sier Handal.

● Barnehagedagen

Barnehagedagen har vært markert i mars hvert år siden 2005. Arrangørene bak dagen er Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Foreldreutvalget for barnehager (FUB).

Hensikten er å synliggjøre barnehagens aktiviteter og mangfold. Temaet for årets markering var natur og friluftsliv.

Lytt til, forstå og bruk engelsk fra første stund!

«Den systematiske innlæringen som Explore gir oss, gjør at det blir en god progresjon og innlæring av setningsmønstre. Det er lett å legge til rette for at alle, uansett nivå, kan føle mestring.»

Anne-Lisbeth Østenheden,
Tårnåsen skole

Ønsker du inspirasjon til å variere engelskundervisningen?

Meld deg på vårens kurs www.gyldendal.no/grs/explore

Forfatter Birger Emanuelsen vant Ungdommens kritikerpris

GRIPENDE: Intens, spennende, vond, vakker og gripende, mener juryen, som besto av 180 elever fra sju videregående skoler. Boka «Fra jorden roper blodet» vant prisen. Juryen kom fra de videregående skolene Valler, Os, Stange, Samisk vgs. i Karasjok, Eid, Dalane og Strømmen.

Organisasjonen

Valgkomiteen ønsker forslag til nye kandidater, men det er landsmøtet i november som til sist avgjør hvem som kommer inn i sentrale verv i Utdanningsforbundet.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Valgkomiteen:

Ønsker flere kandidater

Valgkomiteen i Utdanningsforbundet vil ha flere kandidater til sentrale verv i forbundet. Via nettet oppfordrer de medlemmene om å komme med nye forslag innen påske.

TEKST Knut Hovland | kh@utdanningsnytt.no

Nestleder i valgkomiteen, Åse Løvdal, sier til Utdanning at de ønsker en bred og åpen valgprosess i Utdanningsforbundet fram mot landsmøtet 2.-5. november. Derfor ber de om forslag til nye kandidater før påske.

– Vi har allerede fått inn noen forslag, men vi vil gjerne ha flere. De som foreslås nå, trenger ikke være forespurt på forhånd. Men det må være seriøse forslag, understreker Løvdal.

De tre sittende lederne, sentralstyret, medlemmer av representantskapet og andre med sentrale verv i forbundet, har frist til 1. juli med å svare valgkomiteen om de stiller til gjenvalg eller ikke. Ingen har hittil

gitt beskjed til valgkomiteen, men det er lenge igjen til de endelige nominasjonene skal være på plass.

– Hadde det ikke vært en fordel om lokallag og fylkeslag hadde fått vite hvem som stiller til valg før årsmøtene skal avholdes nå på våren?

– Ikke slik vi ser det. Vi ønsker en mest mulig åpen prosess, og derfor er det bare fint om vi får mange gode forslag til kandidater i tiden som kommer. Mange verv skal bekles. Normalt blir det en viss utskiftning, av ulike grunner. Nytt denne gangen er at valgperioden er fire år, ikke tre år, slik det har vært hittil.

Løvdal forteller at forbundet har en bestemmelse om at man kan sitte i maksimalt tre perioder i samme verv sentralt. De tre i ledelsen i

forbundet i dag er inne i sin første periode og berøres ikke av denne bestemmelsen.

– Når må alt være klart?

– Vi skal levere vår innstilling fire uker før landsmøtet i november. Men før den tid blir det en omfattende prosess i både fylkeslagene og i valgkomiteen. Fylkesårsmøtene i mai er en viktig milepæl, men den avsluttende prosessen skjer fra midten av august til 1. oktober. Da har vi fått inn forslagene fra fylkesstyrene, vi vet hvem som ønsker å stille til gjenvalg, og vi kan fullføre vår innstilling. Men til sjuende og sist er det selvsagt landsmøtet som legger den endelige kabalen, sier Åse Løvdal til Utdanning.

Dette er valgkomiteen
Valgkomiteen har 11 medlemmer fra ulike kanter av landet. De kommer også fra ulike medlemsgrupper.

Medlemmene er leder Gunn Marit Haugsbø (grunnskole) fra Sogn og Fjordane, nestleder Åse Løvdal (barnehage) fra Vest-Agder, Bjørnar Mjøen (videregående, leder) fra Finnmark, Maja Henriette Jensvoll (universitet og høyskole) fra Nordland, Ellen Stigum (grunnskole) fra Østfold, Toril Walby van Dijk (barnehage, leder) fra Oppland, Bente Aalberg (grunnskole, leder) fra Nord-Trøndelag, Unne E. Hegstad (videregående) fra Sør-Trøndelag, Vidar Webjørnsen (medlemsgruppe FAS) fra Oslo, Mildrid Kronborg Økland (videregående) fra Hordaland og Halldis Stenhamar (grunnskole) fra Akershus.

Åse Løvdal og resten av valgkomiteen i Utdanningsforbundet vil gjerne ha forslag til kandidater til sentrale verv fra grasrota i forbundet.

FOTO KNUT HOVLAND

Opplysning

Utdanning gjør oppmerksom på at kronikken på side 54-57 i dette nummer, «Anti-mobbing med teaterdukker» av Live Herheim, tidligere har stått på trykk i Ånd i hanske, Tidsskrift for figurteater 2/2014.

SPRÅK: Den finske riksdagen vil ikke gjøre svenskundervisningen på skolen frivillig, men åpner for en forsøksordning i enkelte områder. Et stort flertall stemte ned forslaget, som var fremmet som et såkalt innbyggerinitiativ med 50.000 underskrifter. (NTB)

1389

elever i grunnskolen er asylsøkere dette skoleåret. Det er 222 færre enn i forrige skoleår.

Kilde: Grunnskolenes informasjonssystem

● Arbeidstid

Oslo skroter forsøk med mer bunden tid

Oslo kommune og Utdanningsforbundet er blitt enige om ikke å gjennomføre forsøkene om arbeidstid i Oslo-skolen.

TEKST Kari Oliv Vedvik og Paal M. Svendsen | kov@utdanningsnytt.no, ps@utdanningsnytt.no

I **tariffoppgjøret i fjor** ble det bestemt å sette i gang et forsøk for å vurdere ulike arbeidsordninger for lærere i Oslo-skolen. 40 skoler skulle plukkes ut for å gjennomføre forsøk fra høsten 2015.

I forsøket var det tenkt at lærerne ved 20 skoler skulle ha mer bunden kontortid, 35 timer i uka. De resterende 20 skolene skulle vurdere andre elementer i arbeidstiden, som antall planleggingsdager og omstrukturering av undervisningen.

– Det var en del løse tråder i avtalen vi inngikk i mai, som tok tid. Da vi kom til punktet med et forsøk for å vurdere ulike arbeidsordninger, så vi at det ikke ble tid til å gjennomføre en god prosess. Det var viktig for begge parter å gjennomføre et forsøk vi begge kunne stå inne for. Da vi så at det ikke var mulig, avlyste vi forsøket, sier leder i Utdanningsforbundet Oslo, Terje Vilno, til Utdanning.

I uravstemningen etter tariffoppgjøret i Oslo kommune i juni stemte 55,5 prosent ja til den nye avtalen.

Fornøyde medlemmer

Oslo kommune og Utdanningsforbundet har jobbet med å klargjøre innholdet i forsøkene. Begge parter ble imidlertid enige om at det ikke er realistisk å få lagt godt nok til rette for forsøk innen 1. april, slik avtalen forutsetter.

– Nå er det den gamle avtalen som gjelder. Det er viktig at alle parter jobber for å få det beste ut av den for både lærere og elever, sier Vilno.

Etter at det ble kjent at det ikke ble noe av arbeidstidsforsøkene, har Vilno bare fått positive tilbakemeldinger fra sine medlemmer.

En prøveordning med mer bundet arbeidstid ved enkelte skoler i Oslo var en del av tariffavtalen fra i fjor. Nå er forsøket avlyst.

ILL. FOTO VIDAR LANGELAND

Terje Vilno, leder i Utdanningsforbundet Oslo.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Anniken Hauglie (H), byrådsleder for utdanning i Oslo.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

– Skoler vil finne egne modeller

Skolebyråd Anniken Hauglie (H) mener at kommunen og Utdanningsforbundet Oslo har hatt en god prosess om dette.

– Men vi så at det var lite realistisk å få lagt godt nok til rette for gjennomføring av forsøk innen den fastsatte fristen, sier hun til Utdanning.

Hun presiserer at det finnes en rekke skoler som har funnet frem til gode løsninger for arbeidstid, som elever, lærere og skoleledere er fornøyde med.

– Jeg føler meg derfor trygg på at flere skoler vil finne modeller som passer for deres skole også i tiden fremover, og at utviklingsarbeidet i Oslo-skolen fortsetter.

– Det er en alvorlig sak å omgjøre en avtale som har vært ute på uravstemning, men i denne saken har det ikke ført til misnøye.

Frp og KrF protesterer mot krav om økt elevtall

PRIVATSKOLER: Frp og KrF går sammen mot regjeringens forslag om å doble kravet til elevtall fra 15 til 30 for å få godkjenning som friskole. Økningen i antall elever kan føre til at rundt 40 friskoler må stenge, skriver Dagen.

● Yrkesliv

Pedagogstudentene vil ha register over uskikkete studenter

– Vi ønsker dem som er uskikkert inn i samme register som dem som er tatt for fusk, sier leder i Pedagogstudentene (PS), Marie Furulund.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Det finnes ikke tall på studenter som slutter fordi de selv ikke føler at de passer inn på studiet eller fordi de for eksempel har strøket i praksis.

– Det er uheldig at disse ikke registreres. Vi vet at studenter har sluttet etter å ha strøket i for eksempel praksis og begynt på samme studium et annet sted, sier hun.

PS vil ha et nasjonalt register for studenter som er vurdert som uskikkert. Når det fattes vedtak om å utestenge en student grunnet ikke-skikkethet,

skal opplysninger om studentens navn, omfang og utestengingsperiode sendes til et nasjonalt register. Slik kan ikke den berørte studenten ta lærerutdanning i utestengelsestiden.

– I dag blir bare de som søker via samordnet opptak, registrert. Vi ønsker dem som er uskikkert inn i samme register som dem som er tatt for fusk, sier hun.

PS er også opptatt av at finansieringsmodellen skal legge til rette for at institusjonene ikke risike-

«Profesjonelle relasjonsarbeidere som lærere, sykepleiere og sosionomer klarer maks å yte nærvær og samspill i tre og en halv time i løpet av en arbeidsdag.»

Ole Schouenborg, psykolog og høyskolelektor, til Aftenposten 8. mars 2015

Tvilsmeldinger

I 2014 kom det inn 95 tvilsmeldinger om alle studenter som omfattes av skikkethetsvurderingen.

Ni av sakene ble ført videre til skikkethetsnemnder. Av disse var det én lærerstudent og én barnehagelærerstudent.

I 2013 ble det rapportert 96 tvilsmeldinger, og én ble utestengt. Fire studenter ble erklært ikke skikket i 2012.

En dårlig lærer kan ødelegge for så mange. Derfor ønsker Pedagogstudentene et register for pedagogstudenter som er vurdert uskikket til å bli lærere.

FOTO BERIT ROALD / NTB SCANPIX

– Vi må tørre å si at ikke alle pedagogstudenter egner seg til å bli pedagoger, sier PS-leder, Marie Furulund.

FOTO PS

rer pengetap ved å veilede studenter ut av studiet eller konkludere med at studenter er uskikket.

– Å drive veiledning og nemnd er dyrt. En sak som føres til rettssystemet, kan fort koste utdanningsinstitusjonen en halv million kroner, sier Furulund.

I tillegg gir produksjon av studiepoeng penger i kassa.

– Institusjonene må kunne kompenseres for store økonomiske tap ved skikkethets saker, sier Furulund.

– En dårlig lærer ødelegger for så mange. Alle må tørre å si ifra om studenter som er uskikket, sier Furulund.

Departementet har tillit til institusjonene

Kunnskapsdepartementet (KD) opplyser overfor Utdanning at det har tillit til at universiteter og høyskoler sikrer at de kandidatene de uteksaminerer, er skikket for yrket.

– Det er lite sannsynlig at praksislærere og veiledere med ansvar for studenter i praksis ikke melder fra om uskikkete studenter av hensyn til høyskolens økonomi, sier avdelingsdirektør Rolf L. Larsen.

– For å sikre studentenes rettssikkerhet er det lovfestet at institusjonen dekker eventuelle utgifter til advokat, tilføyer han.

I 2013 ba departementet om en oversikt fra alle universiteter og høyskoler over utgifter til studentenes bruk av advokat for 2010, 2011 og 2012. Studentenes advokatutgifter i forbindelse med skikkethets saker var samlet noe over 400.000 kroner. De samme årene brukte sektoren litt over tre millioner kroner til å dekke studenters utgifter til advokat i saker om utestenging av studenter.

Kunnskapsdepartementet ønsker å utvide lengste utestengningsperiode fra tre til fem år og å innlemme flere studier i ordningen med skikkethet. Dette er til høring med svarfrist i slutten av april.

Klarer ikke å avdekke alle som er uskikket

Ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) er én person ansatt for å gjennomgå skikkethetsvurderinger av 10.000 studenter.

– Vi avdekker bare toppen av isfjellet, sier Kari Kildahl ved HiOA.

Av nesten 10.000 studenter ved studier underlagt skikkethetsvurdering, kom det inn 35 tvilsmeldinger om skikkethet i 2014. Ingen av sakene ble meldt videre til skikkethetsnemnda.

– Jeg har vært ansvarlig i over tre år, den første tiden i 30 prosent stilling. Disse sakene tar tid og er krevende. Til tross for mange tvilsmeldinger er jeg redd vi bare avdekker toppen av isfjellet. At studentene er skikket til yrket de skal ut i, er så viktig at vi vil stå på for at flere fanges opp, sier Kildahl.

Hun jobber nå med skikkethet på heltid. Kildahl gjør grundige forundersøkelser når hun får en tvilsmelding.

– Jeg bruker lang tid på samtaler med studenter det er meldt tvil om. Vi strekker oss langt, med ekstra veiledning og oppfølging for å prøve å hjelpe studentene til å bli skikket, sier hun.

I dag blir en student vurdert som uskikket utestengt fra studier i inntil tre år.

Når det gjelder spørsmålet om at utestengning av studenter kan gi økonomisk tap, sier Kildahl: – Ved HiOA tar vi ikke hensyn til økonomi. Her er det stor forståelse i organisasjonen for at skikkethetsvurdering er viktig.

Ingen lærerstudenter ble veiledet ut av studiet i 2014

– Mange tar ikke ansvaret for vurdering av skikkethet alvorlig, sier Egil Gabrielsen, førsteamanuensis ved Universitetet i Stavanger, til Utdanning.

Ingen lærerstudenter ble bedt om å slutte i 2014, men noen tvilsmeldinger endte opp i skikkethetsnemnd.

I 2014 økte ikke antallet tvilsmeldinger på landsbasis. To studenter ble funnet ikke skikket til sitt studievalg. Begge var sykepleiestudenter. To høyskoler har flere enn ti tvilsmeldinger, men de fleste utdanningsinstitusjonene har få eller ingen tvilsmeldinger.

– Det er bra at antallet tvilsmeldinger holder seg, men uheldig at så

få ender opp i skikkethetsnemnd, sier Gabrielsen.

Han har forsket på skikkethetsvurdering i profesjonsutdanninger.

– Noen studenter velger nok å avslutte studiet etter en tvilsmelding. Noen institusjoner har rimelig god beredskap, men for mange tar ikke ansvaret for vurdering av skikkethet på alvor, sier Gabrielsen.

Rettelse

I hovedsaken i Utdanning nr. 5 sto det feil hjemsted til lærerstudent Oda Myklebust. Det riktige er at hun er fra Stranda på Sunnmøre.

Aktuelt navn

Krangler med lærere

Kristoffer Hansen ser fram til å lede Elevorganisasjonen, holde kunnskapsministeren i ørene og til å krangle med lærere på Twitter.

TEKST OG FOTO Paal M. Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

● Kristoffer Hansen (19)

Hvem
Nestleder i Elevorganisasjonen (EO), tidligere nestleder og leder i Akershus. Fra Ballangen i Nordland, bosatt på Nesodden i Akershus.

Aktuell
Nyvalgt leder av EO. Tiltrer 1. juli.

«Jeg vil ikke ha en kjendis som lærer.»

Hvorfor skal norske skoleelever være opptatt av EO?

Fordi vi er hele landets elevråd. Hver enkelt elev kan kjempe mot sin lærer, hvert enkelt elevråd kan kjempe mot sin rektor. Skal vi kjempe mot kunnskapsministeren, trenger vi et elevråd for hele landet.

Må dere kjempe mot kunnskapsministeren?

Ja. Hver dag!

Hvilke saker tenker du på?

Vi er grunnleggende uenige i høringen om fraværs- tak, og at halvårsvurderingen skal telle en viss andel av standpunkt karakteren. Han vil bruke vurderingsverktøyet til å være disiplinierende. Det var ikke den opprinnelige intensjonen. Da må vi si ifra: Dette er galt, Torbjørn!

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Jeg vil ikke ha en kjendis som lærer. Jeg vil heller ha en ordentlig lærer. Det hadde vært veldig gøy og motiverende å ha matematiker Jo Røislien som lærer.

Hvem ville du gitt straffelekse til?

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen. Han må lese mer om vurderingsforskning. Hans straffelekse i påskeferien er å lese «Elevvurdering i skolen» av Sverre Tveit.

Du skal holde en undervisningstime for befolkningen. Hva handler timen om?

Om å bruke stemmeretten og om å delta i demokratiet.

Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Ingen. Jeg var med i FC Barcelonas norske supporterklubb, men jeg har ikke fornyet medlemskapet.

Hva liker du best ved deg selv?

At jeg har holdt på dialekten min. Det var helt unaturlig for meg å legge om dialekten da vi flyttet. Jeg er stolt av dialekten og jobber for å beholde den. Den er tema for humor, men det er bare hyggelig.

Hva er din favorittbok?

Jeg er ingen lesehest, men jeg har lest «Fluenes Herre» av William Golding to ganger. Den er bra.

Hva har du ikke fått tid til å lese?

Jeg har ikke lest hele «Visible Learning» av John Hattie. Men jeg har lest sammendraget og de viktigste punktene.

Hvem er din favorittpolitiker?

Vi er partipolitisk uavhengig, så jeg får trå varsomt: Det kuleste politiske stuntet står Jonathan Swift for i satiren «A Modest Proposal». I 1729 foreslo han at fattige kunne selge ungene sine til de rike som mat. Dette var et stikk til samfunnet for hvordan de behandlet fattige.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

EO står bak Operasjon Dagsverk. Ved å jobbe én dag kan man hjelpe ungdommer som er født med en annen Lotto-kupong enn oss.

Hva har du lagt ut på Facebook denne uka?

Jeg la ut et bilde av at jeg ble valgt. Jeg er mer aktiv på Twitter. Der krangler jeg med lærere. De holder meg oppe seint om kvelden og vekker meg tidlig når de protesterer mot noe jeg har sagt.

Hvilke tvangshandlinger har du?

En tid unngikk jeg strekene på fortuet underveis til ferga. Det endte med at jeg mistet ferga noen ganger, så det måtte jeg stoppe med.

Norsk studieforberegende

Nyheter!

Les mer på
cdu.no/vgs

Moment Vg1 (2014)

Moment Vg3 (2016)

Moment Vg2 (2015)

Moment gir elevene konkret støtte i videreutviklingen av sin lese- og skrivekompetanse. Utdypet lærestoff, grundige skrivekurs og tydelig struktur gjør det lettere for elevene å forstå.

Norsk påbygging

... *Gratis leseeksemplarer og seminarer!*

Kontakt Påbygging (2015)

Kontakt påbygging følger i sporene til *Kontakt Vg1–Vg2*. Læreverket gir elevene god hjelp fram til eksamen. Teori og tekstsamling er samlet i én bok.

Norsk yrkesfag

Kontakt Vg1–Vg2 har et gjennomgående fokus på å være relevant for elevene på yrkesfag og gir god støtte i arbeidet med de grunnleggende ferdighetene.

Kontakt Vg1–Vg2 (2014)

Fagseminarer i mai!

Oslo 7. og 8. mai, Bergen 11. mai,
Stavanger 12. mai, Trondheim 13. mai

Program og påmelding på cdu.no/vgs

CAPPELEN DAMM

Skole

Døveskolen i Isinya i Kenya bygges for penger fra skoler i Oslo. Skoler og barnehager ga mer enn 80 millioner kroner i veldedighet i fjor og er blant Norges viktigste bistandsytere.

ehjelpen

En lekeplass i Kenya er bygget med penger fra vafler i kantina på Nydalen videregående. De norske elevenes møte med mottakerne ga dem lyst til å lage enda mer røre.

TEKST OG FOTO Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Bygget på norske **vafler**

● Døveskolen i Isinya sør for Nairobi

Nydalen videregående skole har gitt 450.000 kroner. Dette har finansiert lekeplassen, boring etter vann, pumpe, trykkvannstank og røropplegg fram til skolen.

Hasle skole har gitt 210.000 kroner og har betalt for tre klasserom.

Frydenberg skole har gitt 20.000.

Resten av finansieringen til skolen kommer fra privatpersoner.

Ungdommer fra Norge trækker ut av minibussen og setter føttene på masailand i Kenya. De myser ut over det tørre, flate landskapet. Elevene fra Nydalen videregående skole og Frydenberg ungdomsskole i Oslo befinner seg i Isinya, seks mil sør for Nairobi. Sola steker på vinterblek hud. Ikke et vindpust farer over den brune jorda. Her, midt ute på en afrikansk slette, ligger døveskolen deres. I alle fall litt deres. Før denne turen har de arrangert jobbdag for elevene på hjemskolen, de har solgt vafler, danset, samlet inn mobiler og klær og penger, for at døve barn i Kenya skal få sin egen skole. Og pengene har kommet fram, nå er døveskolen snart ferdig.

– Alle de andre der hjemme skulle også fått sett dette, sier Synne Sørheim (16).

Til daglig er hun elev ved Nydalen videregående. Nå sitter hun på en benk, i skyggen av et tre, i Kenya. Bak henne troner skolen, foran ligger lekeplassen, og ved siden av Synne er vanntanken.

– I fjor samlet vi inn penger til brønnen og den vanntanken. I år er det lekeplassen pengene har gått til, sier hun.

Den norske bistandsorganisasjonen Deaf Aid bygger skolen. Ti av de i alt 84 elevene som skal bo og lære på denne skolen, har tatt den to timer lange turen fra Nairobi for å hilse på besøket fra Norge, og for å sjekke om den nye lekeplassen fungerer. Det gjør den.

– Se hvor glade de er. Jeg blir litt rørt og stolt av oss, egentlig, sier Synne.

– Det er jo så mange veldedighetsaksjoner. Det kan gå litt inflasjon i det og bli litt fjernt. Man gir penger og ferdig med det, men nå ser vi jo at pengene kommer fram og at det gjør livet til barna her bedre, sier Knut Tanderø Berglyd (18).

Han gleder seg til å komme hjem og fortelle resten av skolen om det han har sett.

– Vi har tatt masse bilder. Vi må vise de andre hjemme hvor mye dette betyr, sier Knut.

Giverglede

– Som skole har vi et samfunnsansvar, og gjen-

nom innsamlingsaksjoner lærer elevene å bry seg om verden, sier minoritetsrådgiver ved Nydalen videregående, Heidi Melby.

Det er første gang hun besøker Kenya og ser hva Deaf Aid får ut av pengene fra Nydalen. Nydalen videregående er én av fire skoler i Norge som støtter organisasjonen Deaf Aid. Hasle og Frydenberg skole i Oslo og Auglend skole i Stavanger er de andre.

Inspektør ved Hasle skole og to elever og en lærer fra Frydenberg skole er også med på turen.

– All pengestøtte vi får fra skolene, går til det nye skolebygget, sier leder og grunnlegger av Deaf Aid, Marit B. Kolstadbråten.

Organisasjonen får også støtte fra privatpersoner, Norad og andre, men gleden over skolebidragene er stor. Deaf Aid er en liten bistandsorganisasjon som ble startet i 2004, og som hjelper døve barn i Kenya med skolegang og med å finne arbeid. Nydalen er den største givener på skolesiden med 450.000 kroner i donasjoner. Hasle skole har gitt 210.000, mens Frydenberg skole nettopp har kommet inn i prosjektet og gitt 20.000. Å dra til Kenya og se at pengene kommer fram, er vesentlig for skolene.

– Elevene våre får se at det nytter, sier Heidi Melby og smiler.

– Her nede ser de elendighet og fattigdom, men også samhold og glede, og ikke minst at det ikke er så mye som skal til for å gi barna her en mulighet i livet, sier hun.

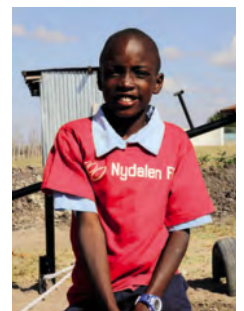
Tegnspråk

Det viktigste barna på døveskolene til Deaf Aid lærer, er tegnspråk. De fleste av dem har verken familie eller venner som kan tegnspråk. Skolen er det eneste stedet hvor de får kommunisert med andre.

På lekeplassen foran skolen har ungdommene fra Norge dratt i gang en tautrekkingskonkurranse. Kenyanske barn og norske ungdommer stiller seg om hverandre og drar. Svetten siler, men ingen vil gi seg. Enkelt tegnspråk og hjelp fra en døvetolk fra

Elevene fra Oslo fikk være med da de framtidige elevene ved døveskolen innviet lekeplassen.

Cleveland Onyango gleder seg til å flytte fra Nairobi til skolen i Isinya.

Marlene Zulueta Devold steiker vafler på Nydalen videregående skole. Pengene tok hun med til døveskolen i Isinya.

Deaf Aid gjør det mulig for dem å kommunisere.

– Koom igjen, roper Tiago Gjesdal (18).

Ikke alle hører ham, men de trekker likevel, og laget hans vinner.

Marit B. Kolstadbråten klapper.

– Dette er lønn for strevet. Se hvor fint det er for ungdommene som får lov til å bidra og gi, og for barna her nede som mottar den helt nødvendige støtten, sier hun.

For Deaf Aid er dette skolebygget viktig. Målet er å bygge minst to skoler til her, med plass til nærmere 300 elever.

– Så snart vi får et gjerde på plass, kan vi ønske de første barna velkommen. Det gleder vi oss til, sier Marit B. Kolstadbråten.

Ett av barna som skal begynne på døveskolen, er Cleveland Onyango. Han er 11 år og bor i Nairobi. Han løper rundt på lekeplassen og forteller at han vil flytte hit nå. Det snart ferdige skolebygget frister mer enn skurene hjemme, og lekeplassen mer enn den lille hagen bak «Det grønne huset», som døveskolen i slummen i Kibera kalles. Å dra fra foreldre, søsken og byen bekymrer han seg ikke over.

– Her får vi så god mat, og så kan vi leke, forklarer Cleveland til tolken.

Faren hans, Georg Onyango, nikker alvorlig. Han har blitt med for å se stedet sønnen snart skal flytte til.

– Jeg er veldig takknemlig, sier Georg Onyango.

Da Utdanning spør om han vil savne sønnen når denne flytter til skolen, svarer han:

– Nei. Sønnen min får gå på skole og skape seg en framtid. Det gjør meg lykkelig.

Døve barn har ellers ikke gode framtidsutsikter i Kenya. Ifølge utdanningsmyndighetene i landet har Kenya 230.000 døve barn og unge. Omtrent 9000 av dem har skoleplass.

– Tallet på døve barn er trolig mye høyere. Barn blir døve av ubehandlede infeksjoner og av malarimedisin. Og mange av dem blir aldri oppdaget. Enkelte foreldre gjemmer dem bort fordi de tror døvheten er en straff for noe noen i familien har gjort, sier Marit.

Forlatt

Marit B. Kolstadbråten er utdannet hjelpepleier og døvetolk. Under en ferie i Kenya oppsto ideen til Deaf Aid, da hun besøkte en internatskole hvor det var noen døve barn. Barn som var forlatt der. Foreldrene hadde levert dem til skolen og dukket aldri opp igjen. Ingen betalte for mat og undervisning, ingen besøkte dem.

– Blikkene til de barna glemmer jeg aldri. De var så ulykkelige, sier Marit.

Etter hvert som hun engasjerte seg, fant hun ut at døve i Kenya lever under svært dårlige forhold. Hjemme i Norge startet hun en privat innsamling som raskt utviklet seg. Deaf Aid ble stiftet og vokste.

– Det er avgjørende at norske elever ser at det nytter å hjelpe. Derfor inviterer vi dem med ned hit en gang i året, og derfor går 100 prosent av pengene fra dem rett i prosjektene, sier Marit.

● Deaf Aid

Bistandsorganisasjon som arbeider for inkludering av døve i det afrikanske samfunnet.

Driver førskole i slummen i Kibera og Kariobangi i Nairobi.

Støtter 300 døve barn på 12 ulike grunnskoler. Følger elevene gjennom videregående skole, i yrkesskole og ut i arbeidslivet.

Underviser foreldre til døve i tegnspråk, gir dem arbeidstrening, kurs og hjelper med mikrofinans. Tilbyr døve ungdommer IT-utdanning i samarbeid med dataselskapet Cisco og den norske bedriften SOCO.

Driver en mobil hørselsklinikk som undersøker og behandler flere enn 10.000 barn og unge.

Kartlegger situasjonen for døve i Kenya og samarbeider med Utdanningsdepartementet i landet.

Sender frivillige fra Norge som arbeider for Deaf Aid.

>

Etter en lang og humpete busstur fra Nairobi er det godt å komme fram til døveskolen. Skolen ligger to timers kjøring fra hovedstaden.

Knut Tanderød Berglyd får fart på vippestativet. (Bildet til høyre)

● Bistand fra norske skoler og barnehager

Verken myndighetene, forskningsinstitusjoner eller organisasjoner har oversikt over midler skoler og barnehager gir til veldedige organisasjoner. Utdanning har hentet inn tall fra de store organisasjonene:

Unicef: 4,8 millioner kroner.

Mellom 100-130 skoler deltar årlig i Unicef-runden. 2.784.124 kroner fra grunnskoler/ 1.998.325 fra studenter og videregående elever

Plan: 1,8 millioner kroner.

75 skoler har fast fadderskap, 15 skoler samler inn årlig, 5 gir faste donasjoner.

Operasjon Dagsverk: 25,1 millioner kroner.

535 skoler deltok i fjor. Fortsatt kommer det penger inn.

Redd Barna: 2,1 millioner kroner.

281 skoler, 105 barnehager.

Kirkens nødhjelp: 1,8 millioner kroner.

12 skoler som støtter fast. Flest videregående.

SOS-barnebyer: 13 millioner kroner.

Kreftforeningen: 28 millioner kroner fra rusen.

Norsk Luthersk Misjonssamband: 6 millioner kroner. 25 grunn- og videregående skoler som eies av misjonssambandet, pluss noen andre kristne skoler.

82,6 millioner kroner

Mange skoler og barnehager har sine egne små prosjekter og organisasjoner de støtter. Andre gir til de store hjelpeorganisasjonene år etter år. I fjor samlet skoler og barnehager inn 82,6 millioner kroner til store organisasjoner. I tillegg støtter elever og barnehagebarn mange små prosjekter og mindre organisasjoner. Det finnes ingen oversikt over hvor mye som samlet gis i solidaritet fra skoler og barnehager, men de store får stadig mer.

– Vi merker at skoler og barnehager samler inn mer penger enn før til gode formål, og at innsamlingsengasjement og beløp øker fra denne gruppen, sier Regine Karlsen, skoleprosjektleder i Redd Barna. Redd Barna fikk 2,1 millioner fra skoler og barnehager i fjor.

«Krafftak mot kreft» og Operasjon Dagsverk er de største innsamlingsaksjonene i norsk skole. Kreftforeningen fikk 28 millioner kroner fra avgangselevne i videregående skole i fjor.

– Vi er så glade for at rusen har valgt oss. Det finnes jo så mange gode formål å støtte, sier Arild Domaas, presseansvarlig for Kreftforeningens innsamlingsaksjon «Krafftak mot kreft». 90 prosent av bøssebærerne i aksjonen er russ.

Operasjon Dagsverk fikk inn 25 millioner kroner fra ungdoms- og videregående skoler i fjor, og fortsatt kommer det inn penger. I OD opplever man at stadig færre skoler deltar i aksjonen, og synes det er synd.

– Det kan skyldes at man må arrangere internasjonal uke på skolen i forkant av innsamlingsdagen. Enkelte skoler synes det blir for krevende og velger et annet opplegg som er mindre omfattende, sier påtroppende OD-leder, Hanna Hågenes Aasen.

Hun vil likevel ikke kutte kravet om undervisningen i forkant.

– Ikke bare pengene er viktige. Minst like viktig er det å gi informasjon og skape et engasjement blant elevene her i landet, sier Aasen.

Populære barnebyer

SOS-barnebyer er en annen stor mottaker av innsamlingspenger. Organisasjonen har 990 skoler og 675 barnehager som faste givere, og fikk 13 millioner kroner i 2014.

– Den støtten vi får fra barnehager og skoler er helt fantastisk, og ekstremt viktig for oss. Barna som gir får perspektiver, og pengene de samler inn gjør at vi får mulighet til å hjelpe enda flere som trenger det, sier informasjonssjef i SOS-barnebyer, Synne Rønning.

At SOS-barnebyer er blant dem som får mest fra norske barn tror hun skyldes organisasjonens fokus.

– Vårt mål er å gi alle barn et trygt hjem og foreldre som kan trøste når man er lei seg. Det er et mål barn kan forstå. Ikke å ha en mamma og pappa er kanskje barns største frykt, sier Rønning.

FNs barneorganisasjon Unicef fikk nesten 5 millioner fra norske grunnskoler, videregående skoler og studenter i fjor. Nærmere 2,8 millioner kroner kom fra Unicef-runden, hvor man kombinerer aktivitetsdag og innsamling. Pengene går til «Schools for Africa.»

Fagansvarlig for barn og unge i Unicef, Ellen Sandøe har vært lærer og mener innsamlingsaksjonene i skoler og barnehager betyr mye, både for dem som gir og for dem som mottar.

– Å drive bistand er blitt en del av pedagogikken i barnehagen og skolen. Barn lærer å gi, sier Ellen Sandøe.

Sandøe er stolt over dugnadsånden i Norge og sier den imponerer Unicef-kolleger i andre land.

– Når barn lærer om utfordringene i verden, er

det fint at de samtidig får en mulighet til å gjøre noe med situasjonen. Norge har en eksepsjonell tradisjon for bistand. Internasjonale kolleger blir imponert når de ser dugnadsånden. Grunnlaget blir lagt i barnehager og skoler, sier Sandøe.

Vil inn i skolene

Fjernadopsjonsorganisasjonen Plan vil gjerne engasjere flere skoler og barnehager. I fjor fikk de 1,8 millioner kroner fra elever og barnehagebarn. Plan vil jobbe mer rettet mot skoler og barnehager.

– Både fordi vi ønsker å samle inn mest mulig penger, og hjelpe flest mulig barn, men også fordi det er en viktig kanal for norske ungdommer til solidaritetsarbeid, sier konstituert generalsekretær i Plan, Kjell Erik Øie.

Også han er imponert over givergledden. Han er ikke bekymret over mange aktører på givermarkedet.

– Engasjementet er stort, og behovet er stort. Jo flere vi er, jo bedre blir arbeidet, sier Øie.

I en skolegård i Kenya står Synne Sørheim i solsteiken og fryser.

– Jeg har frysninger, sier hun og peker på armene sine.

Hun ser på de lykkelige barna og ungdommene. De løper etter basketballen, balanserer på lekestativet og har tautrekkingskonkurranse.

Tiago Gjesdal (17) kommer gående med Cleveland på ryggen. Cleveland hopper ned og ser på den høye gutten fra Norge. Han peker på seg, på Tiago og legger armene i kors foran brystet mens han dunker knyttnevene mot skuldrene. Tiago gjør det samme tilbake. Døvetolken fra Deaf Aid smiler og sier: – Friends. They tell each other that they are friends.

Journalisten er moren til en av ungdommene som var med på turen.

Tiago Gjesdal og Synne Sørheim trekker seg til seier.

– Sjekk mottaker

Skoler og barnehager bør sjekke mottakerne før de bestemmer seg for å gi. Det er mange useriøse aktører, advarer Innsamlingskontrollen.

– **Alle useriøse** skilter med et godt formål, men enkelte driver så dårlig at det grenser til bedrageri, sier daglig leder for Innsamlingskontrollen, Børre Hagen.

Innsamlingskontrollen har en liste over organisasjoner og formål som man ikke bør gi penger til. På den lista står i dag 26 organisasjoner.

– Lista er ikke utfyllende, og det finnes mange useriøse som ikke er på lista vår. Jeg anbefaler skoler og barnehager å skaffe seg inngående informasjon til formålet før de gir, sier Hagen.

Innsamlingskontrollen anbefaler skoler og barnehager å gi til organisasjoner i Innsamlingsregisteret.

– Her kan man enkelt finne regnskapsmessige og organisatoriske opplysninger om organisasjonene, sier kommunikasjonsrådgiver i Innsamlingskontrollen, Lauritz Valvik Rausdøl.

Det er frivillig for organisasjo-

nene å registrere seg der, men når de velger å gjøre det, må de oppgi all informasjon om drift, inntekter og utgifter.

Minst 65 prosent av totale innsamlede midler skal gå til formålet, og altså ikke mer enn 35 prosent til administrasjon.

– Organisasjoners bruk av penger til administrasjon kan gjøre at pengene til formålet blir brukt mer effektivt. Det er likevel en grense for hvor mye som skal gå til administrasjon, sier Valvik Rausdøl.

Dersom man ønsker å gi til en uregistert organisasjon, bør man undersøke denne nærmere.

– Giver har rett til å vite hva pengene går til. Be om å få regnskapet. Det som kjennetegner alle gode er at de er åpne. Dersom de ikke vil legge fram regnskapet for en eventuell giver, må man finne noen andre å gi pengene til, sier daglig leder Børre Hagen.

– De store er mer kompetente, men dyre

Seniorforsker Siri Lange mener det er en fordel at givere kan velge mellom paraplyorganisasjoner, store eller små organisasjoner.

Fordelen ved de store organisasjonene er kompetanse.

– De store organisasjonene vet hva som fungerer i ulike land, blant annet hvordan man skal forholde seg til for eksempel korrupsjon, sier Lange, som er seniorforsker ved Christian Michelsens institutt.

Ulempen er administrasjonsutgiftene: – Enkelte er så store at de er dyre i drift. Blant annet er FN-systemet kritisert for kostbar administrasjon og gode ordninger for ansatte, sier Lange.

– Fordelen med de små er at de gir hjelp på sitt felt. De som er opptatt av døve og deres rettigheter, ønsker å hjelpe døve i andre land. Den nærheten til mottager mister man litt i de store organisasjonene, sier Lange.

I fjor sommer la regjeringen fram rapporten «Utdanning for utvikling», hvor de konkluderer med at utdanningsbistanden skal dobles i land preget av fattigdom, krise og konflikt. 5 prosent av den totale bistanden gikk til utdanning i 2013. Norsk bistand var i 2013 32,8 milliarder kroner. 116 land mottok norsk bistand i 2013, viser tall fra Norad.

«Heller boklig kløkt enn full vom.»

Islandsk ordtak

● **Høyere utdanning**

Flere europeiske studenter til Norge

På ti år er antallet internasjonale studenter i Norge doblet. **ARKIVFOTO** FRED HARALD NILSSEN

Nesten 24.000 internasjonale studenter fant veien til Norge i studieåret 2013-2014. Det er ny toppnotering, en økning på over åtte prosent fra året før.

Det er særlig antallet europeere som øker. 2200 studenter kommer fra Sverige. Deretter følger Tyskland, Russland og Kina, ifølge en pressemelding fra Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU).

– På bare fire år har Sverige og Polen fordoblet antallet studenter i Norge. Dette må helt klart sees i sammenheng med arbeidsinnvandringen fra de to landene. Det er interessant at også Danmark har mer enn fordoblet antallet studenter i Norge på fire år, sier Arne Haugen, seniorrådgiver ved SIU.

Antallet ikke-europeiske studenter til Norge øker også, men mindre enn tidligere.

● **Nasjonale prøver**

Fikk 50.000 kroner i bonus for framgang

Hyggen skole i Hurum i Buskerud har fått 50.000 kroner fordi elevene der hadde størst framgang på nasjonale prøver blant skolene i kommunen.

– Kommunestyret ønsker å gi en premie til den skolen som har hatt størst framgang på nasjonale prøver, sier ordfører Rune Kjølstad (H).

Kommunalsjef Helga Tharaldsen forteller til Røyken og Hurum Avis at 5. klasse ved skolen har gjort det bra på de siste nasjonale prøvene i lesing, regning og engelsk.

Elevrådet får bestemme over en tredel av pengene, som skal brukes på tiltak som fremmer læringsmiljø og trivsel.

● **Videreutdanning**

Rekordstor interesse blant lærere

67 prosent flere lærere har søkt videreutdanning sammenliknet med samme tid i fjor. Årsaken er større kapasitet, bedre ordning og mer snakk om kompetanse, ifølge Utdanningsdirektoratet.

– Vi håper dette betyr at bunken er større enn i fjor også når fristen går ut, sier Erik Bolstad Pettersen, divisjonsdirektør i Utdanningsdirektoratet, til NRK.

Fristen gikk ut 15. mars. 28. februar hadde over 2500 lærere søkt videreutdanningen. På samme tid i fjor var antallet 1500. Da fikk bare halvparten av lærerne plass.

● **Dikt**

Min dobbeltgjenger

Jeg har en dobbeltgjenger som følger meg så tett, han puster meg i nakken, og han går aldri vekk, han kjenner til min lengsel, mitt håp og mitt begjær. han veit hva jeg hater og hva jeg har kjær, han gir meg aldri fred, er alltid med og nynner en mollstemt og vemodig melodi om det som var uskylden og trassens tid.

Jeg har en dobbeltgjenger som har tilhold i mitt sinn, han visker og tisker til meg, om og om igjen, han kjenner godt mitt navn og føler mine savn, han minner meg om tårer, fortvilelse og sorg, minner meg om skuffelse og vrede, han får meg til å huske fryd, latter og glede, han er etterpåklokskap, bebreidelse og anger, er alltid der som i et spill på et bord som fanger.

Min dobbeltgjenger følger meg, skritt for skritt, han hemmer meg, lar meg ikke leve fritt, han er mitt alter ego, mitt aller innerste vesen, og at han er min barndom og min ungdom det har jeg endelig forstått og sett, han er som et ekko og et speilbilde av det som var, vi to lever i symbiose, og han følger meg så tett, han er meg og jeg er han, vi to har endelig blitt ett.

Gerd Nyland

Utdannings redaksjon
ønsker alle lesere en riktig
god påske!

● Tyskland

Lærarar streikar som ei åtvaring

I fleire delstatar har lærarar og andre offentleg tilsette starta tidsavgrensa streikar.

Streikane er ei åtvaring til arbeidsgjevarane om at dei ikkje er nøgde med framdrifta i lønsforhandlingane. Dei offentleg tilsette krev 5,5 prosent lønsauke og betre tryggleik mot å miste jobben, melder det tyske kringkastingselskapet Deutsche Welle. Fleirtalet av tyske lærarar er tilsette som embetsfolk og deltek ikkje i streiken.

Rundt 2000 lærarar streika i Berlin, med plakatar som «Sterke elevar treng sterke lærarar» og «Pengane er ikkje vekke, det er berre andre som har dei».

FOTO FLORIAN BOILLOT/DEMOTIX/NTB SCANPIX

● Israel

Meirlønsutvikling for lærarar

Lærarar i Israel hadde betre lønsvekst enn snittet i perioden 2003-12, ifølgje det sentrale statistikkbyrået i landet. I løpet av desse åra auka løna for lærarar med 54 prosent, medan tilsette i andre sektorar hadde ei gjennomsnittleg lønsvekst på 32 prosent, melder nettutgåva til den israelske TV-kanalen Kanal 9. Gjennomsnittleg bruttoløn for israelske lærarar er no 10.500 shekel i månaden, som svarar til litt over 20.000 norske kroner.

Israelske lærarar har hatt betre lønsutvikling enn gjennomsnittet, ifølgje det sentrale statistikkbyrået.

● USA

To nye muslimske skolefridager

Byen New York, som er det største skoledistriktet i USA, legger to muslimske helligdager inn i skoleåret fra neste høst. Alle New Yorks 1,1 millioner elevar i den offentlege skolen får dermed fri på id al-fitr og id al-adha, som er de to viktigste muslimske helligdagane. Flere byar i delstatene New Jersey, Massachusetts og Vermont har allerede innført de muslimske helligdagane som fridager i skolen. Id al-fitr (festen for bruddet) er avslutningen på fastemåneden ramadan. Id al-adha (offerfesten) markerer avslutningen av den årlige pilegrimsferden til Mekka. (NTB)

● Foreinte arabiske emirat

Dubai treng 13 nye skular i året

Dei neste fem åra kjem elevtalet i det arabiske emiratet Dubai til å auke frå 270.000 til 360.000, skriv den lokale avisa The International.

For å halde følgje med denne veksten, må det opnast 13 nye skular kvart år, ifølgje ein rapport frå det internasjonale eigedomsselskapet Colliers International.

Heile 97 prosent av befolkninga i Dubai er under 50 år. Eit stort fleirtal av skulane i Dubai er private, og ifølgje avisa er skulepengane ein stadig meir tyngande post i økonomien til mange familiar.

NETTBASERT MASTER I UTDANNINGSVITENSKAP

MED FORDYPNING I ENGELSK, NORSK ELLER SAMFUNNSFAG.

Ønsker du å øke din kompetanse i ett av de tre fagområdene, kan du søke master i utdanningsvitenskap i Telemark. Målgruppen for studiet er lærere i grunnskole og videregående skole som ønsker lektorkompetanse.

Masteren kan tas på deltid på nett over tre år eller på heltid som campusstudium. Faste undervisningsdager på nett og to samlinger på Notodden pr. semester, les mer på hit.no/muv

Høgskolen i Telemark

● Monica Haugan

Hvem
Fagleder i Fortunlia
barnehage i Trondheim.

● Tips

Lar ettåringene være i egen gruppe der opplegget rettes spesielt inn mot deres behov.

Ella Falck-Larssen Lorentsen og Henrik Hammersnes har lært seg å sette pris på fellesmåltider.

– Se **ett**åringen!

– Ettåringene er sterke individer. For sterke til at de passer inn i hvordan vi tradisjonelt organiserer barnehagene, sier Monica Haugan.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Utdanning er i Fortunlia barnehage i Trondheim. Av de 115 barna er 17 ettåringer. Ei lita gruppe av dem forbereder seg spent til fellesmåltid. Det inkluderer gleden over å synge sammen og stolthet over å vite hvilken drikkeflaske som tilhører hver og en.

– Nå kan de ha glede av å være sammen som gruppe. Vår erfaring er at det tar dem rundt seks måneder å komme dit, sier Monica Haugan, som er fagleder i barnehagen.

– Vi må våge å spørre oss om hva som er viktigst i barnehagehverdagen til ettåringene. Er det barnets behov, eller er det samkjøring i gruppe, sier hun. Hun svarer sjøl: – Norske barnehager er organisert for barn i grupper. Men for de minste barna må trygghet og tilknytning komme før gruppa, understreker hun.

– Kryss i taket

Til langt ut på høsten sover og spiser de små i Fortunlia når det passer hver og en av dem.

– Det er kryss i taket første gangen alle sover på likt, sier Monica Haugan.

Barn som trenger det, bæres mye i bæresele til de er klare for å svinge ut på gulvet på egen hånd. Barnehagen bruker vikarbudsjetten til ekstra fast ansatte som går inn der det er fravær, slik at personalet er stabilt. De første månedene er ansatte innstilt på å porsjonere ut arbeidstida slik det passer barnet, ikke nødvendigvis etter tradisjonelle timelister.

– Foreldrene får også klar beskjed om å sette av to uker til innkjøring. Det sier vi fra om når vi er på hjemmebesøk på våren, sier Monica Haugan.

– Er dere velkomne i alle hjem?

– Noen ytterst få har svart nei. Poenget er at et

møte hjemme gjør foreldre tryggere. Oss gir det svært viktig informasjon om barnet, sier hun.

Individuell tilnærming er viktig også for barnas aktiviteter i barnehagen.

– Mange av de små kvier seg for eksempel for å male. De kan synes det er ekkelt eller skremmende å få maling på fingra. Samtidig kan kosten være stiv og rar. Plasserer vi barna i ei gruppe og venter oss at alle skal gå i gang med malinga samtidig, kan det ta lang tid for de kritiske våger seg fram. Går vi mer individuelt fram, er det mye lettere å hjelpe dem i gang, forklarer hun.

– Vi må møte ettåringene med respekt

Fortunlia barnehage var i 2011 med i Kunnskapsdepartementets pilotprosjekt om barnehagen som læringsmiljø og dannelsesprosjekt. Ettåringene var sentralt i Fortunlias del av prosjektet.

– Blir det ikke unødvendig høytidelig å snakke om danning i relasjon til ettåringer?

Monica Haugan tar et praktisk eksempel

– Jeg skifta bleier og tok barna etter tur. Den vesle gutten har forstått hva som kommer. Jeg sier ikke mer enn navnet hans før han kommer med et tydelig og bestemt nei. Han forstår jeg hadde tenkt å skifte på ham nå, men det passer han ikke. Det må jeg respektere.

– Danning betyr at vi forsøker å høre hva ettåringen har å si, fortsetter hun.

– Vi må prøve å forstå hva som er viktig for ettåringen å mestre for å klare seg i sin hverdag. Når ettåringen oppfatter seg sjøl som kompetent, vil barnet også være mer motivert for å søke nye utfordringer. Derfor må vi møte ettåringene med respekt for den kompetansen de har, sier hun.

I 2013 gikk 80 prosent av ett- og toåringene i

- **Skal vi hjelpe** ettåringene i gang, må vi gå individuelt til verks, sier Monica Haugan. Her med Oda Kjerstad Sørhus.

landet i barnehage, ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå. Det er en økning på 43 prosent siden tusenårsskiftet.

- Jeg lærte ingenting om ettåringer i min utdanning. Faglitteraturen var fraværende. Først langt ut på 1990-tallet kom Ninni Sandvik og så Gunvor Løkken med de første bøkene, sier Monica Haugan.

Ifølge henne er det at vi veit så lite om hvordan barnehagedagen blir best for de minste, både et savn og et paradoks, siden de utgjør en så stor andel av barnehagebarna. Hun mener barnehagens rammeplan først og fremst er en plan for barn over tre år.

Ettåringene deles ofte inn i grupper

I Fortunlia barnehage er barn fra samme årstrinn i samme gruppe. De ansatte anser at det ikke minst er viktig for de aller minste. Da kan de få barnehagedagen lagt opp etter sine behov, de dilter ikke bare etter i de større barnas aktiviteter.

- *Avdelinga for ettåringene er på 17 barn. Er ikke det ei veldig stor gruppe for de små?*

- Jo, og derfor deler vi opp gruppa hele tida. Da deler vi den også etter alder. Forskjellene mellom ettåringer født tidlig og seint på året kan være svært store.

- Vi meiner at det ofte er bedre å ha grupper på tre med én ansatt, enn grupper på seks med to ansatte. Det betyr at en ansatt må være aleine med ei lita gruppe. Jeg har aldri skjönt hvorfor en del voksne alltid må ha en annen voksen ved sida av seg når de er på jobb, sier Monica Haugan.

Vi veit lite om hvordan barnehagedagen blir best for de minste. Men at Stella Marie Blomsø-Becker, Sondre Risberg Skarsaune og Magne Henseth Aasgård liker å løpe i korridoren, det er sikkert!

Reis med Utdanning og Albatros Travel

Den italienske riviera

Pittoreske kystbyer, avslappet italiensk sjarme og besøk i Nice og Monaco – med Albatros-reiseleder, 9 dager

Avreise 6/10 2015 **KUN kr 8 498,-**

Albatros

www.albatros-travel.no/ut
Vennligst opplys reisekode LR-UTD
Ring på tlf: 800 58 106

På stedet der det **smalt**

Elever ved Heer skole ved Drøbak har fordypet seg i senkningen av krysseren «Blücher». Nå er de på stedet der de to første kanonskuddene ble avfyrt.

TEKST OG FOTO Svein Arstad, Forsvarets Forum

– Der borte sank Blücher!

En av elevene peker ivrig ut av vinduet.

Om bord på den vesle fergen fra Drøbak ut til Oscarsborg diskuterer sjetteklassingene dramatikken som utspant seg i Oslofjorden den 9. april 1940. På bordet mellom seg har de en stor modell av festningen som de har laget i kunst og håndverk-timene.

– Det var denne kanonen som skjøt først. Den heter «Aron», forklarer en av dem og peker på modellbordet.

– Nei, jeg tror det var «Moses», mener en annen.

Diskusjonen fortsetter helt til ferga legger til ved Oscarsborg. På kaia venter kommandant Stein Erik Kirknes.

Oppstilling

– Velkommen tilbake! I dag skal vi ta en rundtur på festningen og fortelle om hva som skjedde her under krigen, forteller han.

Elevene stiller seg opp i grupper. Noen av dem blir utnevnt til «lagførere» og får utdelt uniformsjakker og hjelm. Det store modellbordet plasseres på en militær bære, som transporteres av fem elever. Deretter går turen gjennom fuktige tunneler og forbi gamle festningsverk. Første stopp er kanonene som avfyrte de første skuddene mot den tyske invasionsstyrken. Her får elevene gjenfortalt historien om den tyske krysseren Blüchers siste seilas.

– Mannskapene på festningen visste at flere store krigsskip var på vei innover fjorden. Det var tett tåke, men de kunne høre de kraftige turbinnene på skipene. Klokken 04.21 dundret det første skuddet på kommando fra oberst Birger Eriksen. >

Kommandant Stein Erik Kirknes (bak til venstre) tar elevene med på en utmarsj i historiske omgivelser. Linea Rugsveen, Vegard Saxebøl, Helle Skog Killingland og Michelle Myhre bærer med seg en modell av Oscarsborg festning de har laget i kunst og håndverk.

– Herfra ble de første skuddene avfyrt mot «Blücher», forteller guiden Bjørn Bakke. Etterpå besøkte elevene torpedo-batteriet som sendte krysseren til bunns.

Det var én mann mot verdens sterkeste militær-makt, forteller guide Bjørn Bakke.

Dikt og matematikk

Det er ikke første gangen sjetteklassingene fra Heer skole besøker Oscarsborg. I fjor var de med på et pilotprosjekt om festningen.

– Elevene har blant annet lært om histo-rien, skrevet dikt og løst matteoppgaver knyt-tet til Oscarsborg. Vi har også laget våre egne skolebøker, forteller kontaktlærer Audny Soldal Rasmussen (47).

Initiativet til prosjektet kom fra kommandant Kirknes, som hadde et møte med rektorene på barneskolene i Frogn kommune. Lærerne ved Heer skole viste stor interesse og har vært med å utvikle det pedagogiske opplegget. I 2015 er det en ny skole som skal delta i prosjektet.

– 2. verdenskrig er egentlig ikke pensum før i ungdomsskolen. Vi har derfor ikke bare fokusert på det som skjedde på Oscarsborg under krig-ten. Elevene synes likevel det er senkingen av «Blücher» som er mest spennende, forteller kon-taktlærer Rasmussen.

Siste reis

Sterkt skadet og med store branner om bord gled «Blücher» sakte forbi kanonmunningene. Minut-ter senere traff to torpedoer panserkrysseren, som fikk slagside. Kommandant Kirknes opplyser at rundt 800 tyskere mistet livet da skipet forsvant under overflaten i et inferno av brennende olje.

– Det er en utfordring å tilpasse formidlingen til femteklassingene. Invasjonen av Norge er en naturlig del av dette. Men vi legger like stor vekt på dagliglivet på festingen, blant annet om barna som bodde sammen med foreldrene på Oscarsborg. Vi inviterte også skoleklassen på saluttdagen den 8. mai, sier kommandant Kirknes.

Lærer Audny Soldal Rasmussen er godt fornøyd med samarbeidet.

– Elevene har fått stort utbytte av prosjektet. For oss er dette viktig lokalhistorie, og det var mange som ikke hadde vært på festningen tidligere. For elevene var det spesielt gøy å være med når man skjøt med kanonene på saluttdagen, sier Rasmus-sen.

Underjordisk kaserne

– Oi, var torpedoene så store?

Krysseren «Blücher» får slagside og synker ved Askholmene litt nord for Oscarsborg. Det vel 200 meter lange skipet var på sitt aller første tokt.

FOTO NTB/SCANPIX

Senkingen av «Blücher»

Panserkrysseren «Blücher» ledet gruppen av tyske skip som skulle innta Oslo 9. april 1940.

Skipet sank ved Askholmene nord for Drøbak etter at det ble angrepet med kanonene på Oscarsborg og artilleri og torpedoer fra forsvars-anleggene omkring. Vraket ligger der fortsatt, på 90 meters dyp.

Senkingen ga kong Haakon, regjeringen og stortingsrepresentantene tid til å flykte fra Oslo, noe som var avgjørende for at regjeringen senere kunne fortsette arbeidet i London. Den gjorde det også mulig å hindre at gullbeholdningen i Norges Bank havnet på tyske hender.

Kilder: Store norske leksikon og Wikipedia

Elevene ser bort på våpenet som ligger ved inn-gangen til torpedobatteriet. Innenfor får de besøke kasernen hvor soldatene bodde inne i fjellet. En av elevene rekker opp hånden og kommer med et forslag.

– Jeg synes det er ganske koselig her inne. Men hvis det kommer soldater tilbake til Oscarsborg, bør dere installere aircondition. Det er ganske tett luft her nede.

Den krigshistoriske vandringen går mot slutten. Kommandantboligen blir siste stopp. Der serveres elevene vaffer.

– Det var her oberst Eriksen holdt krigsråd med sine underordnede. Under bombingene som fulgte senkingen av «Blücher», ble hele fasaden på bygget ødelagt, forteller Kirknes. Etterpå følger han dem ned til kaia hvor ferga venter.

– Jeg er imponert over hvor mye de har lært. Det er tydelig at krigshistorie fortsatt engasjerer, sier han, og tar farvel med en klasse full av Oscars-borg-eksperter.

> Reportasjen sto på trykk i mars-utgaven av Forsvarets Forum.

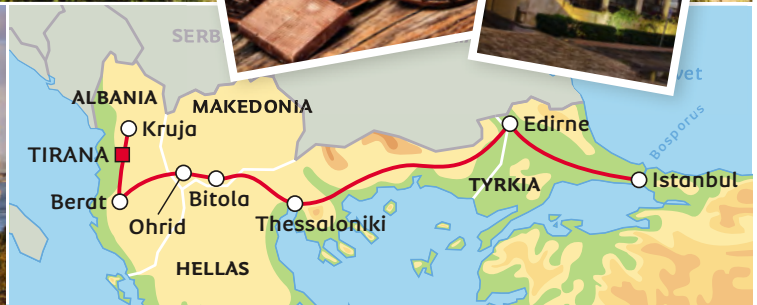
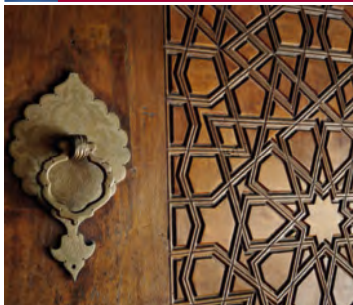
albatros-travel.no/ut | 800 58 106

FLY T/R OG FLYSKATTER ER INKLUSIVE I ALLE VÅRE REISER!

Albatros

Aleksander den stores verden

Reis med Utdanning og Albatros Travel

Enestående kulturhistorisk reise til en vakker og glemte del av middelhavslandene – Albania og Makedonia – sammen med Hellas og Tyrkia

Dette er en tidsreise til den verden Aleksander den store ble født i – Makedonia, Hellas, Tyrkia og det sjelden besøkte Albania, som er en oversett perle. Vi ser viktige byer fra antikkens greske, romerske og senere bysantinske og osmanske riker, med masser av UNESCO-opplevelser – blant annet de makedonske

kongegravene i Verjina og tallrike byggverker i Thessaloniki og Istanbul. Det blir også tid til å nyte livet i de vakre middelhavsomgivelsene, med vinsmaking, basarbesøk og den klare Ohrid-sjøen. Med få andre besøkende har vi den nesten for oss selv!

Vi bor utelukkende på 4-stjerners hoteller, og transporten foregår i en komfortabel buss.

Med Albatros-reiseleder
– 10 dager

Avreise 10/10 2015

SPESIALPRIS

KUN kr 14 998,-

Tillegg for enkeltrom kr 1 498,-

Bestill nå!

Alt dette får du:

- Norsk/svensk reiseleder
- Fly Oslo – Tirana og Istanbul – Oslo
- Utflukter ifølge program
- Innkvartering på godt hotell i delt dobbeltrom (tillegg for enkeltrom)
- Halvpensjon (frokost og middag)
- Skatter og avgifter

Les mer på www.albatros-travel.no/UT

Vennligst opplys reisekode LR-UTD. Åpent man–fre 08:30–17:00 og lør–søn 10–15. Ring på tlf.: 800 58 106

Medl. Rejsegarantifonden Danmark | Med forbehold for trykkfeil

Nytt brettspill skal tenne interessen for **matematikk**

To lærere fra Levanger har utviklet et brettspill som kan bli et nyttig verktøy i matematikkundervisningen.

TEKST OG FOTO Odd Arnfinn Pedersen

Lærerne **Rita Aarø** og **Toril Strømmen** ved Halsan skole i Levanger har utviklet brettspillet Mattemaur.

Spillet kan sammenlignes med bilde-lotto. Elevene trekker lapper med forskjellige tall. Disse tallene er svar på regnestykkene som står oppført i store felter foran på brettet. Poenget er da å finne ut hvilket regnestykke som passer til det tallet du har trukket.

– Det hele handler om matematikk med ulike vanskelighetsgrader. I første omgang er det snakk om addisjon og subtraksjon. Neste trinn kan bli å utvikle spillet til divisjon og multiplikasjon, sier Toril Strømmen.

– Vi håper dette brettspillet kan motivere barna til å mestre matematikk på en bedre måte. Spillet kan bli et nyttig verktøy i matematikkundervisningen. Man er heller ikke avhengig av å sitte inne i klasserommet for å holde på med spillet. Det hele kan godt foregå på gulvet inne i gymsalen eller ute i naturen. Brikkene er magnetiske, og ungene kan trene på raske løsnin-ger. De kan for eksempel arrangere en stafettkonkurranse, sier Rita Aarø.

De to lærerne har i starten av januar sendt ut flere pakker med brettspill til skoler og barnehager. En skolepakke består av 25 spill, mens en barnehagepakke inneholder ni spill. Brettspillene produseres i den kinesiske byen Shenzhen.

Testet av høgsolen

Brettspillene er testet av Høgsolen i Nord-Trøndelag i forkant av produksjonen. De har foretatt en såkalt brukbarhetsvurdering. Åtte klasser på sju skoler har prøvd spillet, og høyskolen har laget en rapport om testingen. Tilbakemeldingene fra både

Studieleder Robin Munkvold ved Høgsolen i Nord-Trøndelag har ledet utprøvingen av spillet.

FOTO PRIVAT

Toril Strømmen (t.v.) og **Rita Aarø** viser hvordan de utviklede brettspillene Mattemaur ser ut.

lærere og elever er positive, ifølge Robin Munkvold, som har vært prosjektleder for evalueringen ved HiNT.

– *Hva er det som gjør dette spillet så egnet for bruk i skolen?*

– Med praktisk rettede oppgaver gir spillet en annen vinkling på temaet enn tradisjonell grunnleggende matematikkundervisning. I tillegg er det utviklet flere spillbrett med variert vanskelighetsgrad, noe som gjør det lett å tilpasse aktiviteten til nivået blant elevgruppene. Den fysiske robustheten gjør også at læringsaktiviteten kan dras ut av klasserommet og gjennomføres hvor som helst, sier Robin Munkvold.

Tilpasset lavere trinn

Ifølge Munkvold er spillet tilpasset læringsmålene i Kunnskapsløftet for de lavere årstrinnene.

– De fire grunnleggende regnearter er i fokus, men spillet kan også benyttes for de største barna i barnehagen. Spillet har god forklaring på hvordan det skal brukes. Det finnes nettbaserte ressurser som hjelper den enkelte lærer med forberedelser til gjennomføring av spillet i den enkelte klasse. Med god styring fra pedagogisk leder vil dette spillet være med og motivere den enkelte elev til å lære det mest grunnleggende innen matematikkfaget, mener Munkvold.

– *Hvilke betenkeligheter ser du med spillet?*

– Som all annen pedagogisk rettet læringsaktivitet er det viktig at læreren har satt seg godt inn i bruken av spillet i forkant og planlegger gjennomføringen etter nivået i gruppen. Jeg ser ingen grunn til at man ikke bør benytte seg av dette spillet inn i grunnskolen, poengterer Munkvold.

Sponset av Olav Thon

I tillegg til 300.000 kroner fra Innovasjon Norge og 50.000 fra Regionalt næringsfond Levanger har Mattemaur DA fått 1,2 millioner kroner fra Olav Thon-stiftelsen i Oslo.

– *Hvordan har dette skjedd?*

– Vi visste jo at Thon var opptatt av realfag og matematikk, og vi sendte ham et brev. Han syntes dette brettspillet virket lovende og interessant, og vi ble bedt nedover til hovedstaden på ei messe. Der møtte vi Thon, og vi fikk overlevert pengene. Dette har gitt oss økonomiske muskler til å videreutvikle produktet, samt forskuttere sendingen som nå er på veg til Trøndelag, forteller Rita Aarø.

● Mattemaur

I brettspillet Mattemaur er poenget å kombinere et regnestykke med det riktige svaret.

Brettene har ulike vanskelighetsgrader og skal kunne brukes både i skoler og barnehager.

Spillet er testet på åtte skoler i en kartlegging som er utført av Høgskolen i Nord-Trøndelag.

Rollemodeller fra arbeidslivet vil gjerne besøke klassen din

GRATIS FOR SKOLENE

– INSPIRERENDE FOR ELEVENE

På rollemodell.no har vi over 1000 rollemodeller som besøker skoler og forteller om jobben sin, utdanningsvalget sitt og kanskje litt om seg selv. De har alle realfaglig bakgrunn, og de har alle lyst til å bevisstgjøre unge som skal velge utdanning. Noen av rollemodellene studerer fortsatt, andre er i full jobb.

Våre rollemodeller er spredt over hele landet slik at alle skoler skal finne rollemodeller i sitt nærmiljø. Skolene tar kontakt med rollemodellene via vår nettside og inviterer dem til skolebesøk. Besøket varer i ca. 1 skoletime, og passer godt f.eks. i faget Utdanningsvalg.

VI HAR GJORT DET LETT FOR
DEG Å FINNE DEM

ROLLEMODELL.no

Nasjonalt senter for
REALFAGSREKRUTTERING

Danseglade gutar: Frå venstre Jon Berisha, Ole-Kristian Bildøy, Benjamin H. Breisnes og Oliver K. Herdlevær frå Loddefjord skole.

Trivselsleiarar med effektiv mobbemedisin:

Alle får vere med i leiken!

Skulemiljøet vert betre når elevar passar på at ingen vert haldne utanfor.

TEKST OG FOTO Ingebjørg Jensen

«Ka var det dokkar ikkje skjønne?» Sofie Gjertsen Langhelle, elev ved 7. trinn på Olsvik skole i Bergen, vil sikre seg at alle har forstått. Ho har vore ein av «vertane» på Trivselsprogrammets leikekurs denne vinteren. Og tilhøyrarane, dei vil alle bli trivselsleiarar på sin skule.

250 ivrige trivselsleiarar frå åtte barneskular er samla i Haukelandshallen i Bergen denne dagen. På nokre formiddagstimar skal dei få prøve ut ti leikar med enkelt utstyr – leikar som dei sjølv kan sette medelevarane i gang med når dei kjem tilbake til skulen sin. Der har dei ansvar for utstyret, organisering av leikane, og ikkje minst, sørge for at også elevar som elles står åleine, får røre på seg

● Trivselsprogrammet

Trivselsprogrammet skal fremje auka og meir variert aktivitet i langfriminutta, legge til rette for at elevar skal kunne bygge gode venskap, redusere konflikthar og fremje inkludering, venskap og respekt.

Programmet dekkar 4.-10. trinn.

Skular i 160 kommunar er med.

Trivselsleiarane får opplæring i regi av Trivselsprogrammet.

Trivselsprogrammet vert drive etter ein nettverksmodell der skular som ligg nær kvarandre, er i samme nettverket.

Kjelde: Trivselsprogrammet

eller gjere noko saman med andre i storefri.

Rundt 66 skular i byen er no med i programmet. Då programmet starta i 2010, var 27 skular i Bergen med. To år etter var dei 48. No er Trivselsprogrammet også på veg inn i barnehagane.

Mindre mobbing

Sjølv om den kvalitative suksessen til programmet er vanskelegare å måle, finst det klare teikn på at trivselsprogrammet har ein god biverknad: Mindre mobbing og utestenging. 92 prosent av trivselskontaktane på 423 trivselsksular (48 prosent av alle), svara. Dei er samde eller svært samde i at trivselsprogrammet har redusert mobbinga på

«Silent escape»: Dei stormar framover bak ryggen til «trollet» Aleksander Stadsnes Lønningdal frå Kjøkkelvik skole. Han tel til tre, og ser han at nokon røyrrer på seg, ryk dei tilbake til start og kan sjå langt etter nøklane som frigjer prinsessa!

skulen. 95 prosent er samde eller svært samde i at færre elevar går åleine i friminutta, viser brukarundersøkinga hausten 2014.

– I dag skal de lære ti nye leikar. De skal leggje til rette for leik og sjå spesielt etter at ingen går åleine, at alle har nokon å vere med og noko å gjere. Dersom nokon øydelegg, så hugs at det er dei vaksne som skal ordne opp, også her på kurset, seier programansvarleg for Hordaland, May Linda Haugsdal, til dei høgmotiverte trivselsleiarane.

– Det er vertane frå Olsvik som er sjefane her, på same måte som dei sjølv skal vere leikesjefar i storefri på skulen. Ein vert skal følgje kvar gruppe rundt på stasjonane der andre vertar gir dei inn-

føring i leiken. Men først er det trivselsdansen, og snart eksploderer heile idrettshallen i ellevill dans!

Trivselsdansane starta først som ein enkel dans på Kaland skole i Bergen, og har utvikla seg til ein dansefestival, der alle dansar på skuleplassen, fortel Haugsdal etterpå.

No har Trivselsprogrammet som mål å lage minst ein ny dans kvart år og leggje dei ut på heimesida trivselsleder.no.

Haugsdal er sjølv ein pioner i Bergen: På Kaland skole hadde ho ansvar for eit opplegg med aktivitetsleiarar alt i 2007. Etter at Trivselsprogrammet blei utvikla i Lørenskog i Akershus i 2009, blei ho først deltids- og så heiltidstilsett frå august 2011.

– **Betre når barn leiar leiken**

At det er ein medelev som drar inn dei som går åleine, har ein heilt annan verdi enn om ein vaksen gjer det, meiner Haugsdal:

– Vi prøvde først ut med vaksne til å organisere leiken. Men barn tenker på ein heilt annan måte: Dei stiller ikkje opp alle på ei rekke og lar dei kaste ein og ein!

Mange vil vere trivselsleiar på barneskulen, men ikkje alle eignar seg, understrekar ho.

Etter at elevane har nominert trivselsleiarandidatar, er det lærarane som tar det endelege valet:

– Læraren kan overstyre, og hovudkriteriet er at trivselsleiararen er respektfull og venleg. Dei som >

Gøy med stressball: Jørgen A. Lamo, Damsgård skole (nærast) har klart å ta imot ballen utan at skulekamerat Sayma Haque fekk tak i han. I motsett retning går ein annan «stressball».

Amøben: Leikevertane frå Olsvik skole, Sofie Gjertsen Langhelle og Stefan L. Minde, viser dei nye trivselsleiarane korleis dei skal leike «amøben». I bakgrunnen: Lærar Robin Swensen og treningsleiaransvarleg Mari N. Bolstad frå Nygårdslien skole.

Stein, saks og papir: Kristoffer Andreassen frå Nygårdslien skole (t.v.) møter Shaun C. Hausvik frå Kjøkkelvik til duell.

– **Om det blir mindre mobbing**, er vanskeleg å måle. Men eg ser mindre henging i friminutta og fleire sunne aktivitetar, seier lærar Kjell Arne Nygård frå Rolland skole. Saman med assistent Randi Hamre og elevane Morten Losnedahl fremst t.v.), Christopher Dincan, Nicolas Stenestø Berge og Emil Kleiveland Nordanger.

mobbar, får ikkje vere trivselsleiar. Det er heller ikkje berre dei populære som blir valde. Læraren kan ta inn dei som treng det, som treng å bli verdsett. Det er spesielt viktig at førsteklassingane får vite at det er ein trivselsleiar i storefri, og stas når ein trivselsleiar kjem med bøtter og spade for å hjelpe dei med sandkassebygginga. Nokre av dei minste vil gjerne halde dei i handa. Ikkje alle elevane vil vere ute og springe: Til dømes på ungdomsskulen vil nokre spele sjakk eller teikne. Det må vi akseptere, seier Haugsdal.

– *Kva når skular melder seg av fordi dei må spare og satsar på å drive aktivitetane vidare sjølv?*

– Dei får gjerne problem når eldsjelene forsvinn. Då er det fare for at aktivitetane døyr ut. Vi sørgjer for påfyll gjennom nettverkssamlingar og kurs, seier Haugsdal.

– Vil hjelpe dei som går aleine

I Haukelandshallen er elevane i gang med dei fem første leikane. Det er ikkje alltid trivselsleiar-spi-

rene får med seg instruksjonane når dei lågmælte instruksjonane druknar i lyd frå hallen. Resultatet viser seg i «svensk stikkball»: I staden for å setje seg ned når dei har kasta ein ball som ikkje blir gripen, blir mange ståande. Men mykje blir retta opp av vertane undervegs.

Fem elevane frå Damsgård har samla seg rundt matpakka før siste leikeøkt. Dei fire jentene har alle vore trivselsleiarar før, men alle fem veit kvifor dei vil vere trivselsleiar: Audun Åre Østenstad legg vekt på at det er gøy å sette i gang aktivitetar for andre, medan Elin Sveindal Haugland blir mest motivert av å hjelpe dei som går aleine. Får dei nei, kvir dei seg til å spørje igjen neste dag, seier jentene. Men alle har opplevd at dei fleste som går aleine, vil vere med om dei blir spurd fleire gongar.

Aktivitet = mindre konflikt

Lene Hundvin er trivselsansvarleg for 1.–4. trinn på Kjøkkelvik skole og koordinator for skulane i Fyllingsdalen/Laksevåg bydel. Der er til saman 15

av 17 skular med i Trivselsprogrammet. Ho opplever veldig få problem med trivselsprogrammet:

– Lærarane har lenge ønska meir styrte aktivitetar i friminutta, utan at vi blir så bundne opp med å styre og drive aktivitetane. Eg ser at dei etter kvart blir veldig sjølvdrivne og veldig opptekne av å få med seg dei som står aleine. Berre i starten må vi vaksne trå meir til. Dei andre elevane er merksame på at det er trivselsleiarane som styrer og vel leik og utstyr, seier Hundvin, som ser at det gjerne er førsteklassingane som strevar mest med å følgje reglar. Men det kjem seg etter kvart som dei får meir trening i å gå på skule.

Hundvin og ser stor skilnad på før og etter trivselsprogrammet kom til skulen:

– Før var det mykje meir konfliktar å noste opp i etter friminutta. Når elevane blir aktivisert, blir det mindre konflikt. I pausar mellom trivselsleiarar blir elevane meir rastlause og vi opplev fleire konfliktar. Då kjem mange elevane og masar på oss: «Kor tid skal vi starte opp igjen?»

Skreddersydde roller

– Vi ser etter hva de enkelte elevene er flinke til. Får de vise fram det, våger de seg på større utfordringer neste gang, sier Elin Flaget.

TEKST OG FOTO Tori Skrede

● Musikk ved Ulsåk skole (1.-4.)

Undervisningen resulterer i to store og én mindre forestilling årlig.

De to lærerne skriver manus og skreddersyr rollene etter elevenes talent.

Ved avsluttet 4. klasse har alle elevene hatt minst én stor solorolle.

Her synges «Svigermor ho va så fæl te glefse». Fra venstre: Annika Schimbold, Emma Søderblom, Ronja Wølneberg, Mathea Tangset Markegård og Anne Berg.

Hun er musikk lærer ved Ulsåk skule i Hemsedal og tar akkurat imot 1. og 2.-klassingene til ukens musikktime. Elevene setter seg på gulvet for å høre «Vinteren» fra Antonio Vivaldis «De fire årstidene». Etterpå følger praten: Hvilke instrumenter ble spilt? Hva fikk musikken dem til å tenke på?

– Fioliner! To fioliner! utbasunerer elevene.

– Musikken fikk meg til å tenke på Askepott da hun løp fra slottet! sier én.

– Det er godt sagt. Vi har jo snakket om at på 1600-tallet skrev komponistene musikk for fyrster og keisere, bifaller Elin Flaget.

Ulsåk skule er en 1.-4.-skole med rundt 60 elever. Skolens musikkundervisning resulterer i to store og én mindre forestilling årlig, der alle elevene har individuelle roller.

Hver musikktime innledes med lytting til musikk fra et mangfold av sjangre.

– Elevene protesterer verken mot folkemusikk eller sær film-musikk. Vi gir dem trening i å reflektere rundt musikken, sier Flaget.

Ellers står sangen sentralt. Hver time får flere elever komme fram og syngte et vers solo i mikrofonen.

Barnehagebarna får se generalprøven

Skolens elever opptrer også 17. mai og på juleavslutningen. Hvert fjerde år spiller de inn en cd.

De to musikk lærerne skriver manus og kan skreddersy alle rollene etter elevenes talent.

Små roller i starten, men alle får navnet sitt i programmet. Når de går ut av 4. klasse, har alle hatt minst én stor solorolle.

– Elevene her er vel ikke mer musikalske enn andre, så musikk lærerne våre og organiseringen har æren for dette, roser rektor Ellen Wang-Fredriksen.

1. og 2. klasse har musikk sammen, og 3. og 4. klasse. Slik frigjøres andre lærere og assistenter som brukes til spesialundervisning etter behov. Dermed kan skolen forsvare å betale en kulturskolelærer i 7 prosent stilling til musikktime. Hun spiller piano og legger opp undervisningen sammen med en av skolens egne lærere.

– Da jeg begynte som rektor her, spurte jeg meg om vi hadde råd til dette. Nå ser jeg at vi ikke har råd til å la være, sier rektor.

En ekstra bonus er at barnehagebarna i barnehagen rett ved skolen alltid får se generalprøvene og slik kan glede seg til det blir deres tur.

Fra stum krokodille til talende Prøysen

Mange elever gjennomgår en rivende utvikling.

– I fjor skulle en sjenert gutt spille krokodillen i Peter Pan, forteller Flaget.

– Etter å ha tenkt seg om en stund torde han å bevege seg over gulvet, men ikke å si tikk-takk. Den lyden måtte vi spille på synthesizer. Men gjennom prosessen ble han mye tryggere på seg selv. Og da vi i år skulle ha en forestilling om Alf Prøysen- og grunnlovsjubileet, gjorde han en fantastisk innsats som selveste Prøysen, én av de to største rollene.

Flaget forteller også om en elev med store språkutfordringer: – Men da vi skulle ha Fanitullen-forestilling, satt han på tønna og var Fanden. Han var den eneste som fikk holde fela til faren min, sier hun.

Selvlært ballett

Ikke bare elevene får utfordringer. Før jul sto musikk fra Pjotr Tsjajkovskijs «Nøtteknekkeren» sentralt, men ballett kunne ingen av musikk lærerne. Ved hjelp av en bok fra biblioteket lærte de seg såpass av posisjoner og trinn at de kunne lære elevene nok.

Elin Flaget demonstrerer mer eller mindre grasiøse sprang i musikkrommet: – Vi måtte hente inn en av de unge, mannlige assistentene til å demonstrere for guttene. Da syntes de det var kjempekult!

Til hver forestilling lærer elevene i gjennomsnitt 10 sangtekster med tre vers utenat, pluss replikker.

– Elevene øver også på egen hånd i skolegården, og både lærerne og foreldrene viser stor velvilje. De jobber gjerne med tekstene i andre timer, som for eksempel norsk, og hjemme. sier Flaget, og tilføyer: – Etter den siste sommerforestillingen takket flere foreldre oss for at vi hadde sett nettopp deres barn.

Hun poengterer at de ikke vil drive kosetimer.

– Den uforpliktende kosen gir ikke mestringsfølelse. Det er når vi stiller krav til dem, at elevene mestrer noe på scenen.

Kunsten å hindre **frac**

Deltakere fra fem land i Europa samarbeider om å finne ut hva som hindrer frafall i skolen. I Karmøy kommune har tett voksenkontakt og praktisk tilnærming i teoretiske fag gitt resultater.

TEKST OG FOTO Lise-Marte Vikse Kallåk

Aksel Røsand, avdelingsjef for skole i Karmøy kommune og Britt Mona Vang, felleskommunal utviklingsveileder i Nord-Rogaland, «Ungdomstrinn i utvikling» og prosjekt-kordinator for Recipe. Disse to har deltatt i det treårige EU-prosjektet siden november 2013.

«Vi har et mål om at 80 prosent skal fullføre og bestå.»

Aksel Røsand, avdelingsjef for skole i Karmøy kommune

Hellas, Portugal, Danmark, Irland og Norge sliter med frafall i videregående skole. Gjennom EU-prosjektet Recipe skal de finne ut hva som hindrer frafall.

– Enkelte elever faller ut mentalt allerede på mellomtrinnet, sier Britt Mona Vang, prosjekt-kordinator for Recipe.

Hun er felleskommunal utviklingsveileder for Nord-Rogaland «Ungdomstrinn i utvikling», som også handler om å sette flere elever i stand til å gjennomføre og bestå videregående.

– *Hvordan kan resultatene dere finner i et land med en annen læringskultur og -strategier overføres til skoler i Norge?*

– Skolesystemene er ganske like, men elevene faller ut av forskjellige årsaker. Vårt frafall ligger gjerne i demotiverte elever: «Uansett hva vi gjør, blir vi fanget opp». I Hellas og Portugal er holdningen «samme hva vi gjør, får vi ikke jobb», sier Vang.

Ifølge henne er det mange likheter mellom skolesystemene i Irland og Norge.

– Vi har imidlertid sterkere søkelys rettet mot teori og resultater, som nasjonale prøver og PISA-tester, sier Vang.

Utdanning treffer Vang og avdelingsjef for skole, Aksel Røsand, på rådhuset i Karmøy.

Røsand forteller at i Karmøy fullfører 74 prosent av elevene videregående skole i løpet av fem år. På landsbasis er gjennomføringsgraden 72.

– Vi har et mål om at 80 prosent skal fullføre og bestå. For landet ellers er målet 78, sier han.

Senter for økonomisk forskning har beregnet at samfunnet sparer mellom 5,4 og 8,8 milliarder kroner årlig hvis andelen som fullfører videregående opplæring, økes fra 70 til 80 prosent.

– Berger vi fem Karmøy-elever, spares utrolige summer. Det viktigste er likevel at elevene får et godt voksenliv og får brukt et potensial som skolen i dag gjerne ikke klarer å ta vare på og som fører til frafall, sier Røsand.

Solskinshistorier

Ungdomstrinnet i Karmøy kommune tilbyr alternative undervisningsformer for elever med høyt fravær, atferdsvansker eller angstproblematikk; tre ulike skoletilbud ved Vågen lærings-senter. Felles for tilbudene er tett voksenkontakt og en praktisk tilnærming.

– Vi har sett flere solskinnshistorier om elever som har gått der. Én er blant annet butikksjef i dag, sier Røsand.

– *Hvorfor trenger dere Recipe, når dere ser hva som virker mot frafall?*

– Selv om vi vet at tett voksenkontakt og en mer praktisk, variert og relevant skolehverdag har effekt, har vi ikke tall for dette. Nå ønsker kommunen, ved å delta i Recipe, å gå mer systematisk til verks. Vi vil intervju tidligere elever, lærere og foreldre, sier Vang.

Spørreskjemaer og observasjon vil også brukes. Barnehageprogrammet De utrolige årene, som skal legge til rette for godt samarbeid mellom barn og voksne, settes også under lupen. Skoleforskere mener at hva som skjer i barnehagen og frafall i videregående skole henger sammen, ifølge Vang.

Samarbeidspartnerne i Recipe skal se på andre faktorer, ifølge Vang. I Hellas arbeider man blant annet overfor romfolket i Tessaloniki. I Portugal samarbeider man med Benfica fotballklubb. Danmark bruker blant annet Young skills på 10. trinn, et tverrkommunalt prosjekt som skal få flere unge til å velge og gjennomføre en yrkesrettet utdanning.

Lære av hverandre

Britt Mona Vang sier at de har høstet positive erfaringer fra tidligere nasjonale satsninger, som nå er implementert i skolen.

Røsand nevner «Ny giv», rettet mot fullføring av videregående skole. Elevene som deltok er ennå ikke ferdige med videregående. Flere av dem som ble plukket ut, det vil si 10 prosent av elevene med dårligst karakterer, holder likevel fortsatt ut.

Tett og bevisst voksenkontakt, intensivering av læringen og en mer praktisk tilnærming i teoretiske fag, er ifølge Vang og Røsand oppskriften for å hindre frafall. Samtidig som kontakten mellom grunnskole og videregående skole styrkes for å få en god overgang.

fall

● Regional Educational Centres in Pedagogical Europe (Recipe)

Regionale utdanningsentre i fem europeiske land samarbeider om å identifisere og dele gode måter å hindre frafall i skolen på.

Oppvekst- og kultur-etaten i Karmøy i Rogaland er involvert.

Samarbeidspartnerne har til sammen fått 291.000 euro i EU-midler til Recipe.

– Selv om ikke alle elevene forbedrer karakterene, ser vi at de har fått større tro på seg selv og er mer motivert for videre skole, opplyser Røsand.

Han sammenligner gruppen med de 10 prosentene som lå hakket over i skoleprestasjoner, og som ikke fikk samme oppfølging.

– Her ser vi et større frafall, sier han.

– Hvorfor trenger dere flere prosjekter om frafall, når dere allerede har gjennomført to?

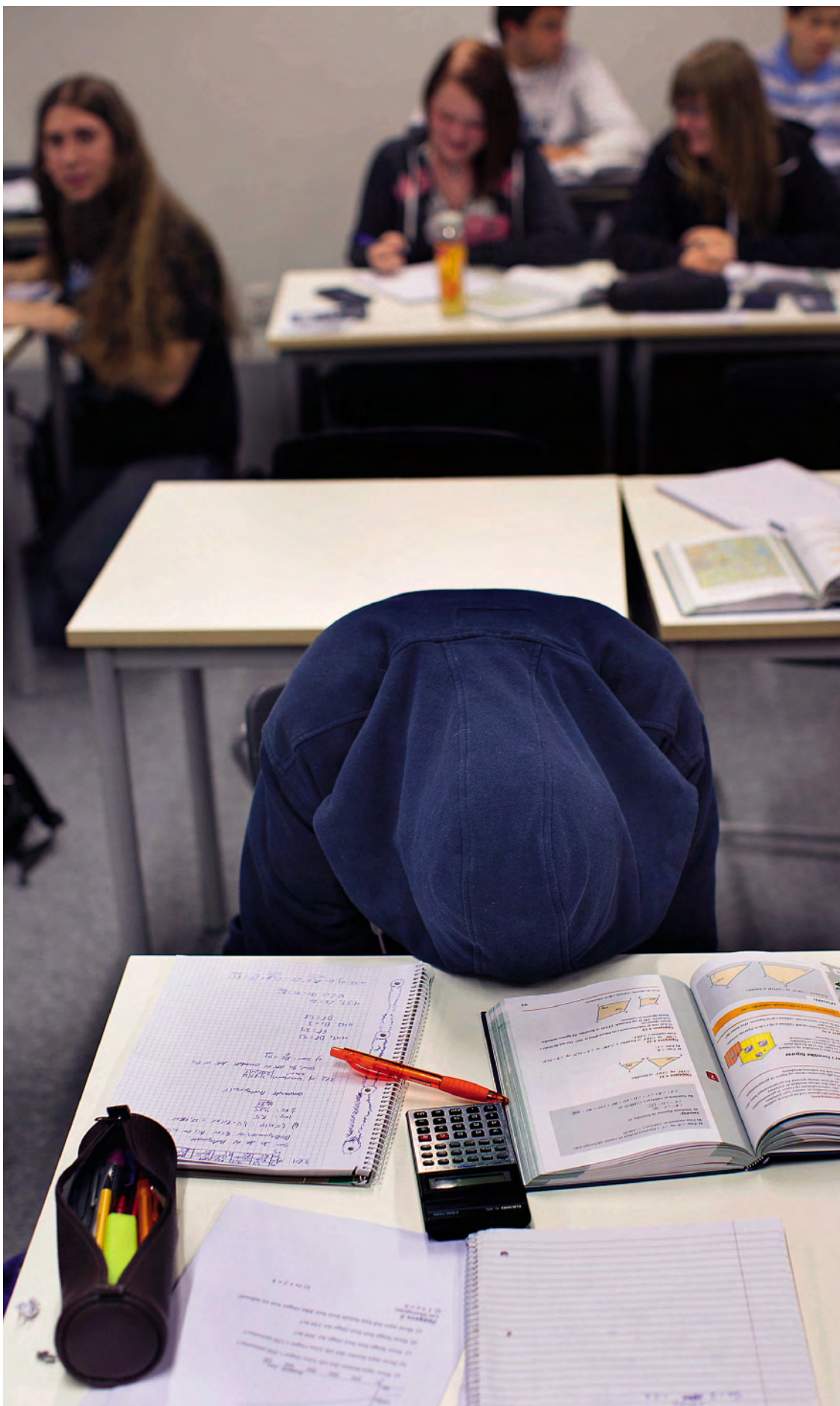
– Kjernen i Karmøys deltakelse i Recipe er nok å se disse sammenhengene, både mellom tidligere og nåværende satsninger, gjennom det å få et mer helhetlig perspektiv på det vi holder på med, fortsetter Vang.

Analyse og dokumentasjon av god praksis

I november 2016 skal de fem landene levere en sluttrapport for det treårige løpet med Recipe. Prosjektet skal ende opp i en felles gjennomgang og evaluering av praksisstudiene, som skal danne grunnlag for ressursmaterieil til opplæring og støtte, samt analyse og dokumentasjon av god praksis. En europeisk konferanse om hvordan utdanningsentre kan være med på å øke og optimalisere gjennomføring av skoleløpet finner sted i Hellas høsten 2016.

– Det arrangeres også et etterutdanningskurs for lærere i Portugal høsten 2015. Dit skal en ressurslærer fra hver ungdomsskole i Karmøy for å sikre sammenheng mellom ungdomstrinnsatsningen og prosjektet, sier Vang.

– Etterutdanningskurs i emnet, en tilhørende håndbok for lærerne og en nettside der interesserte kan hente ut prosjektresultater og annet nyttig materieil om emnet, vil være andre resultater, sier Vang.

I hele Europa er det et problem at ungdom ikke fullfører videregående skole. ILLFOTO TOM-EGIL JENSEN

Vil overbevise vaksinenølerne med et **smil**

Den blide sørlending kan lett bli en klisjé. Men ikke nødvendigvis når det dreier seg om Preben Aavitsland.

TEKST Wenche Schjønberg

FOTO Tor Erik Schrøder

– **Vil du ha litt kaffe**, åpner legen som er kjent som blant annet tidligere statsepidemiolog og beredskapsdirektør i Folkehelseinstituttet.

Han gjør det enkelt, med plastkrus og pulver, i lokaler med historisk sus og en fantastisk utsikt i kystlandskapet. Aavitsland er ikke lenger overlege i Statens folkehelseinstitutt. Nå er han kommuneoverlege i Arendal og driver firmaet Epidemi i Kristiansand, hvor han blant annet arbeider med forskning, helseinformasjon og samfunnskritikk.

– Du ser huset fra byen, sier han, i et forsøk på å forklare hvor han nå holder til.

Og det stemmer, det. Lasarettet som ble brukt som karantenestasjon for syke sjøfolk på slutten av 1700-tallet, troner i sin gule prakt på toppen av Odderøya, som en festning mot sykdom og epidemier som Aavitsland har brukt hele sitt voksne liv til å håndtere bekjempelsen av.

Skoleflink, humorfylt og krass

Han har alltid vært glad i å lese, og valget sto mellom medisin, sosialantropologi og sivilingeniørstudier da skoleflinke Preben var ferdig med videregående i Kristiansand. Vel hjemme fra interrail ventet tilbud om plass fra samtlige studiesteder. Preben valgte medisin.

– Han er kunnskapsrik, flink til å formidle, har stor medieerfaring og glad i å debattere, sier pro-

fessor i medisin Erlend Hem, som kjenner ham fra Tidsskrift for Den norske legeforening. Der har Hem vært assisterende redaktør og Aavitsland medisinsk redaktør.

– En typisk blid sørlending, flink til å skape god stemning, sosial, humorfylt, morsom og en artig kar. Men han kan kanskje noen ganger virke vel krass i debattene, og tenker mindre på å få folk med seg enn på å argumentere for det han mener er riktig, sier Hem.

Øivind Nilsen er seniorrådgiver i Folkehelse og beskriver også Aavitsland som en flink fyr, med en enorm arbeidskapasitet, som er savnet på instituttet.

– Preben har aldri vært redd for å være profilert. Han tør å stikke seg frem, sier Nilsen.

Gult for fare

Det er ingen tilfeldighet at det var akkurat her han valgte å legge firmaet sitt.

– Med smitte, pest og farlige sykdommer historisk i veggene, ville jeg selvfølgelig hit, sier han på sin blide sørlandsdialekt.

Sykdom er det alltid i verden, og overskrifter om ebola er nå delvis avløst av debatt om meslinger og om det er greit å nekte vaksinasjon av egne unger.

I sosiale medier kniver vaksinetilhengere med vaksinemotstandere. Noen deler innlegg om hvor farlig det kan være å vaksinere barna og anbefaler

Preben Aavitsland (52)

Yrke

Overlege og driver egen virksomhet som forsker og rådgiver i smittevern og beredskap.

Bakgrunn

Tidligere overlege, stabssjef, beredskapsdirektør, avdelingsdirektør som statsepidemiolog, fungerende divisjonsdirektør og assisterende divisjonsdirektør ved divisjon for smittevern i Statens folkehelseinstitutt. Erfaring fra internasjonalt smittevernsarbeid i blant annet EU og Verdens helseorganisasjon.

Preben Aavitsland sier han var en livlig og festlig unge. – Jeg fant på mye sprell og fløy rundt og lekte, sier han. Her er han som toåring sammen med sin søster Marianne.

FOTO PRIVAT

«De klare vaksinenekterne er så få at dem kan vi leve med.»

smitteringer der barn kan smittes naturlig. Andre deler bilder av barn fulle av meslinger, gjerne under spørsmål som «Gidder du å vaksinere barnet ditt slik at jeg ikke blir syk?».

Preben Aavitsland mener det er mer enn et spørsmål om å gidde.

– Forakt for vaksinenølere og moralsk panikk for sykdom er ikke veien å gå, sier han, og minner om at epidemihistorien er historien om overgrep mot folk som er smittebærere.

Smitteverneksperten var raskt ute da flere foreslo påbud om vaksinasjon mot meslinger. Nei, skrev Aavitsland i en kronikk i Aftenposten: «Påbud hører ikke hjemme i kampen mot meslinger, heller ikke for marginale vaksinemotstandere».

– Flere nølere enn nektere

– Men hva er galt med at alle barn vaksineres slik at vi unngår smitte?

– Det er et medisinsk tiltak å gi en sprøyte. Det synes jeg nesten foreldre må få lov til å bestemme selv om de skal gjøre. Vi må prøve frivillighetslinja i det lengste, men i ytterste konsekvens kan det nok komme situasjoner der vi må påby vaksinerings, svarer Aavitsland. Før han raskt legger til: – Men der er vi ikke nå.

Han minner om at smittevernlovens prinsipp og kunnskap må legges til grunn i en vurdering av om noe så drastisk som et vaksinepåbud skal innføres.

– De klare vaksinenekterne er så få at dem kan vi leve med. Vaksinenølere kan vi snakke med på legekantoret og på helsestasjonen. Disse er tilgjengelige for samtaler og argumenter, sier Aavitsland.

Far sent

Selv ble Preben Aavitsland far sent. Han var 46 år da han og kona fikk sitt første barn, en sønn.

– Kona mi har tre døtre fra før, så vi har fire barn, sier sørlendingen.

Alle barna er selvsagt vaksinert. Her kommer svaret kort og kontant, men med et smil. Og nei, han kunne absolutt ikke tenke seg å oppsøke en smittering for å utsette egne barn for smitte, svaret kommer fortsatt med et smil, som et «ja ja, han har fått merkelige spørsmål før, også han.»

Han avslører at det er på grunn av kona og ungene at han nå har vendt hjem til Kristiansand.

– Jeg har alltid visst at jeg ville hjem igjen, men at jeg sluttet i Folkehelsa i 2012, ble fremskyndet av at vi fikk barn i 2009, sier han.

Han sluttet etter 21 år i Folkehelsa fordi han var lei av å ukependle. Han savnet familien. Og han savnet Sørlandet.

– Du vet, her har vi tidlig vår, sier han og ser ut av vinduet.

– Tok for hardt i om svineinfluensa

Pandemien som tok så mange liv verden over, nærmet seg Norge samme år som han senere på høsten skulle bli far. Aavitsland og de andre på Folkehelseinstituttet jobbet tidlig og sent med hvordan norske helsemyndigheter skulle møte sykdommen.

– Kritikere har i ettertid hevdet at dere hausset opp hvor farlig svineinfluensaen var.

– Ja, jeg er klar over det, og det er noe vi har diskutert mye etterpå. Jeg mener at i alt det vi skrev, hadde vi et veldig realistisk bilde av hva dette var. Evalueringen i ettertid roste oss på Folkehelseinstituttet for at vi hadde en realistisk vurdering av sykdommen og hvor ille den kom til å bli, sier Aavitsland, og lener seg enda mer fremover i stolen og understreker:

– Den første pressekonferansen som helseminister Bjarne Håkon Hanssen og helsedirektøren (Bjørn Inge Larsen) hadde 27. april, ødela og skapte dette inntrykket. Et inntrykk av at 13.000 skulle dø, og det bidro til å hausse dette voldsomt opp. Folk fikk jo nærmest inntrykk av at vi trodde

Preben sammen med foreldrene sine, Wenche og Sigmund, utenfor Universitetet i Oslo etter seremonien ved avslutningen av medisinstudiet. Året er 1989, og Preben er 26 år. FOTO PRIVAT

– **Jeg kan** vanskelig tenke meg at det vil komme en sykdom her til lands som er så alvorlig at det er nødvendig å påby vaksiner til alle, sier Preben Aavitsland.

«Det er enda dyrere å la syke gå på jobb.»

at 13.000 kom til å dø. Men samme morgen hadde jo vi skrevet en vurdering som sa at dette kom til å bli en mild pandemi, med lav dødelighet, sier han.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) slo året etter fast at «farene ved pandemien innledningsvis ble noe overdimensjonert». Ifølge Aavitsland var tallet på 13.000 døde hentet fra en gammel plan om noe som da var tenkt som et realistisk scenario.

– Det var helt meningsløst, og det var helt feil og veldig ødeleggende for befolkningens syn på helsemyndighetens vurdering. Jeg skrev et «sinna» brev etter pressekonferansen.

– *Men hadde ikke du en mulighet til å påvirke på forhånd?*

– Jo, de fikk rapporten fra min avdeling, men den ble ikke tatt til følge. Etterpå skrev vi at dette ble for vilt, nå må dere kommunisere riktig her. Resultatet ble en pressekonferanse tre dager etterpå, hvor det hele ble tonet ned, men da var det på en måte for seint, for det var ingen som var interessert i det.

– *Hvor mange døde av svineinfluensa i Norge?*

– Det har vi ingen sikre tall på. Noen hundre kanskje, altså under 1000. Et stort sprik, svarer Aavitsland.

Unngår å være huslege

Han er faglig sterk nok til å våge å be en helseminister og en helsedirektør «slutte å tulle». Men han blir ydmyk i møte med sykdom i egen familie og innrømmer glatt at han ikke ville turt å ta for eksempel en vakt på legevakta per dags dato.

– Min karriere har ikke vært den kliniske. Det har vært smittevern og samfunnsmedisin. Rent formelt kunne jeg gjort det, men jeg hadde ikke turt, sier han. Han unngår også rollen som huslege for familie og venner og er blitt forsiktig med å vurdere hvor syke egne barn er:

– Stedatteren min hadde blindtarmsbetennelse. Jeg forsto på en måte ikke hvor alvorlig det var, og hun burde ha kommet på sykehus før. Jeg burde tenkt på blindtarmsbetennelse tidligere. Her er jeg absolutt ydmyk, ja.

Enda vanskeligere synes han det er at flere fikk den alvorlige sykdommen narkolepsi etter at de tok den anbefalte influensavaksinen i 2009.

– Heldigvis er det få tilfeller hvor vaksinen beviselig har ført til sykdom. Men det er en katastrofe at mange titalls barn og unge har fått narkolepsi. Vi har tenkt nøye igjennom om vi kunne gjort noe annerledes, alle vi som var involvert i anbefalingene. Men jeg kan vanskelig se det, sier han og viser til at vaksinen var testet, den inneholdt kjente komponenter og var godkjent av legemiddelmyndighetene.

Gratis veksine til lærere

Selv mener han folk som er syke, bør holde seg hjemme til de er friske, og det gjelder ikke minst i barnehager og skoler som han kaller den største smittearenaen av dem alle.

– Det koster selvsagt mye for arbeidsgiverne, men det er enda dyrere å la syke gå på jobb hvis du tenker på alle som blir smittet. Barn som voksn, bør bære hjemme til de er friske, sier han.

– *Er en som kan så mye om sykdom, selv redd for å bli smittet?*

– Nei, egentlig ikke. Vi har flere forutsetninger på plass her i Norge som gjør at vi ikke har store problemer med smittsomme sykdommer. Jeg pleier heller ikke å ta influensavaksinen, men det hadde jeg nok gjort hvis jeg hadde jobbet på et vanlig legekantor. Men er det noen jeg mener burde fått vaksinen gratis, så er det lærere og de som jobber i barnehager. De står midt oppi det med alle elevene og alle barna, sier Preben Aavitsland.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Hva er egentlig meningen med livet?

Den meningen må vi skape selv. Vi får ikke utdelt en veiledning ved fødselen, og det er ingen himmelsk eller jordisk makt som har satt opp en mening for oss. For meg er meningen med livet å bidra til at verden blir et stadig bedre sted, for mine nærmeste, for slekt og venner og for alle. Derfor er jeg samfunnsengasjert. Men som hos nesten alle mennesker, er det ikke alle mine handlinger som bidrar til målet, dessverre.

Petit

Hilde Eskild

Diversemetodikk

● **Hilde Eskild**
lærer, forfatter og forteller
ARKIVFOTO: PRIVAT

God klasseledelse er viktig. Høyt støynivå og kراكiliske elever gir dårlig læringseffekt. En lærer som kaster seg med i kaoset og vil være kompis, har dårlig læringstrykk. En lærer som gråtende forlater klasserommet og henter opprørspolitiet, har en del å ta igjen når det gjelder autoritet. Dette er vel ikke noe vi diskuterer. Det er noe vi konstaterer. Rett som det er.

God klasseledelse handler blant annet om variasjon. Vi får innprentet det for tiden: Variert, praktisk og relevant undervisning er tingen. Dette er også noe vi konstaterer. Rett som det er.

Variasjon krever blant annet kunnskap, fantasi og tilpasningsevne. Det er vi også enige om. Variasjon trengs for både lærer og elev. Jeg har en veldig variert tilnærming til undervisning og har etter mange år i læreryrket utviklet ulike retninger i metodikkens verden. Disse er blitt bekreftet og

«Variasjon krever blant annet kunnskap, fantasi og tilpasningsevne.»

også delvis formulert av min favorittmatematikk-kollega Svein. Vi mener bestemt vi peker på noe allment her og nevner i fleng:

Oisann!-metodikken: Det er den vi tyr til når vi oppdager at: Oisann! Er klokka så mye! Oisann! Timen har jo begynt! Oisann! Er det engelsk jeg skal ha nå. Oisann! Elevene er jo ikke der. De er på tur. Puh!

Blindestokksmetodikken: Her handler det om å føle seg fram underveis. Jeg vet ikke helt hvor jeg er, men vet sånn noenlunde hvor jeg skal. Jeg vet ikke helt hvor jeg går, men det går da fremover. Gjør det ikke? Oisann! Je snuble bære lite grann.

Repetisjonsmetodikken: Hvis du bare sier noe mange nok ganger, går det nok inn til slutt. Hvis du bare sier noe mange nok ganger, går det nok inn til slutt. Hvis du bare sier noe mange nok ganger, går det nok inn til slutt. Hvis du ikke dette funker, tyr du til ...

Crescendometodikken: Forklar på samme måte om og om igjen, men sørg for å øke i tempo og styrke. Sats på at trege elever først og fremst trenger å få rensket øregangene.

Dette er vel ikke metodikk vi er stolte av, selv om det er metodikk vi benytter oss av. Ja, for vi kommer jo til kort, vi som alle andre. Rett som det er.

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Fra Wergelandsveien til Hurdalsjøen

På møte i landsstyret den 6. mars la formannen i Økonomirådet, rektor K.B. Sollesnes, fram planer for kjøp av tomt og reising av Norsk Lektorlags kurshotell. Landsstyret vedtok enstemmig å kjøpe tomten. Tomten ligger i Hurdal, tusen meter fra fylkesveien, med strandlinje langs Hurdalsjøen. Mulighetene for å utnytte et område på 40 mål er meget store. Av mange grunner. Ikke minst fordi vi føler at vi er meget velkomne i Hurdal.

Den Høgre Skolen nr. 5/1964

For 25 år siden

Friske lærerar = nye mattebøker

«Dersom lærarane held seg friske, og ikkje reiser for mykje på kurs og liknande., får vi kan hende råd til nye mattebøker ...» Det kan bli problemstillinga for mange skular etter at fleire kommunar i desentraliseringa sitt namn gjev skulane høve til mellom anna å omdisponere lønsbudsjett til læremiddel.

Norsk Skoleblad nr. 12/1990

GLIMT

Tragedie i København

21. mars 1945: For nøyaktig 70 år siden mistet 86 barn og 18 voksne livet da britiske fly ved en feil bombet den franske skolen Institut Jeanne d'Arc. Tragedien inntraff i forbindelse med angrepet på Gestapos hovedkvarter i København. Ett av flyene styrtet på skolen, og andre flygere trodde dermed at bygningen var et militært mål og gikk til angrep.

FOTO NTB SCANPIX

Jenta med jernviljen

Da en elev styrtet ut av klasserommet under en fredelig matematikkøkt, skjønte Ingrid Madsen ingenting.

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

FOTO Arnt Ivar Alapnes

● Ingrid Madsen (66)

Hvem:

Lærer med fagene matematikk, engelsk og forming og spesialpedagog

SMI-skolen (skole i medisinske og sosiale institusjoner)
Avdeling Universitetssykehuset i Nord-Norge.

Godt å tenke på:

Pågangsmotet, jernviljen og utholdenheten elevene våre oppviser i strevet med å gjennomføre skolegang til tross for sykdom.

Etter 20 år som lærer i vanlig ungdomsskole begynte Ingrid Madsen å undervise elever som var pasienter ved sykehuset i Tromsø, nåværende Universitetssykehuset i Nord-Norge.

– Dette var helt nytt for meg. Jeg visste ingenting om alvorlig syke barn, sier hun i telefonsamtale med Utdanning.

Hun hadde heller ikke hatt syke barn selv, eller møtt dem i yrket sitt.

– Det viste seg at det var utrolig tøft å møte syke barn og bekymrede foreldre hver dag.

Avdelingen der hun underviser som én av fire fulltidsansatte, ligger ved barneseksjonen sentralt i Tromsø. Elevene er fra 1. trinn og til og med videregående skole. Også barn under skolealder har plass i avdelingen.

Med cellegiften på slep

– Jenta jeg vil fortelle om, gikk siste året på ungdomsskolen. Dette skjedde under en fredelig matematikkøkt. Vi satt rundt det store bordet vårt. To-tre andre elever holdt også på med skolearbeid.

Madsen forklarer at avdelingen kan gå fra å være helt tom for elever til å ha 17–18 elever på det meste. Denne dagen, høsten 1999, fikk fire elever skolegang der.

– Der satt vi da, og diskuterte. Jeg spurte, hun svarte, hun spurte, jeg svarte. Hun fri for hår og med skaut på hodet. Og med cellegiftstativet ved siden av.

Madsen forklarer at elevene blir intervjuet når de begynner på SMI-skolen.

– Dermed visste jeg at denne jenta var ærekjær. Hun var veldig opptatt av å få en god eksamen og å komme seg videre. Hun planla for vårens eksamen.

– Men plutselig reiste hun seg. Hun for ut av døra med det skranglende stativet på slep.

Unnskyldning

– Min første tanke var at hun var dårlig. Jeg fulgte etter henne ut på gangen og så at ho gikk på toalettet.

Etter en stund kom jenta inn til undervisningen igjen.

– Helt hverdagslig sa hun: «Unnskyld at jeg forsvant ut uten å si noe. Men du skjønner, jeg måtte spy.»

Madsen forsøkte å overtale jenta til å gå til rommet sitt: – Kjære vene, du slipper å sitte her nå. Dette kan du ta igjen senere, sa jeg.

Men hun satte seg ned og jobba videre.

Det var dette som imponerte Ingrid Madsen så sterkt. Det imponerer henne fortsatt.

– Hvor henter disse elevene det fra? sier hun nesten andektig i telefonen.

– Det pågangsmotet. Den utrolige utholdenheten, jernviljen.

– Et fristed

– *Hvordan gikk det med jenta senere?*

– Det er det store aberet i forhold til å jobbe med vanlige elever. Vi får jo ikke fulgt dem videre, svarer Ingrid Madsen.

Elevene tilhører en vanlig grunnskole, som de skal tilbake til.

– Men jeg husker jo at hun tok eksamen.

Mange elever som har vært pasienter, kommer innom skolen når de er til kontroll: – Sånn sett blir noen elever nesten som familie, sier hun.

De som kommer innom, gir uttrykk for at de har trivdes veldig godt. Skolen har stått for noe positivt i sykehuslivet. Et fristed, forklarer Ingrid Madsen:

– Hos oss er verden normal. Her skal de ikke behandles!

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

● **Aktuell bok** ANMELDT AV Ståle Johnsen

Fugleperspektiv på bylivet

Byens fugler presenteres morsomt og lærerikt i tekst, bilder og sang.

Norske fugler i byer og tettsteder

Av Jarle Rasmussen
Foto: Terje Kolaas
Kagge Forlag 2015
146 sider

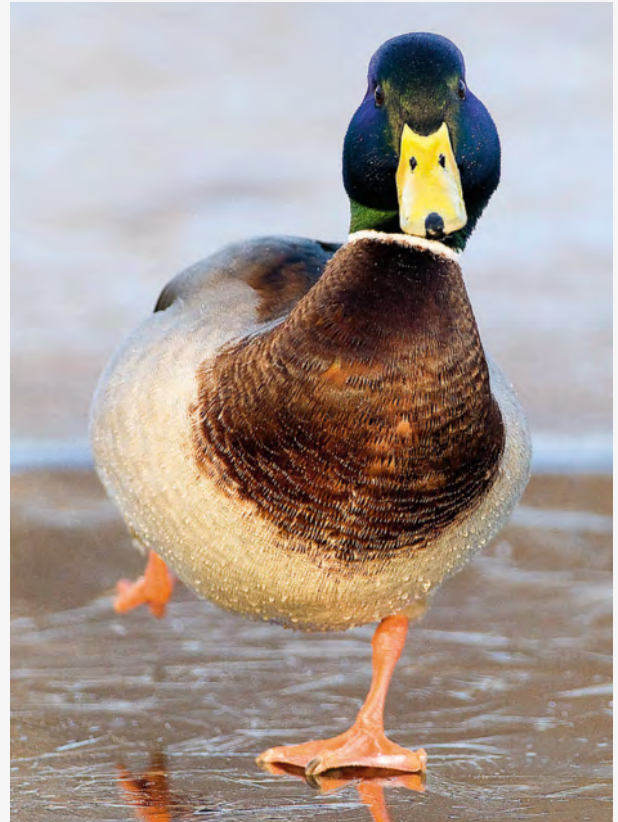
Vi bor stadig tettere. Fire av fem nordmenn har nå tilhold i byer eller tettsteder, ifølge Statistisk sentralbyrå. Mindre kjent er det at også stadig flere fuglearter har etablert seg i byene våre. Byfolk med interesse for hva som rører seg i luften, har nå fått et nytt hjelpemiddel for å lære å kjenne igjen fuglene de ser, hører eller fotograferer i løpet av en dag på byen.

Fugletitting er populært, og flere av våre største forlag utgir sine egne fuglebøker, som blant annet brukes av erfarne ornitologer. Hovedmålet med disse bøkene er å kunne artsbestemme både vanlige og sjeldne fugler som kan påtreffes i landet vårt. Presentasjonene er komprimerte i stilen, og det er ikke plass til annet enn harde fakta (biotop, fjærdrakt, føde, trekkatferd osv.).

Artspresentasjonene i «Norske fugler i byer og tettsteder», som er ført i pennen av Jarle Rasmussen, er langt mer omfangsrike enn hva man vanligvis finner i fuglelitteratur. Man har valgt å konsentrere seg om de vanligste artene (totalt 43). Dermed blir det plass til utførlige artsbeskrivelser og store illustrasjoner. Den største underholdningsverdien ved boka ligger nettopp i Rasmussens artsbeskrivelser. Allerede overskriftene antyder en utradisjonell, lett slentrende stil. Kapitlet om spettmeisen har for eksempel fått tittelen «Fuglenes Spiderman», basert på fuglens akrobatiske egenskaper (det er den eneste fuglearten i Norge som kan gå nedover trestammer med hodet først) og den aggressive oppførselen når den avlegger fuglebrettet et besøk. Gråspurvene omtales som «byens løsgjengere», måkene som «byens renholdsarbeidere», mens andefuglene har fått fellesbetegnelsen «vaggende sjarmører».

Går man i en park en vårdag, vil man høre langt flere fugler enn man får øye på, selv med en god kikkert til rådighet. For nybegynnere kan det virke uoverkommelig å skille ut de enkelte artene bare ved hjelp av sangen, og fuglebøkers gjengivelse er ikke alltid til å bli klok på. Sangen til en vanlig hageart som svarhvit fluesnapper gjengis tradisjonelt med noe sånt som «tsily tsily vydje vydje ...». For uinnvidde lesere er dette til svært begrenset hjelp. Kagge forlag har løst dette ved å bygge inn en egen lydavspiller i boka – ved å trykke på en knapp kan man spille av sangen til de ulike artene. Det er overraskende enkelt å oppfatte forskjellen mellom de ulike artene, og for mange vil kunnskapen man erverver, gjøre naturopplevelsen sterkere.

Harde fakta og kuriosa presenteres om hverandre. Visste du at blåmeisen og kjøttmeisen har ulike teknikker for å åpne solsik-

En vaggende sjarmør av en stokkand har havnet på glattisen.

FOTO TERJE KOLAAS / WWW.TERJEKOLAAS.COM

kefrø? At tårnseileren flyr bortimot 250.000 kilometer i løpet av et år? Eller at Mozarts pianokonsert i G-dur skal være inspirert av en stær som ble holdt som burfugl av komponisten? Slike drypp gjør lese- og lyttestunden mer interessant, og de bidrar til å gjøre målgruppen større enn fuglefreaker og friluftsfanatikere.

Boka er utvilsomt godt egnet i undervisningssammenheng, også for de minste barna. Den underholdende teksten gir lærerne mange morsomme innfallsvinkler til å fortelle om fuglene, og så godt som alle artene portretteres med nydelige fotografier. Og barna vil nok elske muligheten til å trykke på knappen for å høre hvordan fuglen de ser på bildet foran seg, synger. For barnehager eller skoler som skal i gang med fugleprosjekter (fugleføring, bygging av fuglekasser e.l.) kan boka være egnet til å skape interesse og fremskaffe fakta.

Lydavspilleren tåler neppe regnvann, og bokas format gjør at den ikke egner seg særlig godt for tursekken. Men det var neppe meningen heller. Denne boka egner seg best til godstolen, bare for kosens skyld eller som forberedelse for å gjøre egne undersøkelser i nærmiljøet.

Tiltalende innfallsport til psykologi

Nytt oversiktsverk gir ikke plass til dypdykk, men gir spennende innblikk i de viktigste teoriene og personene i psykologiens historie.

Boka er inndelt i artikler, stort sett på to til fire sider, som dekker arbeidet til en enkelt psykolog. Artikkene er gruppert i sju deler: Filosofiske røtter, behaviorisme, psykoterapi, kognitiv psykologi, sosialpsykologi, utviklingspsykologi og differensialpsykologi.

«Den store psykologiboka» er stort sett oversiktlig og lett å finne fram i. Innholdsfortegnelsen består av den omtalte psykologens navn og en grunntese (f.eks. Jerome Brunner: «Viten er en prosess, ikke et produkt», eller Carl Jung: «Den kollektive underbevisstheten består av arketyper.» Hvis man ønsker å gjøre seg kjent med eller lese mer om et spesielt emne, er ikke innholdsfortegnelsen til stor hjelp, men takket være et fyldig register bakerst i boka går det ofte greit å finne fram.

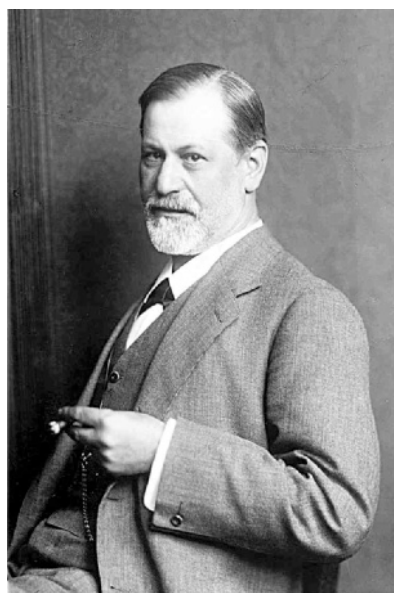
I et temmelig kortfattet kapittel om den russiske sosialkonstruktivist Lev Vygotskij står det for eksempel ingenting om den proksimale utviklingssonen, en idé som har hatt stor innflytelse på moderne pedagogikk. Ved å slå opp i registeret finner man imidlertid en henvisning til et langt fyldigere kapittel om en annen innflytelsesrik teoretiker innen pedagogikk, sveitseren Jean Piaget. Her kan man lese om den proksimale utviklingssonen i en oversikt over andre teoretikers kritikk av Piagets teori om de fire utviklingsfaser alle barn går gjennom. En nyttig ordliste bakerst i boka gir forklaringer på om lag 100 sentrale begreper som går igjen i litteratur om psykologi.

Ideene som presenteres i Den store psykologiboka, stammer hovedsakelig fra

slutten av 1800-tallet og frem til i dag. I kapitlet «Filosofiske røtter» trekkes imidlertid linjene mye lenger bakover, helt til den romerske filosofen og legen Galenos, som presenterte teorien om de fire personlighetstypene (melankoliker, flegmatiker, koleriker og sangviniker), som skulle oppstå på grunn av ubalanse i kroppsvæskene.

Det er også blitt plass til målbærere av nyere ideer, for eksempel Simon Baron-Cohens hypotese om «Theory of mind». En av Baron-Cohens påstander etter observasjoner av kjønnsforskjeller i menneskehjerner, danner også overskriften til kapitlet som er viet ham: «Autisme er en ekstrem utgave av den mannlige hjerne».

Hvert av kapitlene er forsynt med rubrikken «I kontekst». Her trekkes linjene både bakover og fremover i tid. I kapitlet om den amerikanske behavioristen B.F. Skinner omtales for eksempel bån-

Omtalen av Sigmund Freud, psykoanalysens far, er viet åtte sider i Den store psykologiboka.

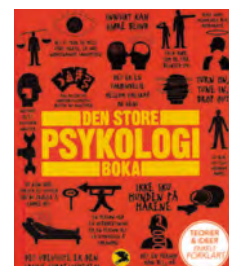
FOTO WIKIMEDIA COMMONS

dene tilbake til Ivan Pavlovs banebrytende teorier om betinget stimulus og respons og de berømte forsøkene som bare omtales som «Pavlovs hunder». I tillegg pekes det framover, til hvordan Albert Banduras teori om sosial læring (1960-tallet) igjen er påvirket av Skinners radikale behaviorisme.

Bokas tittel, «Den store psykologiboka», bør få en kommentar. Boka er ikke så veldig stor, den er på ca. 350 sider, og plassen er ikke spesielt godt utnyttet. Blant annet går om lag 25 sider med til gjengivelser av enkeltsitater (ett sitat per side), og like mange til enkle illustrasjonstegninger. Også på innholdssidene er det rikelig med mindre fotografier, diagrammer og andre grafiske elementer, men her har de en klarere funksjon, de supplerer teksten og bidrar til en variasjonsrik og tiltalende layout.

Hvor mye plass som skal egnes de ulike ideene og nøkkelpersonene, vil alltid være gjenstand for debatt i en redaksjon, og meningene vil være delte. Er det for eksempel rimelig at John Bowlbys arbeider om tilknytningsteori fra 1950-årene skal vies like mye plass (fire sider) som Noam Chomskys bidrag til utviklingspsykologien? Er det nok med åtte sider om Sigmund Freud og psykoanalysen, med tanke på hans betydning for ettertiden? Det finnes neppe noe fasitsvar på slike spørsmål, det kommer an på leserens bakgrunn og interesser.

«Den store psykologiboka» er aktuell for lesere som raskt ønsker å danne seg en oversikt over psykologifeltet, enten man vurderer å gi seg i kast med høyere studier eller bare ønsker å bli kjent med eller oppdatere seg på et fagfelt som er forholdsvis ungt og i rask utvikling. Boka er først og fremst en samling smakebiter. Så får leserens smak og interesser avgjøre hva man vil sette seg nærmere inn i.

Den store psykologiboka. Teorier og ideer enkelt forklart.

Oversetter:
Rune R. Moen
Norsk fagkonsulent:
Morten Hammer
Pegasus Forlag 2015
352 sider

Sjukefråvære hos kvinner

● **Arna Meisfjord**
 cand. polit
 Prosjektansvarleg for
 høgskolestudiet «Vald
 mot kvinner – Retten til
 eit liv utan vald»

FOTO MARTIN JØSEVOLD

Kvifor har kvinner fleire helseplager og høgare sjukefråvær enn menn?

Det går føre seg ein debatt om kvifor kvinner har fleire helseplagar og høgare sjukefråvære enn menn. Årsakssamanhengen her blir omtalt som ei gåte, og fagfolk er på leiting etter den ukjende x.

Det finst ein god del forskning og dokumentasjon om vald mot kvinner og dei helsemessige konsekvensane som slik vald har. Dersom ein ser på denne dokumentasjonen i relasjon til kvinner sitt sjukefråvære, så syner seg kanskje ikkje dei kjønnskilnadene som kjem fram i statistikken over sjukefråvære like overraskande.

Så tidleg som i 2003 kom NOU 2003:31, «Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner». Her er ein grundig gjennomgang av omfang av slik vald, situasjonen for kvinnene, barna og valdsutøveren, hjelpeapparatet, dei juridiske aspekta, helsemessige konsekvensar og samfunnsmessige kostnader ved slik vald. Når det gjeld helsemessige konsekvensar for kvinnene, slår utgreiinga fast at menn si vald mot kvinner i nære relasjonar kan ha store og inngripande konsekvensar for kvinnene sitt liv og helse, og i verste fall kan slik vald vere dødeleg. Det står mellom anna:

«Kvinner utsatt for vold er i risikozonen for å utvikle en rekke psykiske plager og symptomer. Både nordiske og internasjonal forskning viser at valdsutsatte i langt større grad enn kvinner gene-

relt har angstproblemer, depresjon, søvnproblemer og fysisk ubehag.»

Kvinner som har vore utsett for vald i nære relasjonar, utviklar oftare rusproblem og prøver oftare å ta sitt eige liv enn kvinner som ikkje har vore utsett for slik vald.

I tillegg til dei lidningane som rammar kvinner og barn direkte, peikar ein i NOU 2003:31 òg på samfunnsmessige kostnader ved slik vald. Tapte skatteinntekter, sjukepengar, attføring eller uførepensjon blir trekt fram her.

I «Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014» frå Justisdepartementet er det eit eige avsnitt om helsemessige konsekvensar av valdtekt. Her står det mellom anna:

«Flere studier har vist at personer som har vært utsatt for overgrep, opplever plager av fysisk og psykisk karakter i etterkant. Overgrepserfaringer kan medføre depresjoner, selvmordstanker, tap av tillit til andre mennesker og sosial tilbaketrekning. Det er videre registrert økt risiko for å utvikle rusproblemer og for å bli utsatt for nye overgrep.»

I 2014 fekk vi rapporten «Vold og voldtekt i Norge» frå Nasjonalt kunnskapssenter om vald og traumatisk stress. Rapporten viser at 9,4 prosent av kvinnene og 1,1 prosent av mennene i Noreg har opplevd valdtekt nokon gong i løpet av livet. Av kvinnene som opplevde valdtekt, var nesten halvparten (44 prosent) redde for å bli alvorleg skada eller drepne, og mange fekk fysiske skadar (29 prosent). I denne rapporten kjem det fram at den største gruppa av dei som valdtek kvinner, er «venn/bekjent/nabo/kollega» og nest største gruppe er «kjæreste/partner eller tidligere kjæreste/partner». Det kan vel tenkast at dersom ei kvinne har vore utsett for valdtekt av ein kollega, så er det ikkje så enkelt å gå på jobb dagen etter. Kanskje kollegaen til og med var sjefen.

Denne rapporten slår fast at vald er eit kjønna samfunnsproblem og at kvinner i langt større grad enn menn blir utsette for alvorleg vald frå sin partner. Om samanhengen mellom vald, valdtekt og psykisk helse, står det mellom anna:

«Kvinner i denne studien var mer utsatt for voldtekt, andre seksuelle overgrep og alvorlig vold fra partner enn det menn var. Vold er knyttet til en spesielt høy risiko for psykiske helseproblemer

(Dahl, 1993). Kvinner hadde også en større totalbelastning av vold og overgrep. Siden høyere antall opplevde voldstyper var relatert til større grad av psykiske helseproblemer, er det sannsynlig at vold og seksuelle overgrep kan bidra til å forklare hvorfor kvinner har mer psykiske helseproblemer enn menn. Andre forskere har også fremsatt lignende fortolkninger (Andrews, Brewin, & Rose, 2003; Campbell, 2002).»

Kjersti Alsaker gjorde i 2008 ein doktorgrad ved Universitetet i Bergen, der ho studerte helsemessige problem hos kvinner som hadde søkt hjelp ved krisesenter i Noreg. Ho legg fram resultatane i boka «Quality of Life among Women Who Have Experienced Intimate Partner Violence. A One Year Follow-up Study among Women at Norwegian Women's Shelters».

Undersøkinga dokumenterer store helsemessige problem for dei kvinnene som har vore utsett for vald frå sin partner. Forfattaren understrekar behovet for at helsevesenet og andre offentlege instansar kjenner til denne problematikken og er i stand til å tilby nødvendig hjelp.

Det har vore ein lang kamp for å synleggjere den valden som særskilt rammar kvinner, og den aktuelle debatten om kvifor kvinner har større sjukefråvære enn menn, kan tyde på at denne kampen ikkje er over. I den tidlegare nemnde rapporten frå Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress blir det stilt spørsmål ved om valdtekt og den seksualiserte vald som særskilt rammar kvinner, framleis er den skjulte valden. Det kan sjå ut som om vår kultur har «ein blind flekk», som gjer at slik vald blir usynleg. Dermed kan forskarar drøfte sjukefråvær hos kvinner utan å sjå valdsproblematikken som ein relevant faktor i denne samanhengen.

«I tillegg til dei lidningane som rammar kvinner og barn direkte, peikar ein i NOU 2003:31 òg på samfunnsmessige kostnader ved slik vald.»

Oslo kommune – en røver i fordelingspolitikken

● **Magnus Skrunes**
cand. real. og cand. polit.
FOTO PRIVAT

Mange av de kommuneansatte i Oslo som tvinges over på trygd av helsemessige årsaker, rammes sterkt av den nye trygdereformen.

Oslo kommune har et såkalt nettolønssystem ved at lønnstabellene er fratrukket pensjonsavgiften til de ansattes tjenstepensjonsordninger. Det betyr at de kommuneansatte ikke ser pensjonsavgiften på 2 prosent til tjenstepensjonsordningene de er medlemmer i, på lønnslippene. Dette systemet har snedige virkninger!

I min vurdering av systemet har jeg konkludert med at nettolønssystemet i Oslo kommune ikke er etisk holdbart.

I dag fungerer systemet for kommunen som en metode for å unndra seg skatte- og feriepengeforpliktelser. Når det gjelder skatteforhold, er det spesielt arbeidsgiveravgift som unndras. Oslo kommune har i overkant av 37.000 årsverk og noe i underkant av 50.000 ansatte, og da blir det ikke småpenger som unndras fellesskapet, og som egentlig skal komme ut igjen i en omfordelingspolitikk til nødvendige og gode formål for samfunnet som helhet.

Jeg anslår at Oslo kommune gjennom nettolønssystemet i skatteåret 2014 har unndratt nærmere 150 millioner kroner fra fellesskapet. Det kan godt være at Oslo kommune mener de er mer berettiget til å omfordele disse pengene, og til og med mener de gjør det på en mer fornuftig måte enn hva storsamfunnet vil gjøre. Dem om det!

Det er ikke bare de ansatte i Oslo kommune som ikke har noen informasjon om de to prosentene av deres lønn som skal gå til de offentlige

tjenstepensjonsordningene. Dette er informasjon som heller ikke tilflytter skattemyndighetene, og dermed betales det ikke trygdeavgift av denne pensjonsavgiften. Det har betydning for hva poengtallet hvert år blir i folketrygden. Arbeidstakerne får riktignok slik redusert noe av sine skatteforpliktelser. Og i tillegg redde de fleste senere av ytelsene i sine tjenstepensjoner når det gjelder reduksjonen i folketrygden, ved de pensjonsavgiftene Oslo kommune har betalt inn for dem.

Nå må man i sannhetens navn også si at denne typen reduksjoner vil for de fleste arbeidstakere gi en ubehagelig smak i munnen, da de utmerket godt vet hva trygdeavgiftene går til.

Men dette systemet, noe som nok de fleste ansatte i Oslo kommune ikke tenker over, har som konsekvens at feriepengegrunnlaget for dem også blir redusert! Oslo kommune bruker nemlig også sine nettolønstabeller for å regne ut de feriepengene de ansatte skal ha. Og da blir de skatteforpliktelser arbeidstakerne egentlig skal ha, oppveid, men med den forskjell at de har tilflytt Oslo kommune gjennom manglende utbetalte feriepenge. Det er ikke en akseptabel omfordelingspolitikk!

Det er likevel en gruppe kommuneansatte som høster personlige fordeler på denne måten. Det er de høytlønte som skal betale toppskatt, noe de da ikke gjør på den delen av inntekten som går til å betale pensjonsavgiften i den offentlige tjenstepensjonsordningen de er medlem i.

Men jeg vet at mange av dem har høy skattemoral og føler at dette ikke blir riktig. Oslo kommune sitter igjen som den store vinneren. Jeg har antydning at det for skatteåret 2014 utgjør nærmere 150 millioner kroner gjennom unndragelser av arbeidsgiveravgift og feriepenge. Det bør sannelig gi en ubehagelig smak i munnen!

Dette nettolønssystemet i Oslo kommune rammer likevel en gruppe arbeidstakere hardt, og som fagforeningene i Oslo umiddelbart må gripe fatt i. Det er de kommuneansatte som blir uføretrygdet, og som har en årsinntekt under 6G (G – grunnbeløpet i folketrygden, per 1.5.2014 kr 88.370).

Dette har sammenheng med det nye trygde-

systemet som er innført fra 1.1.2015. Der har man nå fått en nettoordning hvor tilskuddet til uførepensjonen fra den offentlige tjenstepensjonsordningen kommer som et tillegg til uførepensjonen fra folketrygden. Grensen for dem som straffes hardt blant de kommuneansatte i Oslo går ved: årsinntekt + pensjonsavgift < 6G. De vil få en uførepensjon som er nærmere 7000 kroner mindre hvert år i dagens pengeverdi. Beløpet synker noe etter hvor lav årsinntekten og graden av uførheten er. Dette er altså noe som ikke rammer kommuneansatte i andre kommuner, for der har man bruttolønssystemer som viser pensjonsavgiften til den offentlige tjenstepensjonsordningen. De som har årsinntekt over 6G redde i sin helhet fra ordningene som gjelder i deres tjenstepensjon. Ved alderspensjonen ved 67 år vil diskrimineringen rettes opp etter de regler som gjelder i selve tjenstepensjonsordningen. Diskriminert blir også de som går på arbeidsavklaringspenger.

Her har sannelig fagforeningene i Oslo en has-teoppgave. Dessuten må de få på plass ordninger for dem som nå allerede er rammet. Kort formulert kan man si at nettolønssystemet i Oslo kommune medfører at arbeidstakere med høy lønn profiterer, mens arbeidstakere med lav lønn og dårlig helse får svi skikkelig, begge deler like uakseptabelt! Og Oslo kommune skor seg på systemet, og har selvsagt et stort moralsk ansvar for å rydde opp i det rotet de har skapt med sitt nettolønssystem. Det er å håpe at samfunnets reaksjon på denne spesielle ordningen i Oslo kommune, som så til de grader ikke gir likebehandling av kommuner og de kommuneansatte i vårt land, blir stor og sterk. Denne røverpolitikken må stoppes!

«Nettolønssystemet i Oslo kommune medfører at arbeidstakere med høy lønn profiterer, mens arbeidstakere med lav lønn og dårlig helse får svi skikkelig.»

«Stein på stein»: en måte å lære på?

● **Brit-Gurli Dragset**
leder av pedagogisk-
psykologisk tjeneste
i Midtre Gauldal
FOTO PRIVAT

● **Heidi Simensen**
styrrer i Liøya barnehage
FOTO PRIVAT

Høsten 2013 startet et nytt pedagogisk prosjekt i ulike barnehager i Midtre Gauldal og Rennebu kommuner i Sør-Trøndelag. Prosjektet ble banebrytende og kontroversielt, men også meget utviklende for barna.

Ansatte i pedagogisk-psykologisk tjeneste initierte prosjektet og har vært den førende part.

Midtre Gauldal kommune har i flere år hatt særlig oppmerksomhet rettet mot forebygging og tidlig innsats og mot Stortingsmelding 24 (2012–2013) «Framtidens barnehage», hvor blant annet læringsaspektet står i sentrum.

Barnehagen er forpliktet til å sikre progresjon og sammenheng i barns læring og opplevelser gjennom hele barnehageoppholdet. Progresjonen i det pedagogiske arbeidet skal defineres og konkretiseres i barnehagens årsplan.

Hvordan barn lærer, og om de kan tilegne seg læring på nye måter, ble en interessant problemstilling blant barnehagelærerne da prosjektet ble lansert.

Hva var kontroversielt og spesielt med dette pedagogiske opplegget? Det mest spesielle er at barna ledes i innlæringen og vises ny kunnskap av en pedagog i mindre barnegrupper. Videre lærer barna én ny ting hver gang, og de blir fortalt i forkant hva de skal lære i den kommende økten. Eksempelvis læres former én dag, farger en annen og størrelser og mengder den tredje dagen.

I «Stein på stein» foreligger det klare instruksjoner om hva barna skal lære fra dag til dag. Dette gjennomføres ved at de voksne veileder barna i den intellektuelle utviklingen gjennom organisert lek. Barna møter utfordringer tilpasset deres sensitive periode for størst mulig læring på de ulike områdene. Barna blir vist måter å løse utfordringer på, og de gis muligheter til å eksperimentere med disse løsningene. Alle fagområdene i rammeplanen er dekket, og kulturaspektet er med. Videre er alder på barna vesentlig i prosjektet.

De voksne kurses i didaktisk kunnskap for å kunne presentere stoffet gjennom organisert lek.

Et viktig mål er at barna skal bli glade i å lære tidlig og sikres medvirkning i egen utvikling. Både foreldrene og personalet i barnehagen opplever at barna gleder seg til disse samlingene og at barna opplever mestring. En økt varer 15–20 minutter. Det gjennomføres vanligvis to økter hver dag. En pedagog har fem til ti barn i gruppa, avhengig av alder og tema. Barna er i alderen to til seks år, og gruppene deles etter barnas alder. Pedagogen innleder om temaet og viser barna, deretter skal barna selv gjøre det pedagogen har vist.

Vi sammenligner denne innlæringen med hvordan vi voksne lærer nye ting, noe vi ofte gjør ved enten å bli vist av en som kan det, eller lese en bruksanvisning. Tenk bare på hvordan vi lærte oss å bruke en vaskemaskin for første gang.

Før vi startet «Stein på stein», og i begynnelsen, kom de involverte med mange innsigelser og motforestillinger om at dette var i sterk kontrast til målet om å sikre barns medvirkning og den frie leken og utfoldelsen som vår barnehagetradisjon er tuftet på. Vi ser imidlertid at dette opplegget utvikler barnas medvirkning ved at de bedre kan planlegge sine handlinger og nå sine mål.

Et eksempel fra barnehagehverdagen: Nysnøen var kommet til barnehagen. Fire år gamle Per kom til en voksen og sa at han trengte en rektangel-spade. Han ville ikke ha en trekant-spade. Den voksne oppfordret ham da til å finne en slik, hvorpå gutten jobbet intenst i ca. 30 minutter før han fant en slik spade (snøskrape). Gutten skrapte snø og laget vei i nysnøen. Han var meget tilfreds med å ha nådd sitt mål.

Vi ser at gutten kunne sette seg mål, beskrive egenskapene til gjenstanden han ville ha, skille mellom ulike egenskaper og finne en passende gjenstand for å oppnå sitt mål.

Personalet kurses i didaktisk kunnskap for å presentere stoffet gjennom organisert lek, og barna får grunnleggende kunnskap og innsikt gjennom slik lek, som vi beskriver som didaktisk lek. Kreativitet, nysgjerrighet og vilje til samarbeid og problemløsning vektlegges også i disse aktivitetene som ellers i barnehagehverdagen.

Den russiske psykologen Lev Vygotskijs teori

«Barna ledes i innlæringen og vises ny kunnskap av en pedagog i mindre barnegrupper.»

om barnets proksimale utviklingssoner er viktig i «Stein på stein». Det er balanse mellom det barnet lærer og finner ut selv og hva det lærer ved assistanse. Sosialt samspill og interaksjon mellom individer er essensielt. Barn som ikke har nådd utviklingssonen eller ikke har interesse for temaet, får forlate samlingen. Vi erfarer imidlertid at dette skjer svært sjelden, noe vi er overrasket over. Vi mener selv at grunnen er at programmet er lagt opp slik at det når barnet helt presist på det utviklingsnivået det er. Det treffer!

Vi opplever at barna tar med den nye kunnskapen i sin utfoldelse i den frie leken. Når barna eksempelvis lærer å bygge et gjerde med klosser, erfarer vi at de videreutvikler denne erfaringen i leken ute og inne. Følelser, som også er tema, ser vi at barna er blitt mer bevisst på, etter at vi startet dette prosjektet.

En annen erfaring er at barnas evner til konsentrasjon har økt betraktelig. Barna venner seg tidlig til å høre på hva den voksne sier og til å ta imot instruksjoner og beskjeder. Dette er nyttig å kunne også senere i livet.

To barnehagelærere som har gjennomført programmet siden starten, ble spurt om hvordan det hjelper dem i å legge til rette for skaperglede, undring og utforskertrang hos barna. De svarte følgende:

«Dette har jeg savnet lenge. Et planlagt opplegg som fenger ungene i den rette alderen.»

«Vi ser at dette fungerer for hvert enkelt barn.»

«Opplegget gir barna kunnskaper, erfaringer og ideer som de tar med til bruk i frileken.»

«Vi opplever at barna blir roligere og holder fokus lengre i lek og aktiviteter.»

«Barna får et eierforhold til det de lærer og gode mestringsopplevelser.»

«Vi ser også at barna medvirker i sin egen utvikling på en mer positiv måte enn tidligere.»

«Ungene sprang mer fra det ene til det andre før vi startet med dette prosjektet.»

En styrer i barnehage sier at dette opplegget er arbeidskrevende å gjennomføre, men at det gir de voksne mye energi i arbeidet. Man opplever også flere faglige diskusjoner i personalgruppa.

Barna kommer oftere hjem og forteller hva de har gjort i barnehagen, og de viser foreldrene det

«Barna venner seg tidlig til å høre på hva den voksne sier og til å ta imot instruksjoner og beskjeder.»

de har lært. Foreldrene kommer igjen til barnehagen og etterspør det barna har lært, og dialogen mellom foreldre og barnehagen har utviklet seg meget positivt.

Da vi begynte med «Stein på stein», kom mange ansatte og foresatte med innvendinger og spørsmål, og mange var skeptiske.

Når vi nå har holdt på i disse månedene, vil verken barn, foreldre eller ansatte slutte. Vi ser at barna har stor glede av dette, samtidig som de opplever mestring og lærer. Vi har på mange måter blitt overrasket over hvor lærevillige barna er og hvordan de gleder seg over økt kunnskap og viten. Personalet har innsett at vi kanskje har undervurdert hvor tidlig barn kan ta imot ulike typer læring og ny kunnskap.

Vi startet dette prosjektet for barn født i 2010 og har etter hvert utviklet det til å gjelde flere aldersgrupper. Høsten 2016 begynner «2010-barna» på skolen. Vi er veldig spente på hvilken innvirkning «Stein på stein» har på læringsutbyttet til disse barna.

Vi gleder oss til å fortsette i årene framover!

Plysjkatten går fra musehus til musehus. Skal musen unngå å bli spist, må barnet si husets farge. Kattefører er Cecilie Laugsand Olsson, pedagogisk leder i Liøya barnehage.

FOTO LIØYA BARNEHAGE

Skolen – en arena for utvikling av mennesket

● **Siv Elise Karlsen**

lektor i realfag
snart ferdig utdannet
biodanzalærer

FOTO ARIEL FOTO

Siden 2010 er over 700 millioner kroner brukt på tiltak mot frafall. Frafallet ligger likevel stabilt på 30 prosent. Kan det være at det ikke er disse 30 prosent det er noe «feil» med, men systemet?

Jeg er lærer i videregående skole og har svært hyggelige, høflige og flinke elever som gjør det lett å være lærer. Elevene aksepterer stort sett det vi som lærere og skolesystem presenterer for dem, og de gjør det som må til for å få gode karakterer. De fleste møter trofast på skolen hver dag, om ikke for annet, så for å være sammen med flokken. Mange blir gode til å analysere læreplanmål og finne raskeste vei til god karakter. De knekker koden og lykkes. Andre gjør ikke det, og dropper kanskje ut, mister nettverk og tar med seg en god porsjon dårlig selvtillit på lasset. Uansett kategori, har vi oppnådd det vi egentlig ønsker, nemlig den generelle delen av læreplanens visjon om å sette morgendagens voksne i stand til å håndtere utfordringer de vil møte i sitt voksenliv?

Når det gjelder frafallselever, tror jeg vi alle er enige om at vi har mislyktes. Når det gjelder de som lykkes på skolen: Er det å kunne oppnå forhåndsdefinerte mål en god målestokk på om du vil kunne håndtere framtidens voksenliv? Det vil definitivt produsere arbeidstakere som lett lar seg styre av bedrifters og konserns mål. Spørsmålet er om vil det produsere selvstendige, kreative og innovative mennesker som kan bidra til utvikling og mangfold i samfunnet.

Barn er kreative. Vi mennesker er født kreative. Dette er også vitenskapelig verifisert. Barnehavebarn skårer mye bedre på kreative tester enn avgangselever fra videregående skole. Den anerkjente engelske skoleforskeren sir Ken Robinson gjør et stort poeng av dette i sin tale under TED-kongressen (Technology, Entertainment, Design) i 2006; «How Schools Kill Creativity». Dette er den

desiderert mest sette talen (sett over 30 millioner ganger) fra dette berømte nettstedet, og Robinson legger altså skylden på skolen.

Det er ingen som helst tvil om at alle som jobber med skoleutvikling i Norge, har gode hensikter. Ingen ønsker å redusere barns muligheter til å lykkes. Vi har et felles mål om at «alle skal med». Men vi lykkes definitivt ikke. Frafallet fra videregående skole i Norge er alarmerende stort, og dette er et kraftig signal om at noe er feil. Jeg slutter aldri å forundre meg over at tiltakene mot frafall som oftest retter seg mot eleven, sjelden mot systemet, og enda sjeldnere mot menneskesynet som uttrykkes gjennom praktiseringen av vårt målbaserte skolesystem.

Tenk om vi i stedet for å se på eleven som et produkt som skal formes etter bestemte mål og kriterier, ser på eleven for å oppdage noe nytt. For å la oss begeistre av den kreativiteten, impulsiviteten og nysgjerrigheten som er der. Vi mennesker er født nysgjerrige, vi er født med et enormt utviklingspotensial, og vi er født med en evne og vilje til å skape. Tenk at et lite barn lærer seg noe så komplisert som et språk i løpet av sine to første leveår, helt uten skolegang! Og tenk at barnet lærer seg selv å kontrollere hender og føtter, og etter intens utforskning og trening ofte lykkes i å ta sine første skritt allerede i ettårsalderen. Dette er mye mer avansert læring enn hva vi underviser barn og unge i på skolen, og barnet lærer seg dette, helt selv. Det interessante er at vi foreldre også respekterer barnets behov for å «klare selv» i denne alderen. Vi lærer ikke barnet å gå, men vi applauderer når det lykkes.

Med dette perspektivet er det interessant at vi på et tidspunkt i barns liv (i 2015 er det i seksårsalderen) mener at vi voksne må overta ansvaret for læringsprosessen. Og det ansvaret holder vi til «barna» er myndige, minst.

Det tradisjonelle skolesystemet er så innarbeidet at det er vanskelig å få øye på de forutsetningene og antagelsene som ligger til grunn for det. Men dette er altså en av forutsetningene: Vi voksne har

«Jeg slutter aldri å forundre meg over at tiltakene mot frafall som oftest retter seg mot eleven, sjelden mot systemet.»

s potensial?

rett og myndighet (og kanskje til og med plikt?) til å overta styringen for barnas læringsprosess.

Barna har ledet sin egen læringsprosess så langt. Hva om vi lar de fortsette? Hva skjer om vi lar barnets indre behov for å undersøke og å forstå styre læringsprosessen, ikke læreplanmål og vurderingskriterier?

Barnets naturlige måte å lære på er gjennom lek, kreativitet og nysgjerrighet. Belønningen er begeistring og glede, ikke karakterer eller vurderinger. Lillesøster som lærer seg å lese opp ned når hun sitter på andre siden av bordet mens store-søster gjør lekser, gjør ikke dette for å få ros. Hun gjør det av rein og skjær nysgjerrighet og interesse. Mennesker har en naturlig impuls i seg til å ville forstå og mestre det miljøet og de omgivelsene vi er i. Dette gjaldt selvfølgelig for steinaldermannen som måtte finne mat og beskytte seg mot ville dyr for å overleve. Men, barn av dagens teknologiske tidsalder er også gode eksempler på den instinktive evnen til å mestre det de blir utsatt for. Er det ikke utrolig å se de små barnefingerne håndtere en iPad? Mange av oss foreldre skulle nok ønske at barna ikke var fullt så raske til å ta til seg denne kunnskapen, men nysgjerrighet, interesse og kreativ utprøving ligger nedlagt i oss og verken kan eller bør stoppes. Hvorfor jobber vi da ikke på lag med menneskets natur i skolen?

Verdenssamfunnet er i eksplosiv utvikling på mange områder, blant annet når det gjelder folketall og ressursbruk. Vi bruker allerede mye mer ressurser per år enn det jordkloden kan produsere for oss. Samtidig er avfallsstoffene fra vår aktivitet i ferd med å endre klimaet. Vår livsførsel og vår samfunnsstruktur gjennom de siste generasjonene har ikke utviklet seg i takt med naturens kapasitet. Det er ganske interessant at vi, som selv er en biologisk art i naturen, tar valg og utfører handlinger som ødelegger vårt eget livsgrunnlag. Dette er kun mulig når vi har mistet kontakten med hvem vi er.

Som barn har vi kontakt med hvem vi er. Men kontakten forsvinner gradvis. Den enkleste løsningen på dette problemet vil vel være å legge til

rette for at vi ikke mister kontakten fra starten av, i stedet for å forsøke å finne tilbake etter mange år i «tidsklemma», «karrierejaget», med «flink-pike-syndromet» eller hva vi nå kaller det. Her spiller skolen en viktig rolle. Tenk om skolen kunne være den institusjonen i samfunnet som sikret den oppvoksende slekt fortsatt tilgang til egen klokskap! Tenk om skolen kunne være det stedet der barn opplever å ha rom til å utvikle egne evner, i eget tempo, etter egen indre motivasjon!

Jeg tror ikke det er noen grunn til å tro at en slik skole ville blitt anarkistisk eller lite effektiv. Hvem er vel mer energiske og konsentrerte enn barn i lek? Hvor effektiv er egentlig dagens skole, når opp til 30 elever skal lære det samme samtidig? Om vi tar inn over oss at vi er en del av naturen, innser vi at også vi mennesker har en iboende evne til å skape kosmos (orden) ut av kaos. Vi har behov for å få dekket basale behov, vi har behov for tilhørighet, vi har behov for å være i kontakt med oss selv og våre medmennesker. De instinktive behovene som er nedlagt i oss, er geniale veivisere for et liv i harmoni for oss. Instinktene ligger der tilgjengelig for oss, så lenge vi ikke fastholder en organisering av vårt samfunn som hindrer oss å lytte til vår egen indre stemme.

La oss derfor starte med skolen. Sette barna våre fri fra vurderingsregimets tyranni, risikere det økonomiske velferdssamfunnet, og derved ha mulighet til å oppnå ekte velferd i form av det inkluderende, utviklende, kreative, bærekraftige og mangfoldige velferdssamfunnet.

For det er jo egentlig et slikt samfunn vi vil ha, ikke sant?

«Tenk om vi i stedet for å se på eleven som et produkt som skal formes etter bestemte mål og kriterier, ser på eleven for å oppdage noe nytt.»

● Lærerutdanning

Omgjøring av lærerutdanningene til integrerte femårige masterutdanninger kan være et godt virkemiddel for å styrke kvaliteten, mener innsenderen.

ILL.FOTO TORBJELL TRÆDAL

Masterløftet

Alle grunnskolelærerutdanninger blir masterutdanninger fra 2017. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (Nokut) har spilt inn noen momenter om dette til Kunnskapsdepartementet. Vi mener at omgjøring av lærerutdanningene til integrerte femårige masterutdanninger kan være et godt virkemiddel for å styrke kvaliteten i disse utdanningene, og dermed skolen. Forutsetningen er at utdanningen får et reelt faglig løft til masternivå at dette reflekteres i studentenes læringsutbytte og at andre fagmiljøer anser denne utdanningen som en reell mastergrad.

For å få til dette vil det kreves et kompetanseløft for å styrke forskningsbasen for hele utdanningen. Forskningskompetansen må betydelig opp, det må forskes mer, og forskningen må brukes inn mot utdanningen. Systematisk satsing over tid blir nødvendig. Institusjonene må prioritere eksisterende kompetanse i andre fagmiljøer inn mot lærerutdanningene. Det vil også trenge nasjonale krafttak for å styrke forskningskompetansen innen fagdidaktikk og andre viktige fagområder for lærerutdanningen.

Et masterløft innebærer altså langt mer enn ett år til i dagens lærerutdanning. Men selv det å legge til ett år, er et stort løft. Utvidelsen innebærer i praksis at institusjonene må etablere henimot 3500 nye ettårige studieplasser. Da kreves rundt

230 nye stillinger. Full implementering allerede fra 2017 kan derfor bli problematisk.

Nokut signaliserer også at det vil være fornuftig å bruke masterprosessen til å realisere et langsiktig mål om at institusjonene og fagmiljøene skal få større mulighet til selv å forme og utvikle utdanningene enn de får i dag. Vi mener at politikerne bør avstå fra å gi for detaljerte rammer for en master i lærerutdanning. En eventuell rammeplan bør i så fall være på et veldig overordnet nivå.

Likevel sier det seg selv at departementet må gi noen styringssignaler. Blant annet må det tas stilling til hvor fordypningen på masternivået bør ligge for de ulike variantene av lærerutdanning. Skal det være innen pedagogikk/profesjonsfag, fagdidaktikk eller undervisningsfag? Det ene utelukker ikke nødvendigvis det andre. Vi tror uansett det kan være fornuftig å tenke at de nye lærerutdanningene skal kombinere det beste fra universitetenes lektorprogrammer med det beste fra lærerutdanningenes fokus på klasseromskunnskap og oppmerksomheten rettet mot den enkelte elev.

Det er et reelt faglig løft universitetene og høyskolene nå skal gi lærerutdanningene. Det er også det Nokut vil legge til grunn når vi etter hvert skal akkreditere og føre utdanningene.

Terje Mørland | direktør i Nokut

● Meininger på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt flere meningsytringer enn det er plass til i bladet. De fleste av disse vert publiserte i nettutgåva vår, utdanningsnytt.no. Her følger presentasjon av nokre meningsytringar:

Produktivitetskomisjonen har urovekkende liten innsikt i norsk skole

Produktivitetskomisjonens rapport er urovekkende lesning fordi forfatterne virker å ha svært liten innsikt i skole og utdanning, mener Tony Burner, doktorgradsstipendiat ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold. [19.02.]

Kampen mot antisemittismen

Antisemittisme må konfronteres, overalt, alltid, og uansett hvem den kommer fra. Det gjelder ikke minst i skolen, skriver Rune Berglund Steen, Ervin Kohn og Shoaib Sultan i Antirasistisk Senter. [20.02.]

Bildet er fra Fredrikstad-skolen Hurrod, som var best i byen i nasjonale prøver 2011.

ARKIVFOTO TERJE HANSTEEN

Hvorfor gjøre nasjonale prøver til utvalgsprøver

Det må være samsvar mellom tid og ressurser som lærerne og elevene bruker på nasjonale prøver og øving til dem, og den gevinsten de gir, skriver Anne Tingelstad Wøien, 2. nestleder i kirke-, undervisnings- og forskningskomiteen for Senterpartiet på Stortinget. [13.02.]

Norsk lærerutdanning må endres

Læreryrket er samfunnets viktigste yrke. Uten lærere ville vi verken hatt ingeniører, leger eller et fungerende demokrati, mener Knut Berntsen, daglig leder i Polarsirkelen friluftsråd. [23.02.]

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelplass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Programvare til besvær

Utdanningsforbundets medlemmer vil gjerne ha så god kontroll som mulig over undervisningen. Mye av denne undervisningen innebærer bruk at ett eller annet verktøy innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi, men det er det få lærere som har kontroll over, rett og slett fordi de pådyttes noe som en eller annen i administrasjonen mener er bra.

Noen lærere har på egen hånd funnet god programvare som de så har tatt i bruk, sannsynligvis ikke helt uten diskusjon med dem som styrer pengene. Selv måtte jeg krangle et halvt år for å få et tegneprogram som den gangen kostet vel 600 kroner.

Vanligvis er det slik at det sentralt i kommune eller fylke kjøpes inn noe som de mener er bra, og så får man slite med det for det er det man har.

Jeg har kommet med forslaget før om at Utdanningsnytt.no begynner å anmelde god programvare, slik som bøker anmeldes. Jeg sendte til og med et oppsett om verktøyet Digiscribble (som nå heter e-pens). Da vil leserne bli oppmerksomme på hva som finnes og hva det kan brukes til, og det blir lettere å få aksept for den programvaren som man selv ser kan brukes.

Lars Atle Lauvås

● Juss

Barnehageeier til rettssak

Barnehageselskapet Tårnsvalen AS vil fylle opp Kongeørnen barnehage i Dr. Holms vei i Holmenkollen med 60 barn. Oslo kommune har kun godkjent for 38. Nå går de til rettssak mot kommunen. Stridspunktet er utearealenes egnethet. Selskapet kjøper opp villaer i Oslo Vest og får omregulering til barnehage/næring. Dette er vel og bra når vi har behov. Men som bydels- og bystyrepolitiker er jeg opptatt av kvalitet, uterom, trivsel, bemanningsnorm med mer. Vi kan ikke fire på dette. Vi setter krav til offentlig drevne barnehager, vi setter krav til private investorer, og vi setter krav til de barnehager som er til salgs i pro-

sessen bystyreflertallet har besørget. Private vil naturlig nok sikre seg god gevinst. Det er helt underordnet for oss. Derfor er det gledelig at utdanningsdirektøren hos Fylkesmannen så entydig har støttet Oslo kommune.

Vi i Vestre Aker bydel avventer rettssaken med stor sinnsro. Vi ønsker flest og best mulig barnehageplasser, men vi vil ta hensyn til barnas «arbeidsmiljø».

Terje Bjørø

Venstres gruppeleder i Vestre Aker bydelsutvalg og medlem Oslo bystyre

 textpilot

Utfordrende med NAV-lisenser?
Sjekk www.lingit.no/jobbenklere

Ny Textpilot - støtter nå enda flere tekstbehandlere

Hjelp til å lese.
Hjelp til å skrive.

 Lingit
www.lingit.no

● Utdanningsforbundet

Eget pensjonistforbund

Skal pensjonistene fortsette i Utdanningsforbundet eller danne sitt eget pensjonistforbund?

Jeg henviser til Per Lygres innspill i Utdanning 01/2015 om pensjonistenes plass i Utdanningsforbundet. Jeg er helt enig i hans konklusjon om at pensjonistene bør danne sitt eget pensjonistforbund. Det har blant andre Politiet, Posten, Statens vegvesen, Jernbaneverket og Televerket gjort for lenge siden. Alle disse har et meget godt forhold til sin tidligere arbeidstakerorganisasjon. De føler ikke at de er konkurrenter.

I Utdanningsforbundet har pensjonistene ennå ikke stemmerett. Det er vel ikke særlig demokratisk? Vi får heller ikke selv velge representanter til det sentrale pensjoniststyret.

Nå er det 30.000 pensjonistmedlemmer som har ubetydelig innflytelse over egne interesser. Vi bør, i samarbeid med Utdanningsforbundet, danne vår egen

I Utdanningsforbundet har pensjonistene ennå ikke stemmerett. Det er vel ikke særlig demokratisk, skriver innsenderen og foreslår et eget Lærerpensjonistenes Landsforbund.

ILL.FOTO: ERIK M. SUNDT

pensjonistorganisasjon som kan fronte våre saker overfor myndighetene og samarbeide med andre pensjonistorganisasjoner. Dagens ordning gir ikke disse mulighetene.

Jeg håper at pensjonister i Utdanningsforbundet som ønsker at vi danner vårt eget,

selvstendige Lærerpensjonistenes Landsforbund, sender meg melding om dette, enten til elin.thorvaldson@gmail.com eller til Elin Thorvaldson, Gyldenløves gt. 7, 0260 Oslo

Elin Thorvaldson

● Pensjonistene i Utdanningsforbundet

Styrk pensjonistenes representasjon i organisasjonen

Årsmøte 2015 i Utdanningsforbundet Akershus Pensjonistgruppen har enstemmig vedtatt følgende uttalelse:

Vi ber sentralstyret i Utdanningsforbundet ta opp spørsmålet om å styrke pensjonistenes representasjon lokalt, på fylkesplan og sentralt som sak på landsmøtet 2015.

Vi ser positivt på anbefalingene i rapport fra arbeidsgruppe; vurdering av vilkårene for politisk innflytelse for pensjonistene.

Vi mener likevel at forslaget om å oppnevne deltakere i styret på de forskjellige nivåene ikke gir god legitimitet og medeierskap blant medlem-

mene for vedtak fattet i de forskjellige fora. Pensjonistene er betalende medlemmer med navn og adresse, som lett lar seg innkalle til møter der de kan velge sine representanter selv.

Det tar tid å bygge opp en god struktur i en organisasjon. Vi slutter oss til arbeidsgruppas forslag til modell for struktur på de forskjellige nivåer i organisasjonen med forutsetningen nevnt ovenfor, valgte representanter, ikke oppnevnte; med stemmerett, ikke bare møte- og talerett.

Pensjonistgruppen
i Utdanningsforbundet Akershus

● Internasjonalt

Et annet Russland

Med et Russland de facto i krig er det viktig å merke seg at det også er et annet Russland. Selv om krigen er uerklært, er det i dag ikke tvil om at russiske soldater, «frivillige» eller ikke frivillige, og russiske våpen dreper i Ukraina.

Den 36 årige russiske sjubarnsmoren Svetlana Davydova tok telefonen til den ukrainske ambassaden i Moskva og fortalte om mulige russiske troppeforflytninger mot Ukraina. Hun ble arrestert 21. januar og kan bli tiltalt for landsforræderi, noe som kan gi 20 års fengsel i Russland. Hun ble imidlertid løslatt 3. februar etter en underskriftskampanje som samlet hele 40.000 underskrifter. Bakgrunnen for hennes handling skal være at hun «ville spare ukrainske liv». En modig handling i dagens Russland. Dette er nok en trøsig sak for det offisielle Russland, i og med at landet fortsatt blånekter på at det verken er russiske våpen eller en eneste russisk soldat i Ukraina.

Den russiske journalisten Jelena Milasjina i den uavhengige ukeavisen Nevaja Gazeta («Den nye avisen») tar også bladet fra munnen når hun i ukeavisen Ny Tid den 30. januar blant annet skriver følgende:

«Uten disse rakettene og utskyttingsrampene, uten russiske stridsvogner og panserkjøretøy, uten russisk drivstoff, russiske frivillige og regulære russiske styrker som beordres til å melde seg frivillige, uten russiske penger eller russisk makt, ville det ikke vært noen separatistbevegelse i Ukraina».

På besøk i Egypt den 9. februar uttalte president Putin at ukrainerne må gjøre opp seg i mellom. Helt riktig, det må de få gjøre uten russisk «hjelp». En avtale om fred og våpenhvile er etter dette undertegnet, men det gjenstår å se om denne Minsk 2-avtalen vil være mer vellykket enn den forrige.

Det tviler jeg på av flere grunner:

- stor forskjell på partenes oppfatning av den militære situasjonen på bakken, jf. påstanden angående russiske soldater og våpen,
- separatistene erklærte mål om å erobre hele Donetsk og Luhansk fylke og
- angrepene på og erobringen av byen Debaltseve viser vel hva avtalene egentlig er verdt.

Det arbeides nå med å få avtalene på skinner eller en eventuelt ny avtale, men jeg tviler for om mulig enda mer på gjennomføringen. Putin og hans ukrainske allierte har nok helt andre planer. Mariupol neste erobring?

Nils Tore Gjerde

● Arbeidstid

Drømmelærer, en foredlet potet

Er du lærer i grunnskolen, ble du kanskje, som jeg, ansatt som en potet! Poteter kan brukes til alt. De rå er smakløse og lite spennende, men med riktig tilberedning kan mye endres.

Regjeringen trapper opp satsingen på videreutdanning for lærere. Så godt, dette er flott, tusen takk! Jeg kan fylle på med ny kunnskap for å bli en mer faglig kompetent lærer, en bedre utgave av meg selv. Nå får 5050 lærere plass ved skolebenken, faglig tyngde skal dyrkes, og hensikten er å gi norsk skole et kunnskapsløft.

Nær 70 prosent av lærerne under 30 år som underviser i kunst og håndverk mangler formell kompetanse i faget. Cathrine Hansen, professor ved grunnskole- og faglærerutdanninga i kunst og håndverk ved Høgskolen i Oslo Akershus, er redd faget vil bli et tullefag når gapet mellom utdanningsnivå og kravene i lærerplanen spriker. Kreativ utfoldelse og løsningsorientert ungdom bør få den veiledningen de fortjener. Spiss-

kompetanse hos læreren vil være til god hjelp. Ja til næring for høyre hjernehalvdel!

Ansettes du som ny lærer ved en ungdomsskole, er det eneste kravet at du har 60 studiepoeng i enten norsk, engelsk eller matematikk. Altså ingen krav til formell kompetanse i de øvrige fag. Jeg underviser i naturfag på sjetten året, og først nå tar jeg studiepoeng i faget. Det smaker godt å undervise i faget jeg brenner for, faget jeg kan og nå blir enda bedre i. Ja til næring for venstre hjernehalvdel!

Trond Giske (Ap), leder av Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité, fremmer behovet for mer tid til lærerne i tillegg til faglig påfyll. La alle potetene få mer tid til planlegging og mer tid med elevene!

Jeg er en foredlet og godt krydret søtpotet. En god potet blir spist av alle elevene, og det er synd det blir så lite til hver!

Liv-Tone Nilsen

En foredlet potet

En vanlig potet fylles med faglig tyngde og får god tid til steking. Den foredlete poteten deles i 29-biter, en bit til hver elev.

Rettet av Frk. Nilsen

Lærernes jobb er sammensatt, og det krever tilstrekkelig med tid til å gjøre jobben, påpeker innsenderen.

FOTO: LIV-TONE NILSEN

Sikt høgare!

Ta master til hausten

Les meir på hisf.no | Søknadsfrist: 15. april

Master i læring og undervisning

Opptakskrav: Lærarutdanning med 60 sp fagleg fordjuping i anten norsk, matematikk eller kroppsøving.

Organisering: Samlingsbasert på heiltid eller deltid i Sogndal.

Master i idrettsvitenskap

Du vel fordjuping innan kroppsleg læring eller fysisk aktivitet og folkehelse.

Opptakskrav: Bachelor med 120 sp i idrettsfag, der 60 av desse er fagleg fordjuping.

Organisering: Heiltidsstudium, Sogndal.

Har du spørsmål?

Ta kontakt med 57 67 62 04, solfrid.kjoberg@hisf.no

facebook.com/hisf

#hisf

hisf.no

HØGSKULEN I SOGN OG FJORDANE

Sviggum Design | Foto: Mari Haaldsen, Oskar Andersen

● Til «Fafø-forsker tror ikke vi får se 3-tallet i årets tariffoppgjør» på utdanningsnytt.no/17215

Skyldes ikke streiken

Fafø-forsker Bård Jordfald tror årets oppgjør vil gi under 3 prosent lønnsvekst, ifølge utdanningsnytt.no:

– Lærerne kan vanskelig påberope seg et særskilt etterslep, siden de selv initierte streiken, sier han.

Til det vil jeg si: Vi bør og skal kreve et skikkelig lønnsloft. Lærerne har et stort etterslep, og det har ingenting med streiken å gjøre. Vi tjener rundt 100.000 kroner mindre i året enn de med tilsvarende utdanning i privat sektor. Jeg håper Utdanningsforbundet har lært noe om å stille krav siden siste oppgjør.

Nils Olav Berg

Lønnsetterslep og mindrelønnsutvikling

Vi kan som lærere ikke påberope oss så veldig mye dårligere lønnsutvikling siste år, nettopp på grunn av streiken. Når vi har hatt dårligst utvikling gjennom mange år, er det imidlertid gode argumenter for at lærerne skal ha mer enn andre grupper i årene fremover.

Ørjan Arve Sunde

Lønnsoppgjør

I årets oppgjør må tiden omsider være inne for å løfte høyskolelektorene. Disse har nå sakkett så langt akterut at det er uverdig.

Anne Sandnes

Spådommer om svært moderat lønnsvekst i tariffoppgjøret til våren opprører mange av Utdannings lesere. – Vi bør og skal kreve et skikkelig lønnsloft. Vi tjener rundt 100.000 kroner mindre i året enn dem med tilsvarende utdanning i privat sektor, skriver en innsender. På bildet ser vi streikende i Bergen.

ARKIVFOTO INGEBJØRG JENSEN

● Internasjonalt

Tibet i flammer

Minst 135 tibetanere har tent på seg selv i en flammende protest mot kinesisk okkupasjon og undertrykkelse i Tibet, de fleste med døden til følge. Det er for tiden ingen kontakt mellom kinesiske myndigheter og den tibetanske eksilregjeringen i India. Tidligere har Dalai Lama fått tilbud om å reise tilbake til Tibet mot at han underskriver på at Tibet alltid har vært en del av Kina. Dette har han uttalt at han ikke kan, fordi «du ikke kan forandre historien». Verdenssamfunnet har av realpolitiske, handelspolitiske, grunner akseptert dette, men situasjonen på «bakken», det vil si i Tibet, har nok vært en helt annen. I 1996 skrev det danske utenriksdepartementet blant annet følgende til Støttekomiteen for Tibet i Danmark: «at det vel var utvilsomt at Tibet i tidsrommet 1912–1950 de facto var uavhengig». Kilde: Verdens Tak 2/2014, organ for Tibetkomiteen i Norge.

Tibet er altså en okkupert stat, ulovlig okkupert av

Folkerepublikken Kina. Dalai Lama, som nå ikke lenger fungerer som tibetansk politisk leder, har for lengst foreslått en mellomløsning som ikke innebærer uavhengighet for Tibet. Dette er imidlertid kontant avvist av kineserne som stadig prøver å gjøre Tibet mer og mer kinesisk ved blant annet økt innvandring av kinesere og en beinhard undertrykkelse av alt som kan ligne på tibetansk nasjonalisme. Det synes som om de kinesiske lederne tror at Tibet-problemet vil løse seg selv ved Dalai Lamas død. Da kan de få seg en skikkelig overraskelse. Det er langt fra sikkert at unge, frustrerte tibetanere følger Dalai Lamas ikke-voldslinje. Ingen burde være tjent med bilbomber og selvmordsaksjoner i Tibet. Kineserne tar på seg et stort ansvar ved å avvise Dalai Lamas fredsplan.

Nils Tore Gjerde

► Delta i debatten på utdanningsnytt.no

Rett på sak

Demokrati

Samarbeidsavtale mellom Utdanningsforbundet og LOP?

Pensjonistutvalgene i Utdanningsforbundet Finnmark, Utdanningsforbundet 18. februar og Utdanningsforbundet Troms, samlet til felles møte 18. februar 2015 i Tromsø, har reagert på at det sentrale pensjoniststyret fattet vedtak om ikke å forhandle om en avtale med Landslaget for offentlige pensjonister (LOP).

Vedtaket ble fattet dagen før det sentrale pensjonistlederseminaret 18.-19. november 2014 tok til.

Vi hadde forventet at konklusjonen fra den sentralt oppnevnte arbeidsgruppa «Rapport fra arbeidsgruppe: vurdering av vilkårene for politisk innflytelse for pensjonistene» og spørsmålet om eventuelt formelt samarbeid med LOP ikke var blitt trukket før saken var blitt drøftet på pensjonistlederseminaret.

Denne saka er viktig og prinsipiell for pensjonistene i Utdanningsforbundet. Utdanningsforbundet skal være en demokratisk og medlemsnær organisasjon. Dette bør være forpliktende for å sikre gode prosesser før konklusjoner trekkes.

Vi ber det sentrale pensjoniststyret ta spørsmålet om samarbeidsavtale med LOP opp på nytt og arbeide videre med konkret utredning av saken.

Kari Sletten, leder av pensjoniststyret i Nordland
Aksel Solli, leder av pensjoniststyret i Troms
Inger Støreng, leder av pensjoniststyret i Finnmark

Å forhandle om en avtale med Landslaget for offentlige pensjonister (LOP) vært drøftet på et felles møte for nordfylkenes pensjonister i Utdanningsforbundet nylig. Vi ber om at saken tas opp på nytt, skriver innsenderne.

ILL.: SKJERMDUMP

Målet med utdanning

Mer og bedre læring?

Ingerid S. Straume

PhD i pedagogisk filosofi, fagreferent ved Universitetsbiblioteket, Universitetet i Oslo

FOTO UNIVERSITETET I OSLO

I alle Torbjørn Røe Isaksens utspill og kommentarer går ett budskap igjen: Elevene må lære mer, og de må lære bedre. Men ingen spør hva eller hvorfor.

«Mer og bedre læring» var begrunnelsen for fem års lærerutdanning, videreutdanning, rektorutdanning og «superlærere». I kronikken «Hva jeg har lært som kunnskapsminister» (Aftenposten 30. januar) oppsummerer Isaksen, nok en gang, at selv om det er mye «bra» i norsk skole, gjenstår utfordringen at altfor mange elever ikke lærer «nok». Det elevene mangler, hevder han, er ferdigheter i lesing, skriving og matematikk. Dette er velkjente takter. Men ingen ser ut til å ha spurt seg hvor mantraet om mer og bedre læring kommer fra, og hva det egentlig betyr. Det naturlige oppfølgingsspørsmålet ville jo være: Læring av hva? Hvorfor akkurat denne «læringen», og ikke en annen?

Disse spørsmålene stilles ikke, fordi det ikke lenger debatteres hva slags samfunn skolen er til for. Selve forestillingen om at skolen kan ha ulike typer innhold og mål, som må diskuteres og begrunnes offentlig, er nærmest ikke-eksisterende. Ministeren sier i kronikken at han er kritisk til at skolen påvirkes av forskjellige særinteresser, og nevner miljøbevegelsen som eksempel. Men, skriver han: «Kunnskapsskolen – og lærernes arbeids hverdag – krever at noen er i stand til å si nei, også til gode tiltak». I mangel av samfunnsmessige mål, ser vi nå at middelet – mer og bedre læring – er blitt selve målet.

Den store satsingen på grunnleggende og

målbare ferdigheter under Kunnskapsløftet har vanskeliggjort prosjekt- og temaarbeidet som ble innført med L 97. Når disse arbeidsformene forsvinner, faller også mye av meningen og sammenhengene i «læringen» ut av syne. Vi vet, fra forskning og erfaring, at unge mennesker trenger forståelse og sammenheng for å engasjere og utvikle seg. For at aktiviteter skal være en kilde til vekst og erfaring, må de altså oppleves som meningsfulle. I skolen, som er et konstruert fellesskap på siden av det øvrige samfunnslivet, blir behovet for å finne mening ekstra tydelig.

Et godt eksempel på arbeid som fremmer mening og sammenheng mellom ulike kunnskapsområder, er utdanning for bærekraftig utvikling. Men Unicefs tiår for utdanning for bærekraftig utvikling (2004–2014) ble knapt berørt av norske utdanningsmyndigheter. Faktum er at lærere som ønsker å arbeide med bærekraftig utvikling, møter problemer i «kunnskapsskolen». I Isaksens kunnskapsskole er man opptatt av læring som lar seg måle, slik adjektivene «mer» og «bedre» viser. Dermed blir det vanskeligere å prioritere forståelse av komplekse sammenhenger og mer uforutsigbare (holistiske, transformativ) læreprosesser.

Kunnskapsdepartementet arbeider nå med en ny, generell del av læreplanen. Dette er en sjelden anledning til å sette skolens mål i et større perspektiv. Da må vi spørre: hva er dagens situasjon, og hva er de viktigste temaene som skolens mål må stå i forhold til? I dette perspektivet er «mer og bedre læring» altfor tynt som utdanningsmål betraktet. Mennesker trenger også mening og sammenheng for å engasjere seg i læring. Det viktigste er imidlertid å våge å stille spørsmålet: Hva skal vår utdanning være godt for?

Anti-mobbing med teaterdukker

● Live Herheim

lektor cand. philol.
førskolelærer med
hovedfag i drama og teater
Stokksund oppvekstsenter,
Åfjord kommune
i Sør-Trøndelag

FOTO PRIVAT

Alle som arbeider på småtrinnet, bør vurdere dramatisering med teaterdukker i anti-mobbearbeidet ved sin egen skole.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

«Alle barn og unge har rett til et godt læringsmiljø som fremmer deres helse, trivsel og læring. Ingen skal bli utsatt for mobbing (...) Derfor skal programmene Respekt, Zero, PALS og Olweus få en årlig støtte i tre år!», ifølge Utdanningsdirektoratet.

Som tegnspråkbrukende dramapedagog ved en Olweus-skole har jeg i den forbindelse undret meg over hvordan jeg som lærer kan gjøre arbeidet mot mobbing mer håndterlig og praktisk for elever på småtrinnet.

Bruk av konkrete i arbeid på småtrinnet

Bruken av konkrete generelt, og teaterdukker spesielt, har blitt en svært viktig faktor i mitt anti-mobbearbeid på småtrinnene ved Stokksund oppvekstsenter.

Det hele begynte for over ti år siden, da jeg hadde en deltidsstilling i avdeling for lærerutdanning ved Universitetet i Stavanger. Samtidig var jeg førskolelærer i det som den gang het «Barnehagen for hørselshemmede».

I arbeid med hørselshemmede barn ble visualisering og bruk av konkrete etter hvert en helt naturlig arbeidsmåte. Sekkedukken Petter² fikk derfor en sentral rolle i avdelingen der jeg jobbet. Petter er en teaterdukke som min tidligere kollega ved Universitetet i Stavanger, Jorunn Melberg, sydde til meg. Petter ble med ungene hjem på overnattingsbesøk. Neste dag fortalte han om opplevelsene sine via en bok som foreldrene skrev i. Han spilte også et antall forskjellige roller i diverse dramatiseringer, som konge, fisker, sjørøver, kone, sau og høne, for å nevne noen.

Petter ble selvfølgelig med meg til Trøndelag og ut til Åfjord kommune, der jeg nå bor og arbeider. På småtrinnene fikk han etter hvert den samme rollen som i barnehagen i Stavanger. Han ble med elever hjem og spilte av og til en liten rolle i en eller annen type dramatisering i klasserommet.

Olweus-programmet

I Åfjord jobber grunnskolene etter antimobbeprogrammet til Dan Olweus³. Programmet er anerkjent av Utdanningsdirektoratet (Udir) og innebærer blant annet gjennomføring av klasseromøter.

Mitt første klasseromøte var sammen med en dyktig og erfaren kontaktlærer på 4. trinn for omkring seks år siden. Klasseromøtet ble gjennomført etter boka. Elevene satte seg i sirkel, sang ble sunget, regler for klasseromøtet ble fulgt og viktige temaer ble snakket om.

Jeg gjorde meg mange refleksjoner omkring disse klasseromøtene. Med min kompetanse som førskolelærer med hovedfag i drama og teater burde jeg jo anvende rollespill i mye større grad, slik Olweus anbefaler. Hvorfor ble det så lite av dette?

Spørsmålet har mange svar. Ett av dem er alle utfordringene rundt rollespill generelt og rollespill med tematikken mobbing spesielt. Det er svært viktig at mobbere ikke spiller rollen som mobber og mobbeutsatt ikke spiller rollen som mobbeutsatt!

Ett år senere skulle jeg gjennomføre mitt første klasseromøte. Jeg var alene, på en ny skole og denne gangen med elever på 1. og 2. trinn. Det å skulle snakke om abstrakte og kompliserte temaer som utestengning og mobbing med seks-sjuåringer, var utfordrende. Jeg fikk behov for å konkretisere ulike situasjoner og dramatisere dem for elevene. Ved å dramatisere kunne vi lettere snakke om det vi sammen hadde sett og gjort.

Teaterdukker konkretiserer «Mobberingen»

Derfor fikk sekkedukken Petter en rolle under klasseromøtene. Etter hvert brakte jeg også flere dukker inn i klasserommet. Hver dukke representerte en rolle i Mobberingen (se figur 1).

Dan Olweus bruker «Mobberingen»⁴ som redskap for å beskrive elevenes reaksjonsmåter; roller i en akutt mobbesituasjon. Figuren er å finne i personalveilederen, og beskriver tydelig de ulike rollene: mobber, medløper/håndlanger, støttespiller/passiv mobber, passiv støttespiller/mulig mobber, uengasjert tilskuer, mulig forsvarer, forsvarer av mobbeofferet og til slutt; den mobbeutsatte.

For å kunne anvende Mobberingen og illustra- >

«Hvem kan komme med endringsforslag slik at vi får en lykkelig slutt?»

PYSE

TA HAN

DUMMING

VENT

sjonen av denne under klassemøtene valgte jeg å plassere dukker i rollene. Videre laget jeg navneskilt til dem, slik at vi skulle være sikre på hvilken rolle de spilte, inspirert av Skaugdalen skole i Rissa.

På et tidspunkt laget vi også en personlig utgave av Mobberingen. Elevene tok inn rektor og en lærer ikledd en inspeksjonsvest, da de mente disse også kan være med på å stoppe mobbingen.

Film som utgangspunkt for refleksjon

Omtrent samtidig dukket TV-serien «Være venner»⁵ opp på NRK Super. Den svenske serien har en norsk fortellerstemme. I de åtte avsluttende episodene får vi se at en elev på småtrinnet blir utsatt for noe ugreit, noe leit, mobbing? Så slutter episoden. Brått og uforløst.

La meg komme med et eksempel fra TV-serien, som kan dramatiseres med dukker:

Bella ser at Oscar ikke har det bra. Venninnen Wilma erter ham. Episoden avsluttes med at Bella går hjem. Hun vil aldri tilbake til skolen, sier fortellerstemmen. Ikke hvis hun skal ha vondt i magen.

Her ligger det mye materiale for videre arbeid, da alle episodene gir rom for å snakke om de ulike reaksjonsmåtene, de forskjellige rollene man har og kan ta, i henhold til modellen Mobberingen. Hvem kan komme med endringsforslag slik at vi får en lykkelig slutt?

Forumteater på småtrinn?

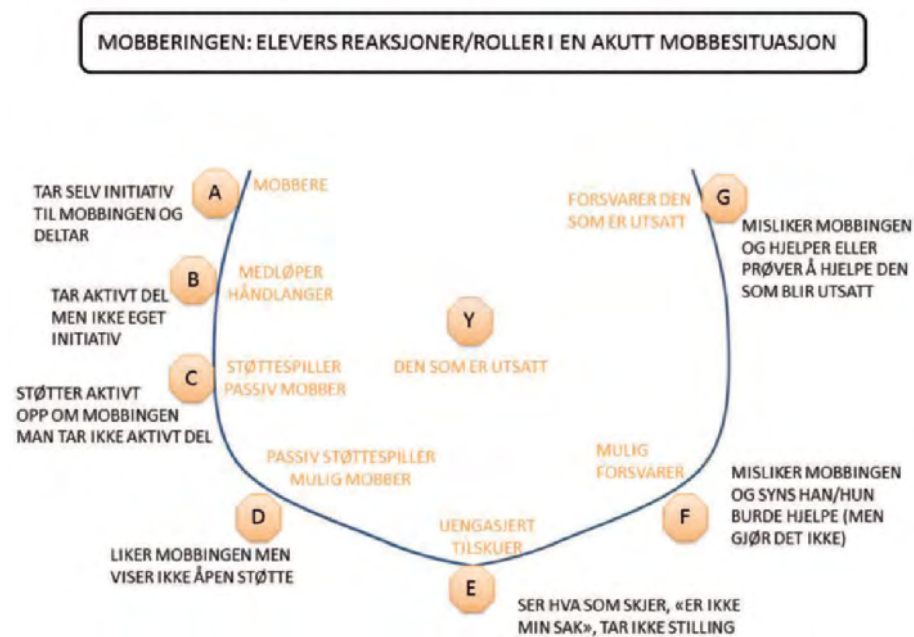
Deltagerne i Mobberingen og deres endring av adferd muliggjør en annen slutt. Dette ga meg assosiasjoner til Forumteater som arbeidsmetode.

Den brasilianske teatermannen, forfatteren og politikeren Augusto Boal⁶ grunnla «De undertrykte teater», som er en fellesbetegnelse for teaterformene hans. Én av disse formene kalles Forumteater. Teaterformen om at tilskuerne blir deltagere, såkalte spect-actors.

I Forumteater spiller man en undertrykkende scene som ender ulykkelig. Publikum tar med hjelp av Joker (spill-leder) ut den rollen som er «offer» og arbeider med å gi ham/henne nye replikker og handlinger, slik at man kan arbeide frem en ny og lykkelig slutt. Forumteater handler dermed om å ta i bruk teater til problemløsning.

Under klassemøtet har vi sett en episode av «Være venner». Vi har tatt Forumteater-metoden i bruk og stoppet filmen når vi har sett den ulykkelige slutten, for så å gi tid til en refleksjon omkring forslag til endring. Målet er å få til en lykkelig slutt.

Først etter denne refleksjonsrunden har vi sett resten av episoden, for så å snakke litt om løsnin-

Figur 1: Mobberingen

gene i den svenske serien var lik våre egne eller de hadde andre løsninger.

Hele tiden knyttes løsningene til Mobberingens prinsipper: Hvem kan gjøre noe med denne triste situasjonen? Er det bare den som mobber som kan ta ansvar for at mobbingen opphører?

Oftest ender denne samtalen med at alle i Mobberingen bør og må ta ansvar, både den som selv tar initiativ til mobbingen, den som er medløper og håndlanger, den som er støttespiller, den som er passiv mobber, den som er uengasjert tilskuer, den som er en mulig forsvarer og den som forsvarer den mobbeutsatte! Av og til kan til og med den mobbeutsatte ha et medansvar for å komme seg ut av situasjonen.

Deretter må det dramatiseres. Jeg dramatiserer en kortversjon av kommunikasjonen mellom Oscar, Bella og Wilma, og avslutter med å vise at Oscar blir skikkelig lei seg; han henger med hodet. Dette for å få frem den ulykkelige slutten. Jeg bukker og tar imot applausen før jeg spør om noen ønsker å dramatisere en lykkelig slutt for oss.

En elev kommer opp og improviserer frem en lykkelig slutt (se figur 2.) og får applaus. Jeg takker for innsatsen. Vi diskuterer det realistiske/urealistiske med den valgte slutten og reflekterer sammen omkring hvilke valg som ble tatt. Finnes det andre løsningsforslag? Er det andre fra Mobberingen

som kan gjøre noe med denne triste situasjonen? Én eller to elever til får lov til å dramatisere sitt løsningsforslag før vi avrunder klassemøtet.

Vi jobber i liten grad med det tekniske: å føre/bevege teaterdukkene. Sekkedukkene har en relativt lang hals som gjør det lett å holde dukkene i nakken for å bevege hodet i alle retninger. Dukken «går» ved at den blir løftet fra et sted til et annet. Den dukken som beveger seg, snakker, noe som stort sett er lett å gjennomføre, da kun én elev er fremme som dukkefører av gangen.

Sekkedukkene visualiserer de ulike rollene i Mobberingen

Ved å bruke dukker med navneskilt hjelper jeg elevene med å bli kjent med Mobberingen. Dermed får den enkelte eleven støtte til å se flere mulige måter å stoppe mobbingen på.

Jeg plasserer dukkene på bordet foran meg, slik at de står på samme måten som i Mobberingen på den elektroniske tavlen bak meg (som i figur 2). Hele tiden er fokuset på å visualisere og konkretisere.

Når elevene anvender dukker, og ikke seg selv i spillet, får de samtidig den nødvendige distansen i tematikken. Dette gir dem mot til å komme frem og spille sin versjon av en lykkelig slutt. Videre er de alene som dukkeførere fordi de spiller alle rollene

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

Figur 2: Elev fra 2. trinn dramatiserer en lykkelig slutt. Her ser vi også dukkene, og elevenes versjon av Mobberingen.

selv. På denne måten unngår vi dermed problematikken jeg beskrev innledningsvis. Elevene kan øve seg på å håndtere mobbesituasjoner uavhengig av hvilken rolle de selv har i akutte mobbesituasjoner i skolehverdagen.

Det har vist seg at å gjennomføre klassemøter slik har gjort det lettere å snakke om hva vi dramatiserte under forrige klassemøte og hvilke refleksjoner vi gjorde omkring de ulike løsningsforslagene elevene kom med. Etter hver dramatisering følger applaus, spørsmål om hva løsningsforslaget gikk ut på og spørsmål om forslaget var realistisk eller magisk.

Jeg vil påstå at det å komme frem og dramatisere en mulig løsning foran klassekameratene, krever mot og at det derfor skal høste applaus. Videre har jeg erfart at vi må bruke god tid på å reflektere rundt løsningsforslagene. Vi må stille oss spørsmålet om elevene kunne ha brukt løsningene om det oppsto en akutt situasjon i egen skolegård, garderobe eller klasserom.

Elevene øver seg på virkeligheten

Den svenske dramapedagogen Katrin Byréus⁷ beskriver ett av Forumteaterets mål som å gi mennesket mulighet til å trene seg på virkeligheten. I vårt forumteater med dukker får elevene på småtrinnene muligheten til å øve seg på å gjøre noe i

en akutt mobbesituasjon. De forbereder seg på det som kan skje i fremtiden.

I skrivende stund har prosjektet kun vært for midlet til kollegaer i Åfjord kommune og til nøkkelpersoner i Olweus-programmet på Fosen i Sør-Trøndelag fylke. Mitt mål er at alle som jobber på småtrinn, bør vurdere denne tilnærmingen til anti-mobbearbeid ved sin egen skole. Det vil gi elevene en solid plattform for det videre arbeidet med å sikre dem et godt læringsmiljø, et mobbefritt læringsmiljø!

Elevene som ble kjent med sekke dukkene da de gikk i 1. og 2. klasse, fikk gjensyn med dukkene forrige vinter. Da gikk de på mellomtrinnet, hvor jeg skulle ha en gjesteopptreden med ukentlige møter over en periode på seks uker. Klassemøtene inneholdt mye forskjellig jeg ønsket å teste ut, også bruk av det jeg har skissert i denne artikkelen: filmsnutt og Forumteater med dukker som aktører. Etter siste klassemøte ba jeg elevene komme med skriftlige tilbakemeldinger om hva de likte å gjøre i møtene, og følgende kommentar kom fra en av gutta: «Jeg liker best å dramatisere med dukkene!» Det var en kommentar som bekreftet en vag antagelse jeg hadde underveis, om at også elever på mellomtrinnet kan ha glede og nytte av å bruke Forumteater med dukker, dersom de har blitt kjent med metodikken på småtrinn.

Noter:

- 1 <http://www.udir.no/Laringsmiljo/>
- 2 Betegnelsen «sekke dukke» ble konstruert for å beskrive at den står og faller som en sekk, da den er fylt med ris. Se også kapittel 3. Figurteater i «Form møter form, lek møter teater»
- 3 <http://www.helse.uni.no/default.aspx?site=29&lg=1>
- 4 Mobberingen: Hentet fra «Olweusprogrammet mot mobbing og antisosial atferd. Personalveiledning». Dan Olweus, RKBU Vest- Uni Helse (2012). Se figur 2. Elevers reaksjoner/roller i en akutt mobbesituasjon.
- 5 <http://tv.nrk.no/serie/vaere-venner>
- 6 <http://www.theatreoftheoppressed.org/en/index.php?useFlash=1>
- 7 <http://www.byreus.com/english.php>

Litteratur:

By, R. (Red): Figurteater i Form møter form, lek møter teater. Oslo: Cappelen Akademiske forlag (2009).

Byréus, K.: Du har hovedrollen i dit liv. Dansk udgave: Teaterforlaget DRAMA (1992).

Olweus, D.: Mobbing i skolen. Hva vi vet og hva vi kan gjøre. Oslo: Gyldendal akademisk (2000).

Hurum kommune har 9 300 innbyggere og ligger sentralt plassert mellom Oslofjorden og Drammensfjorden. Den fantastiske 63 km lange kystlinjen, Hurummarka og det mangfoldige kultur- og organisasjonslivet gjør Hurum til et attraktivt sted å arbeide og bo. Hurum kommune har som arbeidsgiver høye forventninger til innsats fra sine 650 medarbeidere. Vårt hovedmål er å gi best mulig service og tjenester til innbyggerne våre. For å få til dette, må våre medarbeidere til en hver tid være faglig oppdaterte og delta i det løpende utviklingsarbeidet. Vi søker derfor kompetente og motiverte mennesker med ambisjoner – både på egne og på Hurumsamfunnets vegne.

Kompetente pedagoger søkes til Hurum kommune

Hurumskolene har ca 1.100 elever fordelt på barneskolene Filtvet, Folkestad, Sætre og Tofte og ungdomsskolene Grytnes og Hurum. De kommunale barnehagene omfatter ca 220 barn fordelt på virksomhetene: Klokkekarstua, Slingrebekken, Spurvegården og Folkestad oppvekstsenter.

For 2015/16 søker vi:

Pedagogisk leder/barnehagelærer (ref. 184 barnehage) – vi ønsker profesjonelle pedagogiske ledere i våre barnehager.

Pedagogstillinger (ref. 183 skole) – vi ønsker dyktige pedagoger som er ambisiøse på elevenes vegne.

Vikarer i skoler og barnehager (ref. 185 vikarer oppvekst)

Alle stillinger gjelder fra **01.08.2015**. For alle stillingene kreves politiattest.

Fullstendig utlysningstekst, kontaktinformasjon og elektronisk søknadsskjema finnes via «ledig stilling» på hjemmesiden www.hurum.kommune.no

Tynset, Tolga og Alvdal kommune satser på utdanning og utvikling i grunnskolene. Vi er inne i en aktiv skoleutviklings periode der økt læringsutbytte er det sentrale.

Ledige stillinger fra august 2015:

Lederstillinger:

- Rektor Fåset skole og barnehage, Tynset
- Leder for Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT) for Nord-Østerdal, Tynset

Skolene:

- Lærerstilling
- Assistentstilling
- Vikariater

Les mer om kommunene på: www.tynset.kommune.no, www.alvdal.kommune.no og www.tolga.kommune.no

Nærmere opplysninger: Kontakt utdanningsjef Bent Kvisle, tlf. 62 48 50 42/909 34 774.

Fullstendig utlysningstekst og søknad på stilling finner du under «ledige stillinger» på kommunenes hjemmesider.

Søknadsfrist 1. april 2015

RØYKEN KOMMUNE

Grønn, nær og levende

Oppvekst og utdanningsavdelingen

Pedagoger til skoler og barnehager

Undervisningsstillinger i barne- og ungdomskolene

Vi søker dyktige pedagoger med evne til å skape læringstrykk og sosial læring for elevene. Vi mener kontaktlæreren er den viktigste personen for å kunne være «tett på» eleven, og kontaktlærere har kr. 27 000,- i tillegg til grunnlønn.

Pedagoger i barnehagene

Røykenbarnehagene vil ha de beste barnehagelærerne som utvikler barnehagen med lek som egenverdi, men også som lærende arena. Funksjonstillegget for pedagogiske ledere i kommunale barnehager er kr. 42 000,- i tillegg til grunnlønn.

Vikarer i skoler og barnehager

For våren 2015 og skole-/barnehageåret 2015/16 er det behov tilkallingsvikarer og for vikarer i større og mindre omfang.

Pedagogstillingene gjelder fra 01.08.15, vikarer trengs fortløpende. For alle stillingene kreves gyldig politiattest før tiltredelse.

Fullstendig utlysningstekst, kontaktinformasjon og elektronisk søknadsskjema - gå til www.royken.kommune.no og velg ledig stilling.

Søknadsfrist 22.mars.

Røyken kommune, Rådhuset, 3440 Røyken - Tlf. 31 29 60 00

Jevnaker kommune

Ei levende bygd. På landet – nær byen
Jevnaker kommune ligger idyllisk til ved enden av Randsfjorden. Kommunen har ca. 6200 innbyggere og er ei kulturbygd med attraksjoner som Hadeland glassverk og Kistefos. Fine turmuligheter i nærområdet, og 1 times kjøring til Oslo. Jevnaker har barn og unge som satsingsområde. Kommunen har tre grunnskoler. Jevnaker skole har ca. 350 elever fordelt på 5.-10.klassetrinn.

Rektor og inspektør – Jevnaker skole

Jevnaker kommune søker:

- **Rektor** i 100% stilling
- **Inspektør** i 100% stilling fordelt på administrasjon og undervisning.

Vi søker deg som er engasjert og utviklingsorientert, og som utøver verdi- og relasjonsbasert ledelse.

Velkommen til et lærende fellesskap.

Fullstendig utlysning og elektronisk søknadsskjema finner du på:

www.jevnaker.kommune.no

Søknadsfrist: 7. april

Farsund er en kommune med ca. 9 500 innbyggere. Kommunen er en kystkommune og har en sterk historisk og næringsmessig tilknytning til havet. Kommunen har en rekke store og mellomstore industribedrifter og er i tillegg Agders største jordbrukskommune.

Våre kilometerlange sandstrender, merkede turstier og idylliske skjærgård innbyr til aktivitet og rekreasjon for egne innbyggere og besøkende.

I Farsund kommune har vi fire kommunale skoler på grunnskolenivå med omtrent 1250 elever. Av disse er to av skolene 1. til 7. skoler, en 8. til 10. skole og en skole som dekker 1. til 10. trinn. I tillegg er det også en egen avdeling som driver med opplæring for voksne.

Hovedutlysning grunnskole – 2015/2016

Fra 1.8.2015 kan det bli ledig et antall lærerstillinger innenfor grunnskolen i Farsund kommune.

Fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema finnes på: www.farsund.kommune.no

Søknadsfrist: 29.3.2015.

Sørreisa kommune

Sørreisa kommune har ledig følgende stillinger:

Enhetsleder/rektor

- Fast stilling ved Gottesjord skole, for snarlig tiltredelse

Lærere

- Et antall lærerstillinger, faste og/eller vikariater på barne- og ungdomstrinnet blir ledige fra 01.08.15

Støttepedagog

- 100 % stilling for tiltredelse fra 10.08.15

Felles for stillingene:

Fullstendig utlysningstekst finnes på kommunens hjemmeside: www.sorreisa.kommune.no på ledige stillinger. Der finner du også inngangen til vårt elektroniske søknadsskjema som vi ønsker at du bruker. Kopi av vitnemål og attester senes i post til Sørreisa kommune, Storveien 20, 9310 Sørreisa Kommune

Søknadsfrist: 25. mars 2015

frantz.no

Molde, rosenes og jazzens by, er i sterk utvikling. Byen er regionsenteret i Romsdal, en bo- og arbeidsmarkeds-region med om lag 75.000 innbyggere. Næringslivet er preget av vekst og optimisme; blant annet er Molde en av landets ledende industribyer. Molde byr på et aktivt kulturliv, et flott landskap og unike naturopplevelser i umiddelbar nærhet. Har du lyst til å være med å skape fremtidens Molde?

Molde kommune søker etter flere dyktige pedagoger til våre skoler og barnehager

Vi har fra høsten 2015 ledig flere spennende stillinger ved våre barnehager, skoler og voksenopplæring.

Flere opplysninger om stillingene og elektronisk søknadsskjema finner du på www.molde.kommune.no.

Velkommen som søker til oss!

Søknadsfrist 12. april 2015

MOLDE KOMMUNE

Rådhusplassen 1, 6413 Molde
Telefon: 71 11 10 00
postmottak@molde.kommune.no

frantz.no

VIDEREUTDANNING I VOKSENPEDAGOGIKK

Voksnes læring og grunnleggende bruk av IKT 30 stp

For lærere eller andre som underviser voksne i grunnleggende IKT-ferdigheter. Studiet handler om å utvikle digital kompetanse gjennom å finne, utveksle, produsere, presentere og ikke minst sette i gang gode læringsprosesser med digitale verktøy som støtte. Studiet gir innføring i teori om hvordan voksne lærer og gir en didaktisk tilnærming til å jobbe praktisk med voksnes grunnleggende ferdigheter.

Utdanningstilbudet er et samarbeid mellom Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk og Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Studiet går over to semestre og er en kombinasjon av samlinger og nettbasert læring.

Det er mulig å søke utdanningsdirektoratet (Udir) eller Vox om stipend. For mer informasjon om studier og stipendier – se våre nettsider hbv.no og vox.no

KONTAKT: mette.larsen@hbv.no / 31 00 93 60

hbv.no/videre

Søknadsfrist 15. mai 2015

Minneord

● Bjørg Høiem Kimsaas

17. januar fikk vi den triste meldingen om at Bjørg Høiem Kimsaas, vår kjære kollega og rektor gjennom mange år, måtte gi tapt i sin lange kamp mot kreften, bare tre uker etter at hun gikk av med alderspensjon.

Bjørg var født 25. desember 1947. Hun vokste opp i Selsbanesgate som yngst i en søskenflokk på tre. Kimen til hennes interesse for skole lå kanskje allerede her, for hennes far, Olav Høiem, var i mange år en profilert formann for Narvik skolestyre.

Bjørg tok utdanning ved Statens lærerskole i husstell, Stabekk 1970–72. Dette la grunnlaget for hennes videre yrkeskarriere. Hun var ansatt som lærer ved Narvik husmorskole fra 1972 til 1984.

I 1984 ble hun rektor ved Framnes videregående skole. Senere tok hun blant annet utdanning i sosialpedagogikk. Dette var med på å prege hennes rolle som leder, både når det gjaldt personalet og elever.

Bjørg var alltid støttende og motiverende som leder, og hun bidro til å skape trygghet i skolehverdagen. I elevsaker evnet hun å se saken fra elevens side.

Hun hadde en lett omgangsform, var forutsigbar og løsningsorientert.

I Bjørgs lange periode som rektor deltok hun i flere reformer og sammenslåinger av de videregående skolene i Narvik. I dette arbeidet var hun engasjert og målrettet, og fulgte lojalt opp de politiske vedtakene som ble fattet.

I 1995 ble Bjørg rektor ved Solhaugen videregående skole, som i 2008 ble slått sammen med de øvrige videregående skolene i Narvik til Narvik videregående skole. Hun ble da studierektor ved studiested Solhaugen.

Bjørg så alltid skolen i et større perspektiv. Hun kjempet for å opprettholde fagtilbud og utvikle nye. Hun viste evne til omstil-

ling, samt til å finne nye måter å løse utfordringer på. I mange år var hun tillitsvalgt i Faglærerlaget, og hun jobbet også på denne måten for skolens beste.

I forbindelse med utvikling av Nordland Fagskole var Bjørg en viktig døråpner og støttespiller.

Skolen har under Bjørgs ledelse utviklet seg fra å være en ren husmorskole og husflidsskole til i dag å være en skole med mange ulike studietilbud. Hun var spesielt stolt da Solhaugen fikk opprettet studieretning for musikk, dans og drama.

Bjørg har alltid vært opptatt av kulturlivet i Narvik. Hun var ofte å se på konserter og andre forestillinger i byen, og den siste konserten fikk hun med seg mindre enn en uke før hun døde.

Bjørg hadde et brennende engasjement for skolen. Hun var et lokomotiv for miljøskapende aktiviteter for personalet, som for eksempel lefsebaking til jul, turer, trening og samvær. Hun tok et stort sosialt ansvar for at elever og personal skulle trives, var varm og inkluderende. Her finner vi mye av årsaken til det gode miljøet på skolen.

Da Bjørg gikk av med pensjon til jul, 67 år gammel, holdt hun tale til elever og ansatte. Dette satte vi alle stor pris på, og for mange ble det siste gangen vi var sammen med henne. Selv ga hun også uttrykk for at dette betydde mye for henne.

Bjørg vil bli dypt savnet hos oss. Våre tanker går til hennes nærmeste.

Personalet ved Narvik videregående skole, studiested Solhaugen

FOTO PRIVAT

● Øyvind Bjorvatn

Tidligere stortingsrepresentant gjennom 12 år (Venstre og Det Liberale Folkepartiet) og merittert lektor ved Arendal og Tvedestrand gymnaser, Øyvind Bjorvatn, født 26. april 1931, døde 9. februar, nesten 84 år gammel. Med ham har Sørlandet mistet en stor historieforteller, skribent og kulturell initiativtaker.

Boka «Spøkefugl og alvorsmann. Om og av Øyvind Bjorvatn», utgitt til hans 80-årsdag på Bokbyen Forlag, forteller levende om hans innsats over vide felter til da. Innsatsen fortsatte like til feiringen av 175-årsjubileet for Lærerseminaret på Holt 2. september 2014.

Som forfatter vil Bjorvatn spesielt bli husket for bøkene om Kristian Lofthus, Den høyere skole i Tvedestrand, Garborg i Holt og Tvedestrand, Holt og Vegårshei kirker, Jubelåret 1905 og Jørgen Løvland, Risøya folkehøyskole, et hav av muligheter.

Hans interesse og innsats for Holt seminar, startet opp av Feraugen og Faye i 1839, med blant annet elever som Jørgen Løvland, Arne Garborg og vår store målkjempe Knud Knudsen, motstykket til nynorskens Ivar Aasen, var enorm. Via Kristiansand lærerhøgskole sporer Universitetet i Agder sine røtter tilbake dit.

Øyvind Bjorvatn har også bistått UiAs nettportal Agderkultur med å dokumentere Holts betydning, alltid i tiden som han var. På tross av stadig mer svekket syn klarte han også hver uke å levere sine uforlignelige «Fra hornet»-fortellinger til Agderposten, nesten like til sin siste slutt. Så lenge han kunne, kom han, sammen med sine brødre, professorene Kjell og Bjarne, til medlemsmøtene i Agder Vitenskapsakademi på Gimle Gård, Øyvind med ansiennitet helt fra gamle Agder Akademi fra 1962. Det er nok enestående i Norge at tre brødre er medlemmer av samme vitenskapsakademi.

Akkurat som Øyvind Bjorvatn var Europa- og fredsforkjemper, og så verden som den var og kunne bli, også som norsk representant til FN ved flere generalforsamlinger, engasjerte

han seg som utvidet landsdelsinspirator regionalt øst – vest. Det siste som leder av Landsdelskomiteen for Agder og Rogaland 1970–1973. Han beholdt alltid humøret, men var skuffet over framdriften.

Under minnestunden 13. februar i Tvedestrand Rådhus, etter stor deltakelse ved bisettelsen i Holt kirke, berømmet ordfører Jan Dukene «heile Tvedestrand's Øyvind Bjorvatn» som uvurderlig initiativtaker og alltid solid gjennomfører. Uten han ville ikke minnesmerket for Arne Garborg med flott Garborg-byste, og Knud Knudsens plass i Tvedestrand, vært realiteter. Ordføreren gledet seg også over at Øyvind Bjorvatn selv ble æret med å få en sentral plass ved vakre Mølledammen, som leder mot bokbyens så velkjente antikvarier. Det var så vel fortjent at han fikk Kongens fortjenstmedalje og Aust-Agder fylkes og Tvedestrand kommunes kulturpriser og ble æresmedlem for innsats for Bokbyen Tvedestrand. Også for Historielaget for Dypvåg, Holt og Tvedestrand, som han var leder for i 21 år.

Rektor Poppe ved Tvedestrand og Åmli videregående skole, den som Øyvinds siste ønske var å få omdøpt til Knud Knudsen videregående skole, berømmet Øyvind Bjorvatn for at han klarte å kombinere en enorm faglighet med folkehøyskolens verdier. Verdier som han hadde med seg hjemmefra sin oppvekst med høyskolerektor – far Aslak. En tidligere formann i elevrådet uttrykte den store gleden elevene viste når de var så heldige å få Bjorvatn som sin lærer i norsk og historie, hans yndlingsfag. Må fred være med Øyvind Bjorvatns gode minne!

Thor Einar Hanisch,
Agder Vitenskapsakademi og Agderkultur.uia.no

FOTO PRIVAT

Marianne Gjerstad | advokatfullmektig i
Advokatfirma Raugland AS

FOTO: INGER STENVOLL

Trakassering på arbeidsplassen

Det følger av arbeidsmiljøloven at arbeidsgiver skal sørge for at arbeidstaker ikke utsettes for trakassering på arbeidsplassen.

Mobbing og trakassering på arbeidsplassen skal tas alvorlig av arbeidsgiver. Rettslig sett er det imidlertid nærmere bestemte kriterier for hva som regnes som trakassering.

Ved behandling av saker om mobbing og trakassering skilles det mellom tilfeller som kan knyttes til objektive diskrimineringsgrunnlag som kjønn, nasjonalitet, etnisitet, språk, religion eller livssyn, og tilfeller som ikke kan knyttes til objektive diskrimineringsgrunnlag, men knytter seg til den utsattes personlighet og væremåte. Denne artikkelen omhandler sistnevnte.

Arbeidsmiljøloven har ingen definisjon av hva «trakassering» er. Det er ikke vanskelig å finne eksempler på handlinger som de fleste vil være enige om må betraktes som mobbing eller utilbørlig oppførsel mot kolleger. Eksempelvis å bli utelatt fra møtevirksomhet og sosiale aktiviteter, eller å bli utsatt for negativ personfokusering.

Arbeidstilsynet trekker imidlertid en linje mellom hva som er mobbing og hva som er trakassering. På sine hjemmesider opplyser tilsynet at det er trakassering når en eller flere personer gjentatte ganger over tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Videre gis det eksempler som uønsket seksuell oppmerksomhet, fratakelse av arbeidsoppgaver, eller sårende fleiping og erting. Arbeidstilsynet presiserer videre at det bør være en ubalanse i styrkeforholdet, slik at den som blir trakassert, må ha vanskelig for å forsvare seg. Konflikt mellom to like sterke personer, eller enkeltstående konfliktepisoder, vil ikke kvalifisere til trakassering.

Ved vurdering av om noe er trakassering, vil hver enkelt person ha sin egen subjektive oppfatning av hva som foregår og

selv definere hva som er trakassering. Ifølge rettspraksis er det avgjørende om andre burde forstått at vedkommende følte seg krenket. En presis definisjon av hva som er trakassering, er derfor svært vanskelig å gi.

Den høye terskelen illustreres ved «Nera-dommen» fra Høyesterett. En arbeidstaker hevdet at trakassering på arbeidsplassen hadde gjort ham depressiv og 100 prosent ufør. Den påståtte trakasseringen skulle særlig ha vært utført av en av arbeidstakers overordnede. Etter å ha gått gjennom bevisene i saken, fant imidlertid Høyesterett at arbeidstaker var «en nærtakende person, med stort behov for anerkjennelse. Men det var ikke nødvendigvis lett å skjønne for andre». Arbeidsgiver ble dermed frikjent for påstand om trakassering, og arbeidstaker tapte saken.

Vi ser at Høyesterett ikke legger avgjørende vekt på den krenkede subjektive oppfatning i vurderingen av om arbeidsgiver eller øvrige ansatte har opptrådt uaktsomt. Det avgjørende er om de andre burde forstått at vedkommende følte seg krenket. Det tas med andre ord ikke høyde for at enkelte har en «lav smerteterskel».

Dommen bør ikke tas til inntekt for at arbeidsgiver har et større spillerom overfor ansatte med lav smerteterskel. Likevel illustrerer dommen at terskelen for å vinne frem rettslig med en trakasseringspåstand er høy. I tillegg kan det oppleves som en ekstra belastning for den som opplever seg mobbet at noen utenforstående (i dette tilfellet domstolen) tar stilling til hans eller hennes personlighetstrekk. Å løse trakasseringspåstander i rettssystemet er derfor ikke alltid den beste løsningen. Arbeidsgiver skal ha en rutine for rapportering av mobbing som skal være kjent for alle. Mange konflikter kan løses ved å ta i bruk disse rutinene og kontakte tillitsvalgt eller verneombud på arbeidsplassen. Om arbeidsgiver ikke følger virksomhetens rutine, eller unnlater å behandle saken seriøst, kan man melde fra til Arbeidstilsynet.

«Arbeidsgiver skal ha en rutine for rapportering av mobbing som skal være kjent for alle.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | 2. nestleder

FOTO MARIANNE RUD

Kommersialisering også i utdanning

Det er en global trend at barnehage og skole utsettes for privatisering og kommersialisering. De globale investeringene i utdanning er på mellom 3 og 4 tusen milliarder dollar pr. år. Og både den internasjonale storkapitalen og mange små investorer har kastet sine øyne på utdanning som kilde til profitt. Gjennom godt lobbyarbeid overfor nasjonale myndigheter presser private fram retten til å drive utdanningsvirksomhet med offentlige penger.

Argumentet for en slik utvikling er ofte den individuelle retten til å velge mellom ulike tilbud. Offentlige tjenester fremstilles som en vare, og varer er noe man bør kunne velge mellom. Det er også helt naturlig at de som har mer penger, kan kjøpe en vare av høyere kvalitet. Dette undergraver retten til likeverdig utdanning for hele befolkningen. Privat sektor framstilles som et felt hvor private leverandører gjennom konkurranse, innovasjon og «smart jobbing» kan øke kvaliteten på utdanningstilbudet, gjerne i motsetning til offentlig sektor.

PISA-resultater brukes ofte som et argument for at offentlig utdanning er for dårlig. Men vi hører sjelden om PISA-resultatene som viser at private skoler ikke skårer bedre når man tar elevenes sosiale bakgrunn i betraktning. Det nevnes heller ikke at et stort innslag av private skoler gjerne fører til større sosial segregering, og at dette fører til dårligere PISA-resultater.

De «smarte» **løsningene** i privat sektor handler ofte om å redusere arbeidstakernes rettigheter. Det kan synes som et rimelig krav at private arbeider for at offentlige tilskudd til private skal være på samme nivå som tilskudd til offentlig eide virksomheter. Men erfaringene fra Sverige viser at dette er en urimelig ordning. Private aktører har oftest flere barn pr. ansatt, og de gir dårligere lønns- og arbeidsvilkår, spesielt dårligere

pensjon. Da blir det mer penger til bygninger og utstyr og til en betydelig privat profitt.

Disse internasjonale trendene er i ferd med å treffe Norge med stor tyngde. Presset mot å redusere pensjonsrettighetene til de ansatte i den private delen av barnehagesektoren er nå betydelig. Vi ser stadig tydeligere hvordan private eiere søker seg mot tariffområdene med de dårligste vilkårene. Vi kaller fenomenet for tariff-hopping.

Forestillingen om at man gjennom lovregulering skal kunne hindre uttak av privat profitt fra private skoler, har også fått flere skudd for baugen. Profitten kamufleres gjennom et konglomerat av selskaper som bygges rundt private institusjoner og disse kjøper og selger varer og tjenester mellom seg. Slik bidrar de til å kamuflere hvordan den private profitten tas ut. Å avsløre denne typen lovbrudd viser å kreve tid og kompetanse.

I flere tilfeller bidrar splittingen av selskaper til å svekke de ansattes rettigheter. Omfanget av midlertidig ansatte og ansatte i bemanningsselskaper har økt sterkt i de fleste bransjer. Konflikten i flyselskapet Norwegian handler i hovedsak om denne problemstillingen. Streikeretten kan på denne måten undergraves fullstendig. NHO synes å mene at det ikke er streikebryteri når Norwegian Air Shuttle som morselskap vil engasjere andre bemanningsselskaper til å utføre jobben for streikende. Dette forteller at grensene for den nordiske arbeidslivsmodellen må forsvares og styrkes. En god begynnelse ville være at myndighetene gjennom lov sikrer ansatte i private virksomheter som i hovedsak finansieres av det offentlige, de samme lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår som ansatte i tilsvarende offentlige virksomheter.

«Omfanget av midlertidig ansatte og ansatte i bemanningsselskaper har økt sterkt i de fleste bransjer.»

Medlemmene har talt

I desember spurte vi våre medlemmer hva Utdanningsforbundet skal prioritere å jobbe med i neste landsmøteperiode. Nå er rapporten klar.

Til sammen var det 5474 medlemmer som svarte på undersøkelsen. Svarene er sortert på medlemsgruppe med utgangspunkt i oppgitt arbeidsplass.

De ulike medlemsgruppene trekker fram ulike temaer eller vektlegger disse ulikt når de skal svare på hva de mener Utdanningsforbundet skal prioritere i kommende landsmøteperiode. Svarene avspeiler deres hverdag og bygger på deres kunnskaper og erfaringer, men de har også mange fellestrekk.

Rammevilkår og handlingsrom

Tydeligst her er et felles ønske om bedre rammevilkår og handlingsrom til å ivareta det ansvaret arbeid med utdanning innebærer. I det ligger både lønn og arbeidsvilkår, tilstrekkelige ressurser og kompetanse samt ønske om tillit fra omgivelsene.

Noen innspill skiller seg ut ved at de i større grad gir tydelige signaler til Utdanningsforbundet som organisasjon. Disse innspillene finner vi på tvers av medlemsgruppene:

Synlighet i egen organisasjon

Med unntak av grunnskolemedlemmene, finner vi innspill i alle svargruppene om opplevelsen av at eget arbeidsfelt eller den sektoren man representerer, er for lite synlig – eller helt usynlig – i organisasjonen, at organisasjonen gjør for lite for dem og at de for sjelden omtales i bladet Utdanning og fagtidsskriftene. Andre uttrykker at organisasjonen burde arbeide for at den enkelte medlemsgruppen får en sterkere opplevelse av tilhørighet i Utdanningsforbundet og i større grad bruke deres erfaring og kompetanse.

Bedre kommunikasjon

Hos alle medlemsgruppene finner vi utsagn om at det er for stor avstand mellom ledelsen og med-

Hva er det viktigste Utdanningsforbundet skal jobbe med de neste fire årene? Illustrasjonsbilde fra landsmøtet i 2006.

FOTO UDF/BOMATHISEN

lemmene, at ledelsen har for dårlig kontakt med grunnplanen, at de verken hører eller forstår det medlemmene sier.

I tillegg til bedre kommunikasjon i organisasjonen spiller enkelte inn at også medlemsdemokratiet må forbedres.

Bakgrunn

I desember i fjor ble et elektronisk nyhetsbrev med et spørreskjema med 300 tegn til disposisjon sendt til alle medlemmer som har registrert sitt mobilnummer eller sin e-post i vårt medlemsregister, samtidig som det ble lagt ut på våre nettsider.

Her skulle medlemmene kort formidle hva de synes Utdanningsforbundet skulle prioritere de kommende fire årene.

Sentralstyret har med denne medlemsundersøkelsen for første gang forsøkt en ny metode for å kommunisere med medlemmene. Og enkeltmedlemmer har hatt en ny og annerledes mulighet til å ytre seg om organisasjonens politikk. Samtidig har de som arbeider med landsmøteforberedelsene i Utdanningsforbundet sentralt, fått en nyttig og god stemningsrapport fra grunnplanen.

Hva skjer videre?

Sentralstyret har fått presentert de første funnene i sitt møte i januar og har tatt hele rapporten til etterretning på møtet i februar. De ønsker at prosessen med denne medlemshøringen skal inngå i den store landsmøteevalueringen.

Funnene fra høringen vil tas med inn i det videre arbeidet med landsmøtesakene under «Vi utdanner Norge». Det er prosjektgruppa «Vi utdanner Norge» som har ansvar for at dette skjer.

Rapporten finner du i sin helhet under «Publikasjoner» på www.udf.no og kan brukes som utgangspunkt for diskusjoner i klubber, lokallag og fylkesårsmøter.

● Landsmøtet 2015

Landsmøtet til Utdanningsforbundet går av stabelen 2.-5. november på Lillestrøm. Les mer på våre nettsider.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Får ikke snakke åpent

En ny undersøkelse laget på oppdrag for Utdanningsforbundet viser at to av tre rektorer og skoleledere ikke får snakke åpent om skolen.

67 prosent av rektorene og skolelederne sier at det i mindre, liten eller ingen grad er aksept for at de kan uttrykke seg kritisk i offentligheten til utdanningspolitikk og prioriteringer innen skolen, viser den nye undersøkelsen.

Ingen åpenhetskultur

Rektorene sier også klart at det heller ikke er lett å ta opp kritikk bak lukkede dører. 48 prosent er helt eller delvis uenige i at det er en god kultur for å fremme kritikk internt.

– Det er alarmerende at også den interne kritikken har dårlige vekstforhold, sier Steffen Handal, nestleder i Utdanningsforbundet.

Han påpeker at yringsfrihet er viktig, både som rettighet og som drivkraft for kvaliteten i skolen.

– Uten rom for kritisk tenkning risikerer vi å opprettholde dårlige praksiser. Ansatte i skoler og barnehager er faktisk forpliktet til å ytre seg om kritikkverdige forhold. Det er i tillegg en profesjonsetisk forpliktelse, sier Handal.

I lærerprofesjonens etiske plattform heter det blant annet at profesjonen:

- tar ansvar for å varsle når rammevilkår skaper faglig og etisk uforsvarlige tilstander

- arbeider i åpenhet og tilrettelegger for innsyn fra berørte parter

- møter kritikk med åpenhet og faglige argumenter
 - For at skoler og barnehager skal kunne gi barn og unge et best mulig tilbud, må vi dyrke og verne om muligheten til å ytre seg. Om vi skal forvalte samfunnsmandatet vårt på en troverdig måte, må vi selv være eksemplariske i vår yringskultur. Vi understøtter ikke fri og uredd yringskultur blant elever ved å legge lokk på kritiske forhold ved våre egne virksomheter, fastslår Handal.

Omdømmehysteri knebler debatt

Sivilombudsmannen har gitt uttrykk for at kommunale forordninger begrenser ansattes yringsfrihet, istedenfor å fremme den. Samtidig øker trykket mot skoler for å fremstå som gode. Markedslignende systemer med fritt skolevalg kombinert med pengene-følger-eleven gjør at skoler får et større fokus på skolens omdømme.

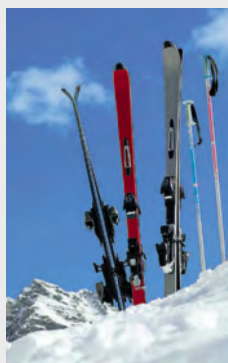
– Det at skoler føler seg presset til å fremstå som attraktive for «kunden» i det ene øyeblikket, gjør at de i neste øyeblikk får problemer med å legge til rette for kritiske ytringer internt og eksternt. Jeg mener politikere har et særskilt ansvar for å verne nettopp utdanning mot slike mekanismer, sier Handal.

Han advarer mot at omdømmehysteriet får bre om seg.

– Styring som hemmer fri og uredd yringskultur gjør at samfunnet blir avhengig av at ansatte tar store personlige ofre for å varsle om kritikkverdige forhold. Prisen kan bli høy – for oss alle, avslutter Handal.

God påske!

Visste du at vår reiseforsikring dekker deg uansett om du skal tilbringe påsken på badeferie eller på hytta?

I fjor planla nesten halvparten av nordmenn å reise bort i påsken, i følge en undersøkelse fra InFact. De fleste foretrekker hytta på fjellet, men de store reiseoperatørene melder om rekordstor pågang til sydligere strøk med Kanariøyene som den klare favoritten. Med helårs reiseforsikring fra Utdanningsforbundet er du forsikret på reise uansett om du skal ta frem badedrakten eller skidrakten i påsken.

For eksempel er du dekket dersom noen stjeler skiene dine på fjellet, mobiltelefonen din på bussen eller om kofferten din ikke kommer frem til feriestedet. Forsikringen har ubegrenset dekning dersom du blir akutt syk eller utsatt for en ulykke, og det er ingen egenandel.

Bestill før du reiser

Reiseforsikringen kan bestilles på www.udf/medlemsfordeler. Forsikringen gjelder fra dagen etter bestillingsdato, eller fra ønsket dato frem i tid. Pris per år er 1068,- for familie og 576,- for en person.

Kurs i Utdanningsf

Matematikk i skolen

16. april inviterer vi til kurs for matematikklærere i grunnskolen på Grand Terminus Hotel i Bergen. Hvordan skal vi klare å få alle elevene til å oppleve mestring og samtidig bli utfordret nok og få mulighet til å strekke seg lengst mulig i et klasserom basert på felles undervisning? Mona Røssland, doktorgradstipendiat i matematikdidaktikk ved Universitetet i Agder, er kursholder.

om skolen

Knebling av skoleledere: – Uten rom for kritisk tenkning risikerer vi å opprettholde dårlige praksiser, sier nestleder Steffen Handal i Utdanningsforbundet.

FOTO UDF/RIKKEBJURSTRØM

● Medlemsundersøkelse blant rektorer og skoleledere

- Gjennomført 9.-21. januar 2015 av Respons Analyse på oppdrag fra Utdanningsforbundet. 2000 rektorer og skoleledere i grunnskolen og videregående skoler ble spurt, og 801 har svart.
- Bare 3 prosent mener det i stor grad er aksept for å uttrykke seg kritisk til kommunenes og fylkeskommunenes utdanningspolitikk og prioriteringer.
- 2 av 3 mener at det i mindre, liten eller ingen grad er aksept for at de kan gå ut offentlig og uttrykke seg kritisk til skoleeiers utdanningspolitikk og prioriteringer.
- 42 prosent oppgir at de i stor eller noen grad ville ha deltatt mer i den offentlige utdanningsdebatten dersom de følte seg trygge på at kommunene og fylkeskommunene støttet en slik åpenhet.
- 48 prosent svarer at de er helt eller delvis uenige i at arbeidsgiver har skapt en god kultur for å fremme intern kritikk.

orbundet

Utdanningspolitisk konferanse
20. april inviterer vi til gratis konferanse i Lærernes hus der vi blant annet spør: Er det norske utdanningssystemet ved en skillevei?

Utdanningsforbundet ønsker debatt om hvilken måte det norske utdanningssystemet skal styres på og har invitert sentrale aktører i den offentlige debatten. Til konferansen kommer direktør i Utdanningsdirektoratet, Petter Skarheim og tidligere ekspedisjonssjef i Kunnskapsde-

partementet, Ole Briseid. Det gjør også professor Leif Lewin fra Universitetet i Uppsala, Anders Tyvud fra KUF-komiteen og Kristin Vinje, stortingsrepresentant fra Høyre. I tillegg kommer leder av Utdanningsforbundet, Ragnhild Lied og tidligere leder av Børnerådet, Per Schultz Jørgensen.

Les mer på www.udf.no/kurs

Etisk tenketank

HVA MENER DU?

Etikk-stafett

Mangel på logoped (Faglig-adm. støttesystem)

TEKST Gro Hartveit, sentralstyremedlem og seniorrådgiver/logoped i Statped Vest

Kristoffer er elev i 5. klasse ved en barneskole i en liten kommune. Kristoffer har stammet siden han gikk i barnehagen og har fått hjelp av logoped tidligere, men har nå hatt en periode med lite stamming. Dette skoleåret har imidlertid stammingen tatt seg kraftig opp, og Kristoffer har begynt å vegre seg for å snakke i klassen. Foreldrene til Kristoffer er naturlig nok svært bekymret for utviklingen, og kontaktlæreren hans deler denne bekymringen.

Kristoffer blir henvist til PPT, som observerer ham i klassen og som snakker med ham alene. Stammingen til Kristoffer er svært framtreddende, og PP-rådgiveren, Katrine, ser at han er passiv i klassen, trekker seg unna og prøver å gjøre seg «usynlig». Kristoffer sier selv at stammingen er til hinder for ham, at han er engstelig for framtiden og at han ønsker hjelp.

Katrine mener også at Kristoffer trenger hjelp, men den eneste utøvende logoped i kommunen har nylig sluttet. Kommunen ønsker ikke å ansette ny logoped. Katrine vet at det er en lærer som er utdannet logoped ved skolen til Kristoffer. Han har imidlertid aldri jobbet som det, og siden det er så lenge siden han var utdannet, føler han seg usikker og vil kun jobbe som lærer.

Katrine er også logoped, men synes hun har mer enn nok å gjøre med det sakkyndige arbeidet. Hun er medlem av Norsk Logopedlag og forpliktet på logopedlagets yrkesetiske retningslinjer der det bl.a. står at: «..... lagets medlemmer, gjennom undervisning og behandling, (skal) arbeide til beste for mennesker som har vansker med tale, språk, språklige symboluttrykk, stemme eller svelging.»

- Hvilke etiske utfordringer står Katrine overfor?
- Hvordan ville du som fagperson forholdt deg til at Kristoffer ikke får den hjelpen han trenger?
- Hvordan ville du som fagperson forholdt deg til Kristoffers foreldre?
- Og hva med læreren som er logoped? Hva er hans etiske dilemma?

Stafettspinnen overtas neste gang av sentralstyremedlem Frank Bergli.

Gro Hartveit. FOTO UDF/TOM EGLI JENSEN

Grip teksten

– det komplette norskverk

Kurs våren 2015 Attraktivt program i god Aschehoug-ånd!

15. APRIL: KRISTIANSAND	21. APRIL: TRONDHEIM
16. APRIL: STAVANGER	22. APRIL: TROMSØ
17. APRIL: BERGEN	23. APRIL: OSLO

Påmelding:
aschehoug.no

Bestill vurderingseksemplar på aschehoug.no.

Ta kontakt med oystein.haugso@aschehoug.no for skolebesøk.